

Trosopplæringsreformens implementering i menighetene i Sel.

En analyse av aktivitetsendringer og strukturelle endringer.

Bente Elisabeth Moen

Veileder:

Professor Sverre Dag Mogstad.

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Det teologiske
Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen.

Det teologiske menighetsfakultet. Vår 2015.

AVH505. Erfaringsbasert master i RLE/ Religion og etikk.

30 ECTS.

Innhold

FORORD.....	1
Kapittel 1. Innledning	2
1.1 Bakgrunn for oppgaven.....	2
1.2 Problemstilling.....	3
1.2.1 Problemprofilering	4
1.3 Avgrensing av oppgaven.....	6
1.4 Metode.....	6
1.4.1 Innledning med redegjørelse for ulike valg i oppgaven.	6
1.4.2 Kvalitativ og kvantitativ metode i forskning generelt, og i denne oppgave spesielt.	8
1.4.3 Metode og forståelse av etikk i oppgaven.	10
1.4.4 Metode og intervjueteknikk i oppgaven.	10
1.4.5 Eventuelle metodologiske svakheter ved oppgaven.....	11
1.5 Materiale.	12
1.6 En kort beskrivelse av kommunen og av menighetene i Sel.....	13
1.7 Kort om trosopplæringsreformen.	14
1.8 Trosopplæringsreformens innføring i Sel.....	16
1.9 Disposisjon av oppgaven.	17
Kapittel 2. Teorikapittel.....	18
2.1 Definisjoner på aktivitet, trosopplæringstiltak og menighetstiltak.	18
2.2 Kontinuerlige og tidsavgrensede/punktueller aktiviteter.	20
2.3 Kort sammenfatning av begrepene læring, opplæring, og religiøs læring.....	20
2.4 Begrepene tro og religion.....	22
2.5 Begrepet religion i et læringsteoretisk perspektiv.	24
2.6 Religiøs læring i et trosopplæringsperspektiv.....	24
2.7 Om sosialitet og identitet. En sosialkonstruktivistisk forståelse.....	26
2.8 Om tro og tilhørighet i en nordisk kontekst.....	27
Kapittel 3. Analysekapittel.....	28
3.1 Aktiviteter før 2010.	28
3.1.1 Min konklusjon fra dette intervjuet.	29
3.2 Frivillige som supplement til kirkens aktiviteter og skolens undervisning før trosopplærer ble ansatt i 2010.....	30
3.2.1 Min konklusjon til denne informasjonen:	31

3.3 Utviklingen etter at Trosopplærer ble ansatt 6. sept. 2010.....	31
3.3.1 Min konklusjon til denne informasjonen:	32
3.4 Trosopplæringsaktiviteter i en brytningstid. 2003-2010.....	32
3.4.1 Aktiviteter fra 2010. Vedlegg 1.....	33
3.4.2 Mine hovedkonklusjoner for tabell 2010.	34
3.4.3 Aktiviteter for 2011. Vedlegg 2.	34
3.4.4 Mine hovedkonklusjoner fra tabellen for 2011.....	36
3.4.5 Aktiviteter fra 2012. Vedlegg 3.....	36
3.4.6 Mine hovedkonklusjoner for 2012:	37
3.4.7 Aktiviteter fra 2013. Vedlegg 4.....	38
3.4.8 Mine hovedkonklusjoner fra 2013.	38
3.4.9 Aktiviteter fra 2014. Vedlegg 5.....	39
3.4.10 Mine hovedkonklusjoner til 2014.....	40
3.5 Tabeller over antall aktiviteter og antall timer 2010- 2014.	40
3.5.1 Tabell over gjennomførte aktiviteter:	40
3.5.2 Tabell over gjennomførte timer fra 2010 til 2014.....	41
3.5.3 Tabell over aktiviteter rettet mot det enkelte alderstrinn.....	42
3.5.4 Mine hovedkonklusjoner over tabellene.	43
3.6 En beskrivelse av samarbeid og organisering i dagens trosopplæring.	43
3.7 En kort beskrivelse av den lokale planen.	44
3.8 Strategiplanen fra 2015-2018.....	46
3.9 Intervju med kirkeverge i kirkestaben.....	48
3.10 Intervju med en prest i kirkestaben om trosopplæringsreformen i Sel.....	50
3.11 Et intervju med trosopplæreren om trosopplæringsreformen i Sel.	51
3.12 En oppsummering av intervjuene.	53
3.13 En kort oppsummering over forhold ved kommunen og av kirken i Sel.....	54
4. Drøftingskapittel.....	55
4.1 Innledning.....	55
4.2 Aktiviteter før 2010.	55
4.2.1 Mine hovedkonklusjoner til aktiviteter før trosopplærer ble ansatt i 2010.	58
4.3 Aktiviteter etter 2010.....	58
4.3.1 Styrking av enkelte av de ansattes kompetanse etter 2010.	59
4.3.2 Økning i aktivitetenes antall og bredde, og en endring i organisering og innhold, etter 2010.....	59

4.3.3 Min hovedkonklusjon på spørsmål 1:	60
4.3.4 Et bestemt læringssyn som kan relateres til reformen etter 2010.	61
4.3.5 Mine konklusjoner til aktiviteter etter 2010.	62
4.4 Strukturelle endringer som en følge av reformen.....	63
4.4.1 Endringer i forhold til ansattes ansvar og bevisstgjøring. Endringer innad i kirkestaben....	63
4.4.2 Endringer i forhold til bruk av frivillige som en følge av reformen.	64
4.4.3 Endringer i bruken av gudstjenesten som en følge av reformen.	65
4.4.4 Endringer i rapportering og dokumentasjon som en følge av reformen.	66
4.4.5 Min hovedkonklusjon til spørsmål 2.....	67
4.5 Hvilke arbeidsformer brukes i aktivitetene, og hvilket læringssyn reflekterer de?	67
4.5.1 Min hovedkonklusjon til spørsmål 3.	69
4.5.2 Min hovedkonklusjon til alle de tre punktene samlet.....	70
4.6 En drøfting av tro i forhold til ulike samfunnsgrupper.....	71
4.7 Oppsummering av drøftingskapitlet.	72
5. Avslutning.....	73
6. Litteratur.....	75
7. Vedlegg.....	1
Vedlegg 1. Tabell over aktiviteter for 2010:.....	1
Vedlegg 2. Tabell over aktiviteter for 2011.....	2
Vedlegg 3. Tabell over aktiviteter for 2012:.....	5
Vedlegg 4. Tabell fra statistikk over 2013:	9
Vedlegg 5A. Statistikk over aktiviteter i 2014.	12
Vedlegg 5B. Oversikt over planlagte aktiviteter i 2014.	15
Vedlegg 6. Intervju	22
Vedlegg 7. Statistikk over kirken i Sel.....	32

FORORD.

Tusen takk til:

- Menighetsfakultetet, som gjennom de siste fem årene har gitt meg et godt læringsmiljø. Det har jeg satt stor pris på! En fantastisk institusjon med gode forelesere og spennende temaer.
- Sverre Dag Mogstad, som gjennom det siste året har veiledet meg fram til denne oppgaven. Jeg har fått både oppmuntringer og utfordringer, gjennom de ulike fasene av oppgaven. Takk for interesse for oppgaven og for lån av din tid.
- Min arbeidsplass, Otta Læringscenter, som fortsatt gir meg interessante arbeidsoppgaver, i et hyggelig kollegium.
- Takk til Rikke, som jeg har samarbeidet med gjennom store deler av studiet, og som er blitt en god venn.
- Takk til familie og nære venner. En spesiell takk til Rigmor, som alltid er villig til å hjelpe meg, og til min mann og sønn som har vært alene når jeg har vært i Oslo.

Kapittel 1. Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven.

Det var ikke del av en langsiktig plan at jeg skulle velge trosopplæring som tema i min masteroppgave i RLE. Det er vel slik at når en studerer et fag som RLE over flere år, at mange ideer dukker opp. Det kan være problemstillinger hentet fra en god forelesning, eller noe som berører en mer personlig. I mitt arbeid som lærer ved et læringscenter, finnes det mange interessante temaer jeg kan skrive om. Arbeid med flyktninger og innvandrere har gitt meg lyst til å skrive om mange temaer, spesielt dette med religion og kultur har berørt meg, og det har vært vanskelig å finne dette ene temaet som kunne fenge interessen min over lang tid. Da jeg til slutt måtte ta valget, hadde temaet heldigvis kommet til meg, nemlig å skrive om trosopplæringsreformen i Sel. Det å kunne bruke lokalt stoff, bearbeide det, og se det fra nye vinkler, har derfor vært en givende prosess. Det at dette lokale stoffet kan bidra til å bringe frem ny kunnskap, var en viktig drivkraft for meg. For meg ble det viktig å beskrive temaet, men også være en bidragsyter til å belyse problemstillingene på nye måter. Gode tilbakemeldinger på temaet mitt, både av medstudenter og av veileder, gjorde at valget ble tatt. Valget av tema handler også om meg personlig. Jeg har som mor til fire nå voksne barn, ofte blitt spurt om å være frivillig i forskjellige kirkesamfunn. Det har vært fint å følge med på det ens barn lærer eller opplever, og spesielt på dette området har det vært viktig for meg. Jeg har derfor fått erfaring med trosopplæring for barn i ulik alder. Familien min, utenom meg, er katolikker, og dette har kanskje gjort det lettere for meg å se trosopplæringstiltakene, spesielt i Den norske kirken og i Den katolske kirken, med både utenfra og innenfra blick.

1.2 Problemstilling

Oppgavens hovedtema er Trosopplæringsreformens implementering i menighetene i Sel, og forskerspørsmålene mine handler om hvilke aktivitetsendringer som eventuelt har funnet sted etter at trosopplæringsmidler ble gitt og trosopplærer ble ansatt, og hvilke strukturelle endringer dette kan ha ført med seg. Jeg vil på grunnlag av de eventuelle aktivitetsendringene drøfte om kan ha skjedd andre og mer dyptgående endringer innad i menighetene. Jeg vil også knytte dette til spørsmål om arbeidsformer og læringssyn i reformen. Hvilket læringssyn aktivitetene eventuelt reflekterer, blir derfor relevant å undersøke og drøfte. Jeg ble av veileder gjort oppmerksom på at for å belyse eventuelle endringer, måtte jeg nødvendigvis ha et startpunkt, eller sammenligningsgrunnlag å drøfte ut fra. Dette har jeg gjort ved å bruke året 2010 som bunnlinjen, eller sammenligningsgrunnlaget for de påfølgende årene. Siden det er gått kun 5 år siden reformen ble innført i Sel, er det ikke mange år å sammenligne ut fra. Dette må derfor bare være starten på en videre undersøkelse av disse problemstillingene.

Den boken som jeg bruker mest til å belyse problemstillingene mine, er boken Kunnskap, opplevelse og tilhørighet, som er skrevet av forskerne Hauglin, Lorentzen og Mogstad. Den er en evaluering av forsøksfasen i den norske kirkes trosopplæringsreform, og er den boken som beskriver best aktiviteter i denne perioden. Ellers er det ikke lett å finne aktuell litteratur som omhandler temaet. Fokuset mitt er i spørsmålet om eventuelle endringer som en følge av reformen. Spørsmål om kunnskapsinnholdet, og trosspørsmål, blir derfor i stor grad holdt utenfor. Spesielt til spørsmålet om læring og pedagogikk i den kirkelige undervisningen, er det ikke gjort tilstrekkelig med forskning. Det gjelder sikkert andre spørsmål i forhold til trosopplæringen også, men jeg begrenser oppgaven min til de tre forskerspørsmålene i problemprofileringen. Jeg bruker ordet nøkkelspørsmål som betegnelse på dem nedenfor.

Jeg har brukt boken Afdals bok *Religion som bevegelse*, i behandlingen av læringssyn etter reformen. Boken blir derfor en viktig hovedkilde når det gjelder teoristoffet. Han skriver blant annet dette om læring: *Vi må snarere forstå læring som en måte å fornye seg og manøvrere på i et akselererende samfunn. Dette får betydelige konsekvenser for hvordan man kan forstå religiøs læring. Kanskje religiøs læring ikke bare forandrer personer, men også religioner?* Afdal skriver videre til slutt på omslaget: *Religion blir ikke bare det som læres, men det man lærer med. Religion forstås som bevegelse.*¹ Læring i kirken blir derfor et viktig

¹ Afdal 2013. Sitat hentet fra baksideomslaget av boken.

tema for meg, og jeg er vel derfor faglig sett innenfor faget religionspedagogikk. Jeg skal derfor knytte sosiokulturell læringsteori til ulike spørsmål om trosopplæring. Jeg velger dermed å begrense oppgaven til å handle om aktiviteter i trosopplæringsperspektiv, om læring/opplæring, og ha et sideblikk på endringsprosesser. Derfor har jeg måttet legge bort andre, like spennende problemstillinger, med håp om at disse kan undersøkes ved en annen anledning, enten av meg selv eller av noen andre.

Jeg skal beskrive aktiviteter før og etter 2010, som var det året da midler ble gitt til Sel og det ble ansatt en trosopplærer i 50 % stilling. Det er fra dette året at det finnes systematiske beskrivelser av de ulike aktivitetene i menighetene. Jeg kaller året 2010 for «Bunnlinja», fordi det blir et slags før og etter. Her er vendepunktet, som endringene eventuelt kan måles mot. Jeg analyserer og drøfter aktiviteter frem til året 2014, det siste året det er fullført og registrert antall aktiviteter. Jeg skal videre forsøke å drøfte funnene fra denne empirien i lys av teori. Geir Afdal sin bok vil dermed være sentral som kilde. Jeg støtter meg også i oppgaven på to andre bøker som er fra evalueringen av forsøksfasen. Det er «*Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*» og boka «*Når tro skal læres. Sju fortellinger om lokal trosopplæring*».²

Det finnes også en rekke artikler om temaet trosopplæring i tidsskriftet «Prismet», og disse har vært bakgrunns litteratur og hjelp til å forstå og reflektere over problemstillingen min. I tillegg har jeg lest og brukt deler av en artikkel av Elisabeth Tveito Johnsen, hentet fra «*Teologisk Tidsskrift*.»³ Her bruker hun et sosiokulturelt perspektiv på å diskutere hvordan tro og tradisjon blir mediert i trosopplæringen i Den norske kirke.

1.2.1 Problemprofilering

Da jeg startet arbeidet med oppgaven, trodde jeg først at trosopplæringsreformens implementering i Sel hadde startet tidligere enn det etter hvert viste seg. Etter hvert som jeg intervjuet ansatte og leste i dokumenter, skjønnte jeg at dette arbeidet startet først ut på høsten i 2010, og at den første tiden gikk med til å planlegge og å gjøre nødvendige innkjøp. Spørsmålet mitt om aktiviteter før og etter reformen, ble derfor problematisert. Når kunne en si at selve trosopplæringen i Sel startet, når aktiviteter i forhold til barn og unge hadde vært

² Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008.

Hegstad, Schanche Selbekk og Aagedal 2008.

³ Teologisk Tidsskrift 02/2012.

tilstede fra før reformen kom i 2003? I mine samtaler med ansatte kom det frem at det hadde vært mange aktiviteter før 2010, hvor frivillige i stor grad hadde bidratt, ofte uten hjelp fra menigheten. Derfor var menighetstiltak og trosopplæringstiltak et begrepspar som ikke var så lett å skille ad. Jeg har derfor definert trosopplæringstiltak som aktiviteter etter ansettelsen av egen trosopplærer i 2010, hvor aktivitetene er planlagt, gjennomført og dokumentert etter forskriftene i reformen. Jeg vil i min undersøkelse se om jeg kan identifisere aktivitetsendringer som kan føres tilbake til 2010. I mellomrommet mellom 2003 og 2010 skjer det også endringer, men disse endringene kan ha andre årsaker og utspring. Det en ser av aktiviteter her kan for eksempel skyldes læring fra andre menigheter i forsøksfasen. Det er også etter 2010 at aktivitetene er fullt ut dokumentert, og derfor kan være et fast grunnlag for sammenligning. Det er derfor interessant å se på aktivitetenes økning i antall, i bredde og i innhold. Andre faktorer kan være hvor aktivitetene foregår, hvordan opplæringen skjer og om aktivitetene slutter i en gudstjeneste. Jeg er også opptatt av om eventuelle endringer i aktiviteter fører frem til andre endringer i kirkestaben eller i menigheten. Det er blant annet slike spørsmål jeg vil ta opp i drøftingskapitlet.

Oppgavens tema handler om trosopplæringsreformens implementering i Sel, blir derfor nå etterfulgt av tre nøkkelspørsmål, som jeg vil behandle hver for seg i drøftingskapitlet. Til slutt i drøftingskapitlet vil jeg ha en hovedkonklusjon til oppgavens tema og hovedproblemstilling.

Hvilke aktivitetsendringer har skjedd i menighetene i Sel etter at trosopplæringsmidler ble gitt og egen trosopplærer ble ansatt i 2010?

Har de eventuelle endringene ført til andre og mer strukturelle endringer i de samme menighetene?

Hvilke arbeidsformer brukes i aktivitetene, og hvilket læringssyn reflekterer de?

1.3 Avgrensning av oppgaven.

En forstår etter hvert at ikke alle interessante vinklinger kan følges. Av veileder har jeg lært at oppgaven må styres av empirien, ikke av interesse. Det har vært en viktig lærdom for meg. Det spørsmålet som jeg opprinnelig ønsket å undersøke, var om en kan finne eventuelle sammenhenger og endringer mellom barnas deltakelse i aktiviteter og praksis i hjemmet. For å belyse dette spørsmålet på en ordentlig måte, må det mer tid og fordypning til. Jeg fokuserer derfor på å beskrive aktiviteter, fra tiden før og etter året 2010, og frem til dokumentasjon om trosopplæring fra året 2014. Det blir derfor sluttpunktet i undersøkelsen min. Det er de eventuelle endringene i aktiviteter og struktur jeg håper å finne, beskrive og å drøfte. Undersøkelsen min handler om denne bestemte kommunen, og kan ikke overføres til å gjelde også for andre. Det vil være forskjellige forhold for menigheter rundt om i landet. En må derfor gjøre større, sammenlignende studier for å kunne trekke andre konklusjoner enn det jeg gjør her for menighetene i Sel.

1.4 Metode.

1.4.1 Innledning med redegjørelse for ulike valg i oppgaven.

Valget av oppgave gjorde det nødvendig å samle inn en del materiale på egen hånd, noe som krevde en større grad av utadrettet virksomhet enn jeg er vant med. Jeg måtte be om hjelp fra det lokale kirkekontoret, og har også fått mye hjelp her. Jeg har fått tilgang på lokale planer, og spesielt oversikten etter 2010 har vært helt nødvendig for å kunne skrive denne oppgaven. Fortløpende samtaler med flere ansatte har også vært en viktig del av skriveprosessen. Jeg har gått konkret og praktisk fram for å finne frem til eventuelle endringer i aktiviteter. Jeg har samlet inn informasjon på en for meg ny og annerledes måte, og ikke på en litterær og teoretisk måte som jeg ellers er mest vant til. Jeg har snakket med folk som kan historikken om trosopplæring på hjemstedet mitt. Dette har sikkert vært både en styrke og svakhet for oppgaven. Jeg har venner og bekjente som er knyttet til trosopplæring før og nå, og dette kan derfor ha vært med på å påvirke samtalene. Jeg kan derfor ha vært normativ i min tilnærming til problemstillingen, men har ellers fått god hjelp av veileder til ikke å tenke normativt. Styrken ved å være kjent i lokalsamfunnet og i det kirkesamfunnet en beskriver, er også

mange. Det blir en nær tilgang til stoffet geografisk og personlig, og det er lett å få tak i mer informasjon ettersom nye spørsmål kommer frem. Jeg kjenner godt til, og kanskje «forstår» noe om det lokale samfunnet som menighetene fungerer i, men dette kan også virke negativt, ved at det blir vanskeligere med et nøytralt blikk utenfra. Valget om å fokusere på konkrete aktiviteter ble tatt tidlig i prosessen. Senere kom valget om å belyse de lokale aktivitetsplanene med tilleggsinformasjon fra ansatte. Til slutt kom bestemmelsen om å drøfte aktivitetene ut fra læringsteori. På dette tidlige stadiet i planleggingen av oppgave hadde jeg heller ikke kjennskap til lignende studier som jeg kunne bruke til å støtte meg til. Jeg ønsket i utgangspunktet å intervju foreldre og barn som deltar i aktiviteter i dagens trosopplæring, men valgte etter en stund ikke å gjøre dette. Det ville blitt for omfattende å analysere og drøfte dette i tillegg til å belyse aktiviteter før og nå. Det ble ikke gjort av plass og tidshensyn. Jeg har også av etiske grunner valgt ikke å intervju barn og unge, men foreldrenes synspunkter skulle jeg gjerne hatt med. Likeså en grundigere fremstilling av innholdet i aktivitetene, med intervjuer av de ansattes synspunkter på mål og innhold i reformen. Dette er ikke kommet med i materialet mitt denne gang. Kanskje er det mulig å arbeide mer med problemstillingene i forbindelse med reformen ved andre anledninger.

Jeg har i oppgaven fremstilt tabeller og oppstillinger over hver av de ulike aktivitetene for hvert år fra 2010. Her har jeg valgt ut noen få faktorer som kommer frem i en enkel tabell. Jeg har satt dem opp slik at aktivitetene kan sammenliknes år for år. Da er det lettere å få frem eventuelle endringer, noe tabellene eventuelt viser. Tabellene ligger som vedlegg til slutt i oppgaven, men jeg vil trekke frem deler av dem når jeg analyserer funnene i analysekapitlet og drøfter dem i det neste kapitlet. Bakerst ligger også et vedlegg om Demografi i Sel, men det blir heller ikke drøftet inngående av de samme plasshensynene. Det ligger mer som et teppe underst for å belyse samfunnet trosopplæringen foregår i.

Det er viktig for meg å si klart fra at utvalget mitt, analysen og drøftingen, ikke uten videre kan overføres til andre menigheter i Norge, eller at det jeg skriver om er allmenngyldig. Både det lille utvalget mitt, og innsnevring av geografisk område, tilsier det.

1.4.2 Kvalitativ og kvantitativ metode i forskning generelt, og i denne oppgave spesielt.

Eline Thornquist viser en måte å undersøke de to metodenes ulikhet på ved å bruke begrepene dybde og innsikt versus bredde og oversikt.⁴ Ved kvalitativ forskning får en bedre framdybdekunnskap og kan dermed få en mer helhetlig forståelse av færre enheter enn det en kan oppnå i kvantitativ forskning. Her kan målet blant annet være å få frem statistiske sammenhenger mellom mange enheter. Thornquist belyser forskjellen på metodene med å bruke eksempelet på at en i forskning veksler mellom behov for å innhente informasjon gjennom meningsinnhold som i «*hva betyr det*» til i forskning å arbeide kvantitativt med spørsmål som «*hvor mange*». En må derfor velge den metoden som en mener kan gi den beste tilgangen til kunnskapen en ønsker. Thornquist beskriver også forskerens horisont og perspektiver. Hun stiller spørsmål til om det i det hele tatt er mulig med en nøytral kartlegging av en objektiv virkelighet. Hun mener at forskning er en form for skapende virksomhet, og at kunnskap bringes frem «*gjennom en interaksjon mellom det erkjennende subjekt og det erkjente objekt....*»⁵ Hun setter søkelyset på forskerens forutsetninger og perspektiver, valg og vurderinger. Hun fremholder derfor at teoretiske perspektiver og tolkerens rolle hører med når en i et forskningsarbeid studerer et tema eller en problemstilling. I mitt valg av metode i denne oppgaven har jeg kommet frem til en kombinasjon av begge metodene. Jeg mener en kombinasjon vil gi best mulig grunnlag for å belyse alle deler av problemstillingen min. Jeg har valgt å se på en bestemt faktor, nemlig aktiviteter før og etter at reformen ble implementert i Sel. Dette er et konkret mål, og kan lett studeres ut fra dokumentasjon som finnes spesielt etter 2010. I tillegg til dette har jeg ønsket å snakke med mennesker som kunne gi meg den ekstra informasjonen om disse bestemte aktivitetene som jeg trengte. Det kunne være spørsmål som formålet med dem, hvilke samarbeidspartnere man hadde, hvor og på hvilket tidspunkt aktivitetene foregikk, og om aktivitetene fortsatt finnes i dag. Jeg har derfor intervjuet eller snakket med tre av de ansatte i kirkestaben om dette. Intervjuene har ikke vært like strukturerte som betegnelsen kvalitativt intervju krever. Jeg har ikke brukt lydopptak og transkribert samtalen etterpå. Jeg har tatt notater samtidig som samtalen foregikk ved to av intervjuene, og jeg har skrevet ned hovedpunktene direkte etter den tredje samtalen. Jeg vil derfor bruke betegnelsen «et semistrukturert livsverdenintervju» hentet fra boka «*Det kvalitative forskningsintervju*»⁶ om samtalen. Her er formålet med samtalen klart, slik som i

⁴ Thornquist 2003:202ff

⁵ Thornquist 2003:197

⁶ Kvale og Brinkmann 2009:47

et profesjonelt intervju, men det er verken en åpen eller en lukket spørreskjemasamtale. Kvale og Brinkmann sammenligner samtalen med en intervjuguide som sirkler inn bestemte temaer. Slik har samtalen vært gjort i min oppgave også, og prøvd med dette å samle inn åpne og nyanserte beskrivelser av ulike sider ved trosopplæringen.⁷ Her har det vært spørsmål om en konkret beskrivelse av før og nå når det gjelder aktiviteter, mer enn en utdyping av synspunkter og meninger i forhold til det samme temaet. Derfor har heller ikke påvirkningsaspektet vært så påtrengende. Likevel kunne dette sikkert vært gjort på en annen og bedre måte. Ingen er helt nøytral i denne prosessen, verken intervjuobjekter eller meg selv som intervjuer. Temaet er heller ikke nøytralt, hvis da noe slikt finnes.

Jeg forsøker å finne svar på problemstillingen, og det på to måter samtidig, fordi jeg trenger både konkrete tall og samtaler som kan underbygge tallene. Det er ikke alltid at tallene forteller «alt». Det er derfor jeg har valgt slik jeg har gjort, selv om det gjør det mer komplisert. Men det gjør det også mer interessant for meg som undersøger. Jeg har ikke vært så opptatt av å bruke samtalen som en prosess for begge parter, men mer for å samle inn konkret informasjon om bakgrunnen for og historikken bak reformen lokalt i Sel. Jeg har ønsket å få frem et bilde av hva de ulike ansatte tenker om målet for opplæringen, for å se om dette gjenspeiler seg i hvordan aktivitetene legges opp. Hvis det er slik at aktivitetene knyttes nært til gudstjenestene, kunne det vært interessant å få vite noe mer om dette betyr at oppmøtet faktisk øker i de samme gudstjenestene. Derfor har samtalen vært nødvendige som et supplement til tallene. De har vært med å belyse problemstillingene mine i større grad enn jeg kunne fått til kun ved å se på tall og statistikk. Jeg synes at ved å benytte seg av begge metodene samtidig, får en utnyttet begge metodenes verdi. Kvalitative intervjuer kan med sin presisjon i beskrivelsen og stringens i meningsfortolkningen motsvare kvantitative målingers nøyaktighet.⁸ På sitt beste er begge metodene like, men målet bestemmer metoden. Mitt mål med oppgaven var ikke hovedsakelig en kvantifisering av aktiviteter, men heller en forståelse av hvordan trosopplæringsreformen med sine aktiviteter er med på å endre forståelsen av den både blant ansatte, menighet og lokalsamfunn.

⁷ Kvale og Brinkmann 2009:47. Boks 2.2, punkt 3.

⁸ Kvale og Brinkmann 2009:49

1.4.3 Metode og forståelse av etikk i oppgaven.

Et spørsmål jeg må stille meg er hvordan jeg skal sikre anonymiteten i dette lille utvalget. Anonymisering har vært en stor utfordring for meg helt fra starten av. Det er ikke mange kirkekontor i kommunen, faktisk bare ett, og det gjør det vanskelig å anonymisere fullt ut. Nå er oppgaven lagt opp slik at det skal vise utviklingen som trosopplæringsreformen har ført til i denne bestemte kommunen. Da er det vanskelig samtidig ikke å skrive om hva, hvor og med hvem jeg finner dem. Disse hensynene har vært vanskelige å balansere, og jeg kunne derfor ha ønsket å undersøke en problemstilling som var lengre utenfor min private sfære, og at jeg derfor hadde en større geografisk avstand til det jeg skulle analysere og drøfte. Men tanken på kanskje å kunne finne frem til ny kunnskap lokalt, på hjemstedet, er likevel for fristende. Det er jo også en fin mulighet til å bidra med noe en kan lokalt.

1.4.4 Metode og intervjuetknikk i oppgaven.

Jeg har gjennomført samtaler eller intervju med tre personer i kirkestaben. Det har vært tre ulike intervjuer, med forskjellig vinkling og uttrykk. Ett hadde karakter av mer åpne spørsmål, og var ikke først og fremst ute etter å få informasjon. Det var mer å få høre personens tanker og synspunkter på trosopplæringen. I de to andre intervjuene, og særlig i det ene av dem, var jeg mest opptatt av å få frem konkret informasjon om aktiviteter og historikk.

Når det gjelder utvalget av informanter, er alle godt kjente av meg. Det har også både styrker og svakheter. Styrken er at jeg kommer tett på, i et tillitsforhold. Det motsatte er selvfølgelig at jeg kan bli påvirket av dette, eller motsatt at personene jeg intervjuer blir påvirket av meg.

Likevel er dette valg jeg har tatt. Jeg kan ikke se hvordan jeg ellers skulle fått denne informasjonen. Jeg forsøker som sagt å få bekreftet eller avkreftet deler av denne informasjonen gjennom de konkrete undersøkelsene jeg gjør når det gjelder statistikk og tallmateriale over gjennomførte aktiviteter. Jeg ønsket i utgangspunktet også å intervju foreldre til barn og unge som deltar, men dette måtte jeg la være av plass og tidshensyn. Jeg kunne også tenkt meg å intervju flere ved personer ved kirkestaben, for eksempel om kirketjeneren har noen tanker og synspunkter på hans rolle før og etter at trosopplæringsreformen ble gjennomført. Dette gjelder også for organistens meninger eller tanker. Menighetsrådet har også fått mer ansvar for barn og unges trosopplæring etter

reformen, noe som jeg får bekreftet i en av samtalene. På grunn av det noe ambisiøse aktivitetsprogrammet, og det faktum at trosopplærer kun innehar en 50 % stilling, fører dette til at hele organisasjonen blir nødt til å tenke nytt og bidra til opplæringen.

Intervjuene har vært både uformelle og formelle. Jeg har hatt konkrete spørsmål jeg har ønsket svar på. De er alle foretatt på kontoret til de som blir intervjuet, bortsett fra det ene intervjuet som ble gjort mer uformelt hjemme hos den ene personen. Jeg har ikke brukt taleopptak under intervjuet, men har skrevet nøyaktige referater underveis. I det ene intervjuet ble hovedpunktene skrevet ned etter at jeg kom hjem. Spørsmålet mitt var her mer åpent og ikke så ledende, og styrken ved det var at jeg fikk frem personens egne tanker og ønskemål rundt reformen. Jeg tror kanskje at jeg fikk frem mer enn jeg ville ha gjort ved et mer formelt intervju. Men svakheten ved metoden er også åpenbare. Jeg ønsker at empirien jeg har samlet må ses på under ett, kunnskapen fått gjennom tallene og intervjuene må kombineres for å få frem et mest mulig riktig bilde. Det er ut fra disse faktaene og fortolkningen av samtalene at jeg kan få et lite glimt av endringsprosessene og endringskraften som ligger i reformen.

1.4.5 Eventuelle metodologiske svakheter ved oppgaven.

Når en setter opp statistikk over et så lite utvalg som her, kan tallene bli litt misvisende. Dette gjelder spesielt ved oppslutning for konfirmasjon og dåp, hvor oppslutningen kan være over 100 % i forhold til døpte i kommunen. Forklaringen er så enkel som at mange foreldre velger å døpe eller å konfirmere barna sine i hjembygda. Et annet poeng når det gjelder statistikken i et så lite utvalg, er at forholdsvis små tall kan føre til store prosenttall. Hvis det er noen få som ikke møter til en aktivitet, kan prosenttallet i denne gruppa bli ganske lav. Det motsatte skjer også. Det er derfor ikke mulig å trekke så endelige konklusjoner på et så lite utvalg.

Når det gjelder intervjuene mine, har jeg allerede benevnt dem mer som samtaler enn som intervju. Her er det ikke brukt lydbåndopptak med transkribering etterpå. Jeg syntes ikke at jeg hadde dette behovet da jeg startet, siden målet først og fremst var å innhente mer utfyllende informasjon til statistikken min. Slik sett er det begrensninger både på tall og samtaler. Jeg har også vært inne på de metodologiske problemene som tolkningen av den innsamlede informasjonen innebærer. Jeg er en kjent person i menigheten, og kan ikke regnes som en fullt ut nøytral utenforstående. Jeg har også med meg min forforståelse, både av reformen og av kirken. Slik kan jeg bare minne om at ingen forsker er helt nøytral.

1.5 Materiale.

Mitt materiale bygger for det meste på papirutgaven av lokal plan og oversikt over gjennomførte aktiviteter, fra det året menighetene i Sel har hatt ansatt en egen trosopplærer. Fra året 2010 er det blitt registrert og godt dokumentert både planlagte og gjennomførte aktiviteter i de tre menighetene. I de årene som har gått før dette har jeg ikke klart å få tak i sikker informasjon om menighetstiltakene, verken av de som er gjennomført i eller de som er gjennomført utenfor menigheten. Det jeg har fått av «sikker» informasjon fra denne tiden, er basert på en samtale med en ansatt i kirkestaben i Sel. Her kommer det frem en del opplysninger som forteller om aktiviteter gjennomført av foreldre og andre personer i og utenfor menigheten. Disse opplysningene er altså ikke sikret gjennom annen dokumentasjon, og er derfor en metodisk svakhet ved oppgaven. Det er likevel heller ingen andre som har sikker kunnskap om de forskjellige tiltakene eller aktivitetene fra denne perioden, og jeg vil derfor hevde at et av funnene mine i oppgaven her er akkurat denne forskjellen på systematisering og dokumentasjon av aktiviteter før og etter 2010. Bunnlinjen min er derfor fra året 2010, det er etter dette året vi kan ha sikker kunnskap. Oppgaven bygger derfor på materiale hentet fra sikker informasjon, fra dokumentasjon om aktiviteter rapportert til, og godkjent av, bispedømmet i Hamar. Dette er informasjon som jeg har fått fra trosopplærer, og bekreftet gjennom samtaler med andre ansatte i kirkestaben. Samtalene kan regnes mer som bakgrunnsstoff og informasjon, som hjelp til å finne materialet, og til å drøfte funnene. Tabellene som er laget ut fra dokumentasjon over gjennomførte aktiviteter, gir enkle oversikter over faktorer som innhold, oppmøte i tall og prosent, alder og for 2014 også hvilke medarbeidere fra kirkestaben som deltar i de forskjellige aktivitetene. Disse har jeg i drøftingskapitlet brukt til å sette opp noen enkle, sammenlignende tabeller. Svakhetene er åpenbare. Det er et lite utvalg personer som deltar, alle fra et begrenset område geografisk, og konklusjoner kan derfor ikke uten videre overføres til andre steder. Derfor er ikke tabellene mine ment som annet enn et utgangspunkt for å drøfte sider ved reformen her i Sel. Ved at oppmøtet til aktiviteter blir sammenlignet med utvalget av døpte barn og unge i kommunen, kan et lite antall personer gi store utslag prosentvis. Det kan gi både et forholdsvis høyt og lavt prosentvis anslag i forhold til deltakelse.

Jeg har med som vedlegg en tabell utarbeidet etter opplysninger fra «Fakta om Sel» og fra statistikk over kirken i Sel. Dette ser jeg mer på som utfyllende informasjon over forhold i Sel, noe som kan kaste litt lys over hva slags samfunn trosopplæringsreformen i Sel virker i.

Som mange andre steder ellers i landet planlegges det nå en kommunesammenslåing med en nabokommune. Dette kan komme til å endre kommunen på flere måter enn det jeg kan ha oversikt over i dag.

1.6 En kort beskrivelse av kommunen og av menighetene i Sel.

Jeg har selv bodd i kommunen Sel i de fleste år av mitt liv, kun avbrutt av utdanning og annet arbeid. Jeg har bodd i bygda Nord-Sel og etter hvert i tettstedet Otta. Dette gjør at kunnskapen om kommunen er fundert over en lang tidsperiode. Kommunen har, som andre kommuner i landet, endret seg over tid. Jeg har prøvd å vise noe av dette gjennom å utarbeide en oversikt over årene fra 2003 til 2014. Jeg har kalt det for *Demografi i Sel*, og den svarer på noen av de spørsmålene jeg satte opp i den første fasen av oppgaven. Jeg ser her på økonomiske forhold, innflytting og utflytting, antall kirkebesøk, og andre, lignende spørsmål. Denne tabellen ligger som et vedlegg til slutt i oppgaven, og vil ikke bli nøyere gjennomgått i dette kapitlet. Når det gjelder de tre menighetene i Sel, synes jeg at den lokale planen beskriver dem ganske godt. Den får frem de lokale forholdene, blant annet at menigheten består av et tettsted, Otta, og to mindre, tilliggende bygder; Nord Sel og Heidal. Mange reiser inn til tettstedet for arbeid, skolegang eller tjenester av annen karakter. Lokalsykehuset LMS med legekontorer er stasjonert her, samt kommunehus, kirkekontor, NAV, og flere andre offentlige tjenesteområder. Otta er en stasjonsby fra gammelt av, og et stadig voksende handelssentrum i regionen. Jeg gjengir nedenfor deler av den lokale planen⁹ ordrett, fordi jeg synes den gir et godt bilde både av kommunen og av kirken med de tre menighetene:

«Sel menighet er en del av kommunesenteret i Sel kommune. Nord-Sel menighet ligger utenfor kommunesenteret i Sel kommune og det gjør også Heidal menighet.

I Gudbrandsdalen er en høy andel av befolkningen døpt i Den norske kirke. Kirkekontoret for menighetene i Sel, Nord-Sel og Heidal er plassert på Otta, som også er regionsenteret i prostiet. Dette kjennetegner menighetenes trosopplæringsarbeid ved at en del av aktivitetene, møtevirkosomhet og den daglige virksomheten foregår her.

Sel kommune er en forholdsvis liten kommune, der de fleste kjenner hverandre og føler stor grad av trygghet i nærmiljøet. Det er et rikt kulturliv i hele kommunen og mange ulike

⁹ Lokal trosopplæringsplan for Sel, Nord-Sel og Heidal menighet, vedtatt i Sel kirkelig råd.

aktiviteter å delta i. Kirken søker i stor grad å være en del av dette kulturlivet, og også å være på banen for samarbeid med de andre aktørene i kulturmangfoldet.

I Sel kommune har vi barneskoler på Otta, Nord-Sel og i Heidal. På Otta er det også en videregående skole. Tilsammen utgjør dette 6 skoler.

Det er til sammen 9 barnehager i kommunen. Kirken har et godt samarbeid med både barnehager og skoler, og har flere møtepunkt i gjennom året. Her kan nevnes både julegudstjenester og pilegrimsopplegg.

Menighetene i Sel ønsker å ta vare på miljøet og strekker oss derfor etter å være en grønn menighet. Våre menigheter rommer 3 hovedkirker (Sel, Nord-Sel og Heidal, 1 By kirke (Otta), 1 Middelalderkirke (Jørundgård), 3 kapell (Bjølstad kapell, Sjoa kapell og Rosсбу kapell), samt Høyvingen Fjellalter».

Planen beskriver hvordan kirkene er plassert i området, og den store variasjonen mellom kirker og mindre kapell. Den forteller om store geografiske avstander i kommunen, og menighetene i mellom. Det finnes både kapell og fjellalter, en sentrumsnær by kirke, og tre hovedkirker. Kommunen inneholder dessuten en rekke skoler og barnehager, som på litt ulikt vis samarbeider med kirken om trosopplæringen. Bosetting i sentrum eller periferi kan ha betydning for barn og unges deltakelse i trosopplæringsaktiviteter, men dette spørsmålet vil jeg vente med til analysekapittelet. Jeg har lagt ved alle tabeller som vedlegg bakerst i oppgaven. Det gjelder intervju/samtaler jeg har notert fra i etterkant av møtene, samt lokale planer over gjennomførte aktiviteter fra 2010-2014, og til slutt en oversikt over demografiske forhold ved kommunen.

1.7 Kort om trosopplæringsreformen.

Fra misjonsbefalingens to ledd formidles det at vi både skal døpe og lære. Treenigheten Faderen, Sønnen og Den hellige ånd knyttes til dåpshandlingen. Disse to leddene som omhandler dåp og læring har derfor vært med oss gjennom hele kirkens historie:

«Meg er gitt all makt i himmel og på jord. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende». ¹⁰

Dåpen har derfor alltid stått sterkt i den lutherske kirken og dette gjør at dåpsopplæringen har fått så stor betydning. ¹¹ Dåpsopplæringen har også vært en viktig forutsetning for at Den norske kirke er blitt en folkekirke. Dåpsliturgiens ord oppfordrer til, og slår samtidig fast at de som døpes «*kan bli hos Kristus når de vokser opp, likesom de ved dåpen blir forenet med ham*». ¹² Foreldre, faddere, menighet og kirke blir påminnet om at ansvaret for barnet som døpes blir «hos Kristus» når de vokser opp. I 1991 godkjente Kirkemøtet en ny Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke. I denne planen forutsettes det et tett samarbeid mellom foreldre, faddere og menighet i opplæringen. Samarbeidet partene imellom skal bidra til «*å gi kristen kunnskap til de dømte og gi hjelp til å leve som kristen*». ¹³

I sentral plan for trosopplæring *Gud gir-vi deler* heter det: «*Trosopplæring er å legge til rette for at den dømte kan leve og vokse i et livsforhold til den treenige Gud*». ¹⁴ Trosopplæring i Den norske kirke er derfor ikke noe nytt som er kommet til etter reformen, og dens innhold har helt fra starten vært knyttet til det å døpe og å lære, og at den dømte skal oppleve å leve og vokse i et forhold til den treenige Gud. I den lokale planen for trosopplæring blir da også dette målet nevnt som det første.

En fornyelse av dåpsopplæringen kom med reformen i 2003. I artikkelen *trosopplæring før reformen* ¹⁵ nevner Hauglin og Mogstad to grunner til at en fornying av kirkens dåpsopplæring på dette tidspunktet var nødvendig:

- Endringer i skolens rolle.
- Kirkens dåpsopplæring viste seg etter hvert ikke å ha det nødvendige omfang og den nødvendige kvalitet.

Det var først og fremst Stortinget, som gjennom en lang prosess med utredning, stortingsmelding og den endelige stortingsbehandlingen den 27. mai 2003, prøvde å finne en løsning på disse spørsmålene.

¹⁰ Bibelen. Det norske Bibelselskap 1988. Matteus 28,18-20.

¹¹ Borgen og Haraldsø (red) 1993:138

¹² Sitat fra Borgen og Haraldsø (red) 1993:138

¹³ Sitat fra samme side som ovenfor.

¹⁴ Kirkerådet. Den norske kirke 2010

¹⁵ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:29

Det var Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen som la fram innstillingen om Trosopplæringsreformen for Stortinget, hvor den så ble behandlet og vedtatt. Det ble gitt midler til forsøksvirksomhet, og allerede i 2004 ble det startet 43 forsøksprosjekter som involverte 99 menigheter.¹⁶ Skillet mellom reform og forsøk var noe uklart i forsøksfasen, konkluderer Hauglin, Lorentzen og Mogstad i boka *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet*. Forfatterne av boka hevder at selv om Stortingets intensjon opprinnelig var at reformen skulle starte med en femårig forsøksfase, ble overgangen fra forsøk til reform likevel innledet uten noen form for fastlagte prinsipper, utover at støtteordninger ble fastsatt og gradvis trappet opp. Reformen innleder tross dette en ny fase, hvor alle menigheter i Den norske kirke blir sikret en systematisk trosopplæring til alle døpte fra 0 til 18 år.¹⁷ Det er systematikken i opplæringen, både når det gjelder aldersspredning og bredde i tiltakene, som er én av de viktigste følgene av reformen. I tillegg sørger reformen for at trosopplæringstiltakene får en lokal forankring. Det har gjort at mulighetene har vært store for lokal prøving og feiling, og at innholdet er blitt tilpasset lokal kultur og tradisjoner. Dette kom som en følge av at Stortinget bestemte at den enkelte menighet skulle fastsette rammene for innholdet i opplæringen.¹⁸ Etter hvert som en sentral plan er blitt utarbeidet på bakgrunn av erfaringene som menighetene har fått fra forsøksfasen, har den lokale planen fått et sentralt rammeverk å forholde seg til.

1.8 Trosopplæringsreformens innføring i Sel.

Sel var ikke en av de nevnte forsøksmenighetene, og var derfor forholdsvis sent ute når det gjelder å sette i gang reformen lokalt. Det var først våren og høsten 2010 at de nødvendige skritt ble tatt for å sette i gang reformen her. Trosopplærer ble ansatt høsten 2010, og statlige midler ble gitt. Den første høsten gikk med til planlegging og innkjøp av utstyr, som nyttige forberedelser til det påfølgende året. Samarbeid med trosopplærere i andre kommuner ble innledet, og egne samarbeidsgrupper ble nedsatt. En kan derfor si at Sel gikk rett inn i en implementering av reformen, uten å ha gjort seg noen erfaringer fra en forsøksfase. Det ble opprettet en 50 % stilling, og arbeidet startet ut fra dette tidspunktet. Denne informasjonen jeg viser til her, er hentet fra en samtale jeg hadde med en ansatt om dette temaet. Derfor er notater fra dette møtet det nærmeste jeg kommer til akkurat denne kunnskapen. I den samtalen

¹⁶ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:194

¹⁷ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:13

¹⁸ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:15

fortelles historien om hvordan reformen ble gjennomført i Sel. Jeg kommer tilbake til deler av denne informasjonen i andre deler av oppgaven, men intervjuet ligger som helhet i et vedlegg bakerst i oppgaven og kan leses i sin helhet der.

1.9 Disposisjon av oppgaven.

Jeg vil i kapittel 2 redegjøre for læringsteori som jeg synes er relevant for oppgaven. Jeg velger å bruke de delene av Afdals bok som handler læring i praksisfellesskap og om religiøs læring som sosial praksis. Jeg beskriver teori om sosiokulturell læring til forskjell fra kognitiv læring, fordi dette sier noe om utviklingen innen teorifeltet. Et viktig perspektiv på begrepet trosopplæring, er at det skjer en utvikling som går fra en homogen enhetskultur til en ny, globalisert og flerkulturell virkelighet. Barn og unge lever i dag i en verden med stor mangfoldighet, og dette gjør at de blir utfordret på både ståsted og oppfatning av verden. Sosialisering er et aspekt ved religiøs praksis, og jeg tar med dette perspektivet i drøftingen. Jeg har etter dette gjengitt og drøftet en artikkel som omhandler tro og/eller tilhørighet til kirken. For å kunne svare godt nok på det siste underspørsmålet mitt om de eventuelle endringene i aktiviteter har ført til andre og mer strukturelle endringer i de samme menighetene, kunne jeg ha underbygget dette med teori rundt organisasjon og ledelse. Den norske kirken, som jeg beskriver en liten del av i denne oppgaven, er en religiøs organisasjon. Den har et bestemt trosinnhold, men er underlagt de samme reglene for ledelse, økonomi, og struktur, slik alle organisasjoner gjør. En organisasjon har et bestemt mål og en felles forståelse av denne. To eller flere mennesker har gått sammen om å danne denne bestemte organisasjonen. Endringer og endringsprosesser er derfor et utgangspunkt for å diskutere alle typer organisasjoner, også de religiøse. Problemstillingene rundt kirken som en organisasjon ligger dessverre for langt utenfor denne oppgavens tema til at jeg kan drøfte dem her.

I analysekapitlet vil jeg bringe frem det jeg har av eventuelle funn, analysere funnene, men drøfte dem først i drøftingskapitlet. Her vil jeg drøfte dem i lys av læringsteori. Jeg viser frem det materialet jeg har samlet inn av tall fra ulike statistikk fra Sel, oversikt over alle gjennomførte aktiviteter fra 2010-2014, og fra den informasjonen jeg har fått fra intervjuene. Jeg beskriver også den lokale planen i Sel. Den drøfter jeg i forhold til den sentrale planen i ddrøftingskapitlet.

I drøftingskapitlet legger jeg frem tabeller som jeg har satt opp ut fra det materialet som jeg har fått fra Trosopplærer. Disse har jeg forenklet til tabeller som ligger som vedlegg bakerst, for så å behandle noen av dem videre til sammenlignende tabeller. Dette for å visualisere, mer enn å forklare, den utviklingen som en kan se de siste årene, her dokumentert fra 2010 til 2014. Til slutt oppsummerer jeg oppgaven i noen hovedpunkter og jeg prøver å stille spørsmål til hva disse endringene eventuelt kan føre til. Begrepet læring kan brukes både i forhold til hvordan barn og unge lærer et religiøst innhold, men det kan kanskje også knyttes til hvordan menighetene som helhet lærer, og på hvordan kirken som organisasjon lærer, og på den måten fornyer seg. Konklusjonene mine er trukket med alle mulige forbehold, for oppgaven er skrevet rundt et lite utvalg, geografisk og når det gjelder antall. De konklusjonene jeg er kommet frem til må derfor drøftes videre med utgangspunkt i mer sammenlignende forskning.

Kapittel 2. Teorikapittel

I dette kapitlet vil jeg definere noen viktige ord og begreper som brukes i oppgaven. Jeg vil legge frem hvordan jeg forstår disse begrepene. Etter dette vil jeg legge frem relevant teori. Det er teori som handler om læring, og teori om forholdet mellom tilhørighet og tro.

2.1 Definisjoner på aktivitet, trosopplæringstiltak og menighetstiltak.

Begrepet aktivitet vil her i oppgaven bli forstått som tiltak gjort gjeldende innenfor menigheten, med formål trosopplæring. Jeg velger å bruke ordet aktivitet i stedet for ordet tiltak i oppgaven min. Aktiviteten er planlagt i et samarbeid mellom trosopplærer og menighet, hvor de planlagte aktivitetene sendes til det nærmeste bispedømmet for godkjenning, noe som for Sels menigheter blir Hamar bispedømme. Planene godkjennes eller revideres, og etterhvert blir de godkjente. I etterkant av året rapporteres det tilbake til bispedømmet om de gjennomførte aktivitetene. En aktivitet i forbindelse med trosopplæringen etter reformen er derfor en nøye planlagt aktivitet, satt i et bestemt system, sammen med andre, lignende aktiviteter for de enkelte aldersgruppene. Disse aktivitetene blir gjort kjent på

ulike måter, til alle døpte i de aldersgruppene som gjelder for opplæringen. Dette er en forskjell fra aktiviteter før 2010, hvor mye barn og ungdomsarbeid ble drevet dels av ansatte i menighetene, dels av frivillige i andre menigheter, men også ofte av private aktører som foreldre. Det er spesielt de frivillige aktørene fra tiden før og etter 2003, som etter hvert blir borte etter implementeringen av reformen i 2010. Det er mulig at slike aktiviteter fortsatt finnes, for eksempel innen andre, lokale menigheter, men jeg har ingen informasjon om dette i dag. Det er derfor ikke helt lett å skille mellom begrepene trosopplæringstiltak og menighetstiltak, spesielt i perioden mellom 2003 og 2010. Etter denne tid kalles alle for trosopplæringstiltak. Begrepene dåpsopplæring og trosopplæring har også gjennomgått en utvikling. Det var dåpsopplæring som ble brukt tidligere, men etter hvert som reformen i 2003 ble implementert i landets menigheter, endret det seg gradvis til trosopplæring. En kan reflektere over hvorfor ordvalget endrer seg fra dåp til tro, og kanskje kan det ha noe med forandringer i hva man mener at opplæringen skal være, eller kanskje er tråden tilbake til det opplæringen var ment som før blitt mer utydelig. Dette kan altså ha noe med innhold å gjøre, eller at en har fått en mer ubevisst holdning til dette spørsmålet. Kanskje finner en at begrepet trosopplæring faller mer sammen med dagens tenkning om å favne flest mulig. Det kan derfor synes som om en distanserer seg noe fra ordet dåp. I dag er det trosopplæring som blir brukt. Jeg sa noe innledningsvis om at det før reformen fantes aktiviteter både innenfor og utenfor menighetene. Det var ikke mange kontinuerlige eller tidsavgrensede aktiviteter å finne i denne aktuelle perioden, noe som også tabellene mine fra 2010 viser. Det fantes mange aktiviteter utenfor, men i liten grad er det dokumenterte aktiviteter. En av hovedkonklusjonene til forskerne Hauglin, Lorentzen og Mogstad er at etter at dåpsopplæringen gikk over til trosopplæring, er det blitt stadig vanskeligere å skille mellom dåpsopplæring og menighetens totale barne- og ungdomsarbeid.¹⁹ Jeg tror at det er noe av dette en ser i Sel også. Tiltakene blir til allmenne aktiviteter som når bredt ut. Det blir et tidsskille mot det som før lett kunne bli en intern rekruttering. Det som skjer etter reformens implementering i Sel i 2010, er at menighetens totale opplæring nå blir omformet til systematiske, lokale tiltak, alt innenfor en nøye planlagt og godkjent plan, og som heretter blir kalt for trosopplæringstiltak. I Sel ble reformen satt i gang på et senere tidspunkt enn mange andre steder i landet. Man var ikke med i noen forsøksfase, og reformen implementeres først da midler ble tildelt og egen trosopplærer ansatt, høsten 2010. Det synes ut fra funnene mine at det er først etter årsskiftet 2011 at det er mulig å se begynnelsen på implementeringen av reformen i Sel. En ser den først og fremst

¹⁹ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:201

gjennom en økning i aktivitetenes antall og bredde, og i den systematikk og dokumentasjon av aktiviteter som nå finner sted, og som kan føres direkte tilbake til reformen. En aktivitet blir derfor ut fra dette definert som en aktivitet planlagt og gjennomført som en del av den lokale trosopplæringsplanen, og i Sel er det etter året 2010. Dåpsopplæring er nå blitt endret til det nye ordet trosopplæring.

2.2 Kontinuerlige og tidsavgrensede/punktueller aktiviteter.

I den tidligere nevnte boka *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet*²⁰ beskrives forskjellen på begrepene tidsavgrensede og kontinuerlige aktiviteter slik:

Et tidsavgrenset tiltak er et tiltak som er avgrenset i tid for den enkelte. Eksempler som nevnes er konfirmasjonstiden og utdeling av 4 års bok. Dette til forskjell fra et kontinuerlig tiltak, som forutsetter at deltakeren er med over en lengre periode, kanskje over flere år. Forfatterne av boka fremholder også at disse begrepene ikke alltid brukes på en enhetlig måte. Utadrettede tiltak kan også bli brukt, men da har begrepene igjen begynt å flytte over i hverandre.

2.3 Kort sammenfatning av begrepene læring, opplæring, og religiøs læring.

Oppgavens tittel antyder at temaet har med læring eller opplæring å gjøre. Tro, opplæring og reform er stikkordene. Ordet kan deles inn i læring til tro, eller opplæring til tro, og at opplæringen har en reform knyttet til seg. Læring er derfor et begrep som må avklares.

Først vil jeg referere til rapporten «Når tro deles. Størst av alt». Den sier dette om teologisk og pedagogisk grunnforståelse i reformen: «*Både NOU 2000:26 og de øvrige politiske dokumentene avspeiler bred forståelse av læring. faglig kan denne pedagogiske grunnforståelsen favnes i en såkalt sosiokulturell forståelse av læring, i tråd med bl.a. konfirmasjonsplanen fra 1997. For Styringsgruppa var det samtidig viktig at prosjektperioden*

²⁰ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008: 114. En definisjon som er hentet fra Plan for dåpsopplæring 1991.

også ble preget av ulike prosjekter med ulikt læringssyn, og at kirken gjennom dette ville videreutvikle sin forståelse av trosopplæring som læringsprosess.»²¹

Her sier rapporten noe om at man ønsker å vektlegge den sosiokulturelle forståelsen av læring, men at andre læringssyn også vil benyttes.

Afdal fremhever to forståelser av begrepet læring i sin bok *Religion som bevegelse*. Den ene er en definisjon av Atkinson, den andre er Lave.²² Jeg gjengir den første definisjonen av Atkinson på norsk slik: «*Begrepet læring kan forstås som en relativt varig i endring i atferd som kommer som et resultat av praksis*». Lave sin definisjon handler mer om at læring blir knyttet opp mot kontekst og deltakelse. Afdal refererer ham slik: «*I og gjennom denne deltakelsen forandrer man forståelse, og det forandrer igjen praksis*». Dette er to litt ulike måter å se på læring på. Afdal mener at den første definisjonen legger vekt på et individuelt læringsperspektiv, mens den andre definisjonen legger større vekt på læring som et perspektiv ved ulike sosiale praksiser. Afdal mener også at trosopplæringsreformen i Den norske kirke har bidratt til en fornyet interesse for kirke, læring og undervisning. Det har ført til både ressurser og faglighet rundt tiltakene, som igjen har ført til flere artikler om trosopplæring. Han mener likevel at få av bidragene drøfter mer inngående og systematisk hva læring er. Det er mye tro, lite (opp)læring og mye Luther i disse publikasjonene, mener han.²³

Sverre Mogstad sier noe om hva kirkens hovedoppgaver alltid har bestått av i artikkelen «Hva er kirkelig undervisning»?²⁴ Her sier han at den kirkelige undervisning alltid må ha kirken som kontekst og åpenbaringen som innhold. Det er derfor vanskelig å trekke klare skillelinjer mellom kirkens hovedoppgaver som er forkynnelse, sjelesorg, diakoni og undervisning. Dette synes jeg peker fremover mot hvordan aktivitetene i trosopplæringen fungerer i dagens trosopplæring i Sel.

Trosopplæringsaktivitetene i Sel reflekterer heller ikke et individuelt læringsperspektiv. Aktivitetene foregår alltid i et fellesskap og i en bestemt kontekst. Det er ikke først og fremst de individuelle læringsmålene det handler om, selv om læring i forhold til mål og innhold også brytes ned for hver aktivitet i den lokale planen i Sel. Konfirmantundervisningen er kanskje den aktiviteten som har de tydeligste læringsmålene. Denne undervisningen har vært viktig langt tilbake i tid. En av de mest utfordrende målene i planen er å få til en tilpasset

²¹ Størst av alt. Den norske kirke, side 15. En rapport fra perioden 2003-2008.

²² Afdal 2013:36

²³ Afdal 2008:228. i Prismet. Årgang 59, hefte 4, s. 227-245.

²⁴ Mogstad 2000: 55. Prismet. 51, Årgang 2000

undervisning, slik at alle kan få sin plass i fellesskapet. En må derfor tenke ansattes kompetanse og interesse i forhold til slike spørsmål også. Når det gjelder begrepene læring og opplæring, kan det oppleves som to typer oppfatninger. Kan en ha en opplæring i noe som oppleves som en personlig erfaring? Det kan kanskje heller forstås som en opplæring til en religiøs praksis, til kirkens ritualer, til å lære religiøs praksis i et fellesskap. Den tidligere betegnelsen dåpsopplæring var kanskje tilpasset en forståelse av at det var et innhold som handlet om dåpen, som læringen var rettet mot.. Bruk av ordet opplæring kan tolkes som et bestemt kunnskapsinnhold som det skal læres mot. Krogstad og Mogstad bruker en modell eller figur for å vise læringsteoretiske dimensjoner i opplæringen. Figur 1 illustrerer to didaktiske dimensjoner og relasjonen mellom dem.²⁵ Her brukes de to dimensjonene «et sted å lære og et sted å være» og dimensjonen barn-voksen, for å si noe om dette forholdet mellom dem. Modellen bruker de til å reise spørsmål som har med barn og unges plass og tilhørighet i kirken, og å diskutere hvilke læringssyn som ligger til grunn i de ulike prosjektene.

Jeg bruker videre Geir Afdal²⁶ til å definere hvordan religiøs læring kan forstås:

«Læring er lenge blitt forstått som «tilegnelse». Det er en forståelse som går godt sammen med forståelsen av religion som essens, et gitt kunnskapsinnhold som skal formidles og kognitivt forstås. Tanken er primær anvendelse og praksis sekundær. I denne boken argumenterer jeg for at læring ikke bare, og ikke primært, dreier seg om tilegnelse, men om «deltakelse» og om «nyskapelse».

Religion forstås her best ut fra praksiser man kan delta i, og ikke så mye som en tilegnelse av kognitiv kunnskap. Læring av religiøs art læres her best i et praksisfellesskap, noe som jeg vil komme tilbake til når jeg drøfter funnene i lys av teori.

2.4 Begrepene tro og religion.

Jeg vil nå beskrive begrepene tro og religion. Begrepene er nær beslektet, men for å finne ut hva som er forskjellen mellom dem, trenger jeg andres definisjoner:

²⁵ Krogstad og Mogstad 2006:124. Prismet. Årg. 57, hefte 2-3.

²⁶ Afdal 2013:16

I følge Jacobsen(red) definerer Ninian Smart²⁷ *religion som et trossystem som gjennom symboler og handlinger mobiliserer menneskenes følelser og vilje*. Smart beskriver i følge Jacobsen disse systemene på en måte som kan identifiseres ved at de har felles dimensjoner: *en rituell, narrativ, læremessig, etisk, sosial, materiell og opplevelsesdimensjon*. I følge Jacobsen åpner Smart opp for å analysere også religionens *økonomiske og politiske dimensjoner*. Verdensreligioner vil da bli forstått som religioner som er utbredt over store deler av verden og som har flere hundre millioner tilhengere. Jeg konkluderer på denne bakgrunnen at religion kan forstås som tro satt i et bestemt system, og med flere ulike dimensjoner som kan identifiseres. Symboler og handlinger er her vesentlige momenter.

Per M. Aadnanes²⁸ har i sin bok «*Livssyn*», påpekt at begrepet religion må defineres så vidt at alle faktiske religioner bør kunne kjenne seg igjen i den. Han mener at denne definisjonen på begrepet religion inkluderer buddhismen og ekskluderer sekulære livsoppfatninger: «*Tru på oversanselege makter og ordningar, personlege eller upersonlege, som mennesket har eitt eller anna forhold til, som det oppfattar som vesentleg og prøver å innretta livet sitt etter*». Aadnanes nevner også kategoriene kultus, mythos og ethos, som er gudstjenestelige handlinger, språklig fremstilling (teologi), og grunnverdier og normer for livsførsel. Aadnanes mener at religionene stort sett står frem i organiserte former. Dette ser en godt i kategorien kultus, her inkluderes sosiale samværsformer. Aadnanes skiller videre mellom privat religiøsitet og personlig religiøsitet. Det første er et nytt fenomen, men ikke det siste. I følge Karl Barth er kristendommen ikke en religion.²⁹ Dette er fordi kristendommen er en åpenbaring, til forskjell fra de andre religionene. Aksel Valen Sendstad hevder, i følge Jacobsen i samme bok, *at religionen kommer fra mennesket, den kristne tro fra Gud*. Slik har tro og religion blitt tolket og forstått ulikt gjennom mange årtier.

²⁷ Jacobsen(red) 2011:16. Jacobsen har hentet dette fra Ninian Smart, *Worldviews*, 1983.

²⁸ Aadnanes 2002:12

²⁹ Jacobsen 2011:18

2.5 Begrepet religion i et læringsteoretisk perspektiv.

Geir Afdal definerer religion som noe som er i bruk, og som derfor stadig endrer karakter.³⁰ Religion kjennetegnes samtidig både av stadige endringer og av seige strukturer. Afdals oppfatning er at disse religionsforandringene ikke er totale, men mer religionens tilpasninger i forhold til nye tider. På en slik bakgrunn blir det interessant å se på hva som læres, og hvordan det læres, spesielt i forhold til trosopplæringsaktivitetene. Det er Afdals oppfatning at læringsperspektivet og pedagogikken i reformen kunne blitt fokusert i større grad enn det den har gjort til i dag. Dette er også et av Elisabeth Tveito Johnsens hovedpoeng i en artikkel i Teologisk tidsskrift.³¹ Hun refererer her til Afdals mening om at det er bekymringsfullt at pedagogikken ikke kommer tydeligere frem i forskning på trosopplæring. (Hun viser her til Afdal 2008:227). Jeg slutter meg til dette synet at det trengs mer forskning til i forhold til disse spørsmålene.

2.6 Religiøs læring i et trosopplæringsperspektiv.

Geir Afdal viser i boka «Religion som bevegelse» til to måter å forstå religion på³²: «*Religion kan forstås monologisk og som en ting- og religion kan forstås dialogisk og som prosess*». Afdal refererer til Bakhtin (1981) hvor Bakhtin skiller mellom autoritative diskurser og internt overbevisende diskurser. I de sistnevnte kommer språket inn som et moment. Språket blir noe som er dels vårt eget og dels andres. De internt overbevisende diskursene kjennetegnes av en integrering av egne og andres diskurser, på en helt annen måte enn det de autoritære diskursene gjør. De sistnevnte lar seg ikke integrere og omforme, men må enten godtas eller avvises. Bakhtin bruker et uttrykk som «the word of the fathers»,³³ og han beskriver denne ytre autoriteten som noe som er både «*historisk og hierarkisk*». Det er fullt mulig å forstå religion som en autoritativ diskurs, men Afdal forstår og beskriver religion som en internt overbevisende diskurs i sin bok *Religion som bevegelse*.³⁴ Da blir teorier om lærings- og kunnskapsprosesser relevante. Det er også slik jeg velger å forstå religion og religionsopplæring på i min studie av aktiviteter gjennomført i tiden før og etter at

³⁰ Afdal 2013 : 13

³¹ Johnsen 2012. Teologisk Tidsskrift 02/2012:41

³² Afdal 2013 s.14

³³ Bakhtin 1981:342, hentet fra Afdal 2013 s.14.

³⁴ Afdal 2013 s.15

trosopplæringsreformen ble innført i Sel. Det totale bildet er likevel mer sammensatt og komplisert, og dette kommer bedre frem i dagens fler religiøse og moderne samfunn. Forholdet mellom hvordan man ser på læring og hvordan en ser på læring i forhold til begrepet religion, kan gi forskjellige tolkninger eller svar. Om en velger å forstå læring som en «tilegnelse», blir det naturlig å tenke seg religion som en «essens», med et gitt kunnskapsinnhold. Dette kunnskapsinnholdet skal da *formidles og kognitivt forstås*.³⁵ Afdal argumenter for at læring i stor grad handler om «*deltakelse og nyskapelse*». Praksiser som man kan delta i, blir derfor viktige premisser for forståelsen av begrepet religion. Dette er relevant i forhold til dagens trosopplæring, slik jeg ser det. Slik jeg leser Afdal, utelukker han ikke kunnskapselementet, og at religion også tilegnes gjennom kognitiv kunnskap, men at han synes det er mer fruktbart å se på religion som en prosess, som en bevegelse. Religion er noe som læres gjennom en sosial praksis, og at den derfor alltid vil være sosial i sin karakter. Begrepet *praksisfellesskap*³⁶ kommer inn her. Læring blir både fordelt og distribuert i praksisfellesskapet, mener Afdal. Læring skjer både gjennom deltakelse i ulike oppgaver og aktiviteter, men også gjennom forhandlingene mellom deltakerne i de ulike oppgavene og aktivitetene. Videre mener han at deltakerne også endrer aktivitetene. Det er et evig samspill, hvor læring er like mye det å skape ny kunnskap som det å tilegne seg den gamle. Afdal bruker begrepet *religiøs nyskaping* om dette fenomenet. En slik forståelse på religiøs læring kan kanskje være tilstedeværende i de aktivitetene som jeg beskriver i denne oppgaven. Afdal mener videre at en kan definere religiøs kunnskap ut fra en sosiokulturell forståelse, hvor en da er mest opptatt av «*hvordan religiøse redskaper brukes i ulike sosiale praksiser*»³⁷. Religion er derfor ikke noe som er avgrenset eller «utdefinert», men heller noe som gir et perspektiv på mange, ulike aktiviteter. Gjennom et sosiokulturelt perspektiv på religiøs kunnskap vil en kunne se *hvordan religion forandres i og gjennom bruk*.³⁸ Med dette perspektivet mener Afdal at det er i slike dynamiske prosesser forandringer skjer, og at det er i disse prosessene det er fruktbart å se på hvordan religion forandres, altså mer fruktbart enn gjennom å studere religionen gjennom den faktiske religiøse kunnskapens essens eller kjerne.

³⁵ Afdal 2013 s.16

³⁶ Afdal 2013: 22

³⁷ Afdal 2013:216

³⁸ Afdal 2013:217

2.7 Om sosialitet og identitet. En sosialkonstruktivistisk forståelse.

«*Hvem vi er, avhenger av hvor vi er*», er et utsagn av Thomas Hylland Eriksen.³⁹ Denne forståelsen innebærer en forestilling av personen som sosialt skapt. Eriksen⁴⁰ skiller også mellom begrepene identifikasjon og identitet, hvor han foretrekker å bruke den første. Han ser på identifikasjon som en *dynamisk, mangesidig, omskiftelig prosess*. I følge Otto Krogseth, hentet fra samme artikkel, er Eriksen identitetsskeptisk, fordi han er kritisk til *menneskets medfødte behov for dype røtter og en fast identitet*».

I Otto Krogseths artikkel referert til ovenfor, skriver Krogseth om en sosialkonstruktivistisk identitetsforståelse, med noen kritiske perspektiver til dette. I tillegg til Eriksens forståelse av begrepene identitet og identifikasjon, nevner han Gergens sosialstrukturalisme. Gergen blir da en representant for hele retningen, som i artikkelen til Krogseth blir kritisert og tilbakevist. Spesielt viser Krogseth til en forsker som L.G. Engedal, som i sin doktoravhandling diskuterer spørsmålet om individets selverfaring, og hvor han forutsetter rimeligheten av at en det finnes *en instans som binder sammen eller forankrer erfaringene innenfor meningsfulle helheter*.

I artikkelen *identitet, tid og fortelling*, påpeker Krogseth identitetens ene hovedkriterium som er kontinuitet over tid.⁴¹ Dens mål er å trygge en slags stabilitet på tross av forandring. Krogseth sier også at denne identiteten er en tidsbasert størrelse, og at den har en fortidsforankring. Begreper som Pluralisering, differensiering og individualisering viser til dagens virkelighet i et moderne, pluralistisk samfunn, en virkelighet som på mange måter utfordrer identitetsdannelsens betingelser i vår tid. Mangel på kontinuitet over tid er den faktoren som utfordrer dette mest i følge Krogseth.⁴² Han viser spesielt til P. Ricoeurs teorier om relasjonene mellom tid, fortelling og identitet, som særlig viktige bidrag. Hans største bidrag til identitetsteorien er at han deler identitetsbegrepet inn i to hovedtyper: ipse og idem. Idem svarer til *hva er jeg*, og sier noe om identitetens kontinuitet over tid, mens ipse svarer til *hvem er jeg*, og er en angivelse av det som skiller en person fra en annen. Dersom idem-identiteten skulle forsvinne gjennom mangel på kontinuitet, blir ipse-identiteten stående igjen alene. Ipse-identiteten er en refleksjon over idem-identiteten, og fortellingen over en selv over tid blir viktig for individets selvforståelse eller identitet. Ipse-premisset knyttes til spørsmålet

³⁹ Henriksen m.fl. (red) 2009:109ff, som har hentet sitatet fra Hylland Eriksen 1997:35.

⁴⁰ Henriksen 2009:109, hentet fra Eriksen 1996:51

⁴¹ Henriksen 2009:117

⁴² Henriksen 2009:125

om hvem og ikke til spørsmålet om hva. *Hvem jeg er, forblir selv om hva jeg endres.*⁴³

Fortellingen om hvem en er, blir derfor viktig i barn og unges identitetsutvikling. Den største fortellingen er likevel fortellingene fra Bibelen om hvem vi er og hvor vi kommer fra. Det er denne tilhørigheten som trosopplæringen skal forsøke å gjengi, på en måte som dagens barn og unge kan kjenne seg igjen i. Siden kontinuitet ofte er mangelvare i dagens samfunn, blir det desto viktigere å beholde de gamle fortellingene om oss selv.

2.8 Om tro og tilhørighet i en nordisk kontekst.

Grace Davies uttrykk «Belonging without believing», bygger på Pål Ketil Botvars beskrivelse av den religiøse situasjonen i Norden.⁴⁴ «Believing but not belonging», forteller noe om den britiske virkeligheten. Davies peker her på en vesensforskjell mellom kirkene i de bestemte landene, der de britiske majoritetskirkene har en sterkere forankring i folks bevissthet enn i de andre nordeuropeiske landene. Mening og tilhørighet er de to begrepene som Botvar viser til i sin artikkel, og som omhandler ulike sider ved vestlig religiøsitet. Botvar bruker begrepene tro og tilhørighet til å undersøke sitt empiriske materiale ut fra. Han mener at disse to dimensjonene kan kobles sammen og utgjøre ulike religiøsitetstyper. Disse typene undersøker han fordelingen av i Norden, og han diskuterer dem ut fra bestemte verdier og holdninger. Botvar konkluderer med at tro uten tilhørighet-gruppen passer best til dagens moderne samfunn. Han mener derfor at trosgruppen, i større grad enn tilhørighetsgruppen, vil komme til å fremme og prege utviklingen fremover.⁴⁵ Jeg stiller derfor spørsmålet om dette kan være relevant i forhold til den økende oppslutningen rundt trosopplæringsaktiviteter i Sel. Kan tilhørighet utvikles gjennom aktivitetene, på en slik måte som Botvar fremstiller de to gruppene tro og tilhørighet, og vil dette kunne få en varig betydning for menighetene i Sel? Det er lett å stille spørsmålene, men det er ikke sikkert det er mulig å få svar på dem før det har gått noen år til. Det er slik at trosopplæringen, i den formen den har i dag, kun har vart i 4 år. Det er kanskje for tidlig å måle de langsiktige virkningene av reformen før det har gått noe lengre tid.

⁴³ Henriksen 2009:126

⁴⁴ Henriksen 2009:187

⁴⁵ Henriksen 2009:213

Kapittel 3. Analysekapittel.

I dette kapitlet vil jeg beskrive informasjonen jeg har samlet i tabeller av gjennomførte aktiviteter, fra intervju med kirkeansatte, og en oversikt over den lokale planen. Aktiviteter etter reformen i Sel er dokumentert fra året 2011, hvor trosopplærer har vært i virksomhet i et år. 2010 er derfor det året som forteller mest om det som skjedde i menighetene før 2010 når det gjelder barn og ungdomsarbeid. For å finne ut hva som eventuelt kom i tillegg av aktiviteter av disse årene, er informasjonen fra kirkevergen av viktig betydning. Jeg har lagt ved noen vedlegg med en ordning av statistikk hentet fra offentlige kilder, hvor forhold ved kirken i Sel og forhold ved kommunen blir undersøkt. Informasjon som kommer fra de tre ansatte, blir brukt som et empirisk materiale i tillegg til det mer kvantitative materialet om antall aktiviteter, og samlet sett får de betydning for drøftingen av aktivitetsendringer og strukturelle endringer.

3.1 Aktiviteter før 2010.

Jeg bruker her informasjon fra deler av et intervju med kirkevergen i Sel. Hun ga meg denne viktige biten av puslespillet, og hjalp meg videre i undersøkelsen om reformen har ført til aktivitetsendringer og strukturelle endringer. Fra disse årene før trosopplærer begynte i 2010 er det lite som er dokumentert, så informasjonen min måtte derfor komme fra muntlige kilder. Det empiriske materialet som jeg har fra årene før 2010 inneholder derfor metodologiske svakheter. Kilden til informasjonen har vært i stillingen i mange år, og jeg er den i kirkestaben som har mest kunnskap om denne tiden. Spørsmålene mine gikk slik, og svaret hennes er i kursiv:

1. Hvilke aktiviteter ble organisert for barn og unge i menigheten eller av frivillige i årene før 2003, eller i tiden mellom 2003 og 2010?
2. Er det noen av aktivitetene som fantes før 2010, som videreføres i årene etter reformen?

Det fantes flere ulike aktiviteter i forbindelse med dåp, som utdeling av brosjyrer, samtaler og utdeling av dåpslys. Det ble delt ut brosjyrer til orientering om dåp så snart fødselsmeldingen kom inn til kirkekontoret. De delte også ut brosjyrer til faddere. Både før og nå.

- Utdeling av brosjyrer når barnet er født. Fantet både før 2010 og finnes i dag.*
- En dåpssamtale før dåpen. Fantet både før 2010 og finnes i dag.*
- Dåpslys. Kirken i Sel har delt ut dette fra 1990 og til i dag, men før dette tidspunktet fantes ikke dette tiltaket. Nå blir dette delt ut i kirken, lyset blir tent og gitt like etter messen.*
- Før sendte de ut en brosjyre til foreldre på 1 årsdagen for barnets barsedåp. Nå sender de ut brosjyrer og en hilsen både på 1 års, 2 års og 3 årsdagen for dåpen. Nå blir barna invitert til kirken og til 2 års dagen får alle barna det lille lammet «Krølle», en populær figur for barna.*
- Alle 4- åringene får Kirkeboka i kirken. Fantet både før 2010 og finnes i dag.*
- Det var utdeling av 6 års bok i en periode. Hvor lenge er usikkert. Aktiviteten finnes ikke lenger. Andre aktiviteter for aldersgruppen er overtatt gjennom reformen.*
- 11 åringer fikk bok i en kort periode, og et eksempel på dette var «Evangeliet etter Johannes Larsson». Denne ble delt ut på skolen. Aktivitetene finnes ikke lenger.*
- Etter dette var det ikke noe mer som skjedde i Kirkens opplæring før ved konfirmasjonsalderen.*

3.1.1 Min konklusjon fra dette intervjuet.

Dette intervjuet forteller om de samme aktivitetene som vi kan se i tabellen min for 2010. Selv om dette viser den «offisielle» opplæringen, og viser det som er registrert for året 2010, sier ikke alt om hva som fantes av tilbud på området. Det var flere tilbud til barn og unge på denne tiden. Frivillige hadde ansvaret for disse. Ulike organisasjoner kunne stå bak, eller ulike kirkesamfunn. I løpet av disse årene kom reformene forholdsvis raskt. Faget KRL ble omformet til faget RLE. Den nye Kirkeloven som ble vedtatt 7. juni 1996, trådte i kraft i 1997. Reformen om trosopplæring kom i 2003, og en samarbeidet mellom kirken og skolen påvirkes også av disse reformene. Trosopplæringsreformen forutsetter et tettere samarbeid

mellom kirken og hjemmet, og skolen får et annet ansvar enn før. Samarbeidet som tidligere var mellom kirke og skole før reformen, går etter reformen over et tettere samarbeid mellom kirke og foreldre. Empirien min viser likevel at noe av dette samarbeidet mellom skolen og kirken fortsetter også i årene etter reformen. Det gjelder for eksempel julegudstjenester eller pilegrimsturprosjektet, som viser at slike samarbeidsformer også finnes i årene etterpå. Dette kan kanskje være mer tydelig i distriktet enn det vil være i byene og i de store tettstedene. Frivillighet foregår også på en litt annen måte før reformen enn etter. Disse spørsmålene blir derfor tatt opp mer inngående i drøftingskapitlet.

3.2 Frivillige som supplement til kirkens aktiviteter og skolens undervisning før trosopplærer ble ansatt i 2010.

Det fantes i følge informasjonen fra kirkevergen også andre tilbud til barn og ungdom i denne perioden, men da var en helt avhengig av at det fantes foreldre og frivillige som ønsket å drive dette arbeidet. Stor grad av tilflytting og fraflytting, og egne barn som etter hvert vokste ut av målgruppen, gjorde at aktivitetene varte kun i korte perioder. De nådde heller ikke ut til alle, slik reformen forutsetter det i dag. Et av målene i dagens Trosopplæring er at en skal gi et tilbud til alle aldersgrupper fra 0 til 18 år, og at det skal satses på breddetiltak. Denne systematikken ble vanskelig å få til i årene før 2010, og det kan en også lese ut fra de gjeldende aktivitetstilbudene.

Denne oversikten fra kirkevergen er av tilbudene som en har kunnskap om før 2010:

- 1. Søndagsskole og Barneklubb på Ebenezer. Frivillige drev dette arbeidet.*
- 2. Barneklubben på Heggelund. Foreldre og frivillige lagde opplegg for barn og unge og hadde ansvaret for å gjennomføre dette.*
- 3. En frivillig drev kristent barn og ungdomsarbeid i mange år, men barneklubben opphørte da hun flyttet fra kommunen.*
- 4. En frivillig i menigheten startet og drev en barneklubb i en del år før hun også flyttet.*
- 5. «Club 13» var en klubb opprettet for tenåringer, drevet av en forelder, en far som drev dette arbeidet for egne barn og for barnas jevnaldrende venner.*
- 6. Babysang grupper og trillegrupper i regi av Frivillighetssentralen på tettstedet.*

3.2.1 Min konklusjon til denne informasjonen:

En må anta at dette bare er en liten del av det som har funnet sted av kristent barn og ungdomsarbeid fra denne perioden. Det viser kun eksempler på hvordan dette arbeidet ble gjennomført før reformen. Jeg har anonymisert informasjonen om hvem som drev dette arbeidet. Materialet har de samme metodologiske svakhetene som jeg pekte på tidligere, fordi det i så stor grad bygger på muntlig informasjon. Jeg finner ikke sikker dokumentasjon på aktiviteter som ligger i skjæringspunktet mellom offisiell og uoffisiell trosopplæring i denne tiden. Informasjonen jeg har her, representerer sannsynligvis best aktiviteter foregått på tettstedet. Disse opplysningene forteller egentlig bare at det fantes kristent arbeid rettet mot barn og unge i årene i og utenfor menighetene før reformen. Det forteller noe om hvilke aktiviteter, og om hvordan de ble organisert.. Det jeg mener de forteller mest om, er at disse aktivitetene i mye større grad enn det jeg kan se etter 2010, var basert på selvstendige frivillige. De frivillige ga gjennom sitt engasjement for kristent barn og ungdomsarbeid, et viktig supplement til det som offisielt foregikk i kirken, eller til samarbeidet som var mellom kirken og skolen. Etter 2010 finner jeg ikke informasjon om samme type arbeid i og utenfor menighetene. Jeg vil ikke hevde at slikt arbeid ikke finnes mer, men jeg tror ut fra informasjonen min at det ikke foregår på samme måte, eller i samme omfang. Dette samsvarer også godt til den generelle trenden i samfunnet om at omfanget av frivillig arbeid går ned, og at den endrer karakter.

3.3 Utviklingen etter at Trosopplærer ble ansatt 6. sept. 2010.

Mitt siste spørsmål til kirkevergen handler om utviklingen videre etter at trosopplærer ble ansatt i 2010. Svaret kommer nedenfor:

I følge kirkevergen utvikles det etter 2010 en ny forståelse blant alle ansatte ved kirkestaben om at trosopplæring er noe som angår alle som arbeider ved kontoret. Denne forståelsen skjedde gradvis, i en sakte prosess. Det ble etterhvert umulig for trosopplærer, som kun var ansatt i en 50 % stilling, å gjennomføre trosopplæringen alene eller med noen få frivillige. Trosopplærer har i stillingsbeskrivelsen sin et pålagt ansvar i planlegging og gjennomføring av aktiviteter, men den omfattende planen fører til at trosopplæring nå blir et anliggende for alle ansatte ved kontoret. Det viser seg snart at det kreves en ekstra innsats fra alle ansatte.

Denne forståelsen blir etter hvert til en allmenn forståelse hos alle i kirkestaben. Det at oppmøtet til gudstjenestene tar seg opp etter hvert som mange av aktivitetene blir lagt til til gudstjenestene, fører også til et tettere samarbeid mellom de ansatte under gudstjenesten.

3.3.1 Min konklusjon til denne informasjonen:

I følge denne informasjonen kan jeg peke på to endringer. Det kan se ut som at forståelsen for hva trosopplæring innebærer for alle ansatte i kirkestaben, endrer seg som en følge av reformen. Det kan også se ut som at frivillighet endres fra å være et selvstendig arbeid, til å bli til et tett samarbeid som trosopplærer tar initiativ til. Samarbeidet inkluderer andre ansatte i kirkestaben, i forhold til menighetsrådet og til de forskjellige underutvalgene her. Foreldre og frivillige blir nå bidragsytere i opplegg som trosopplærer har planlagt i samarbeid med menighetsråd og de ulike utvalgene. Samarbeidet går både utad og innad i kirkens organisasjon. På denne måten endrer frivillighet karakter, hvor en ansatt leder arbeidet, og frivillige deltar som medhjelpere. Det private initiativet forsvinner og en annen type samarbeid erstatter det. Til gjengjeld fører den lokale planen som utarbeides fra nå av, til et mer systematisk og forutsigbart tilbud, som når ut til alle aldersgruppene frem til 18 år. Opplæringen kan heretter evalueres og revurderes. Det er nytt i forhold til årene før 2010, hvor mye foregikk uoffisielt.

3.4 Trosopplæringsaktiviteter i en brytningstid. 2003-2010.

Et godt sammenligningsgrunnlag for å kunne si noe tilnærmet om de aktivitetene som var i menighetene i Sel, er å se på hvilke aktiviteter som kommer frem i dokumentasjonen fra det første året de hadde egen trosopplærer. Det er grunn til å tro at det er disse aktivitetene som menighetene hadde i årene mellom 2003 og 2010, selv om dette ikke er en fullstendig oversikt. Det er det nærmeste jeg kommer i å beskrive aktiviteter fra dette tidsrommet. Trosopplærer ble ansatt først på høsten i 2010, og i følge opplysningen fra kirkevergen gikk den første tiden gikk med til å planlegge, kjøpe inn materiell og lage et godt grunnlag for neste års trosopplæring. Jeg har utarbeidet tabeller fra denne perioden. Den bygger på dokumentet fra trosopplærer som viser en oversikt over aktiviteter i årene fra 2010 til 2014. Opplysningene har jeg fått i papirutgave, og kan derfor ikke legges dem ved som kilde. Jeg legger ved tabellene som vedlegg.

Jeg har sett spesielt på faktorene kjønn og deltakelse, antall møtte i forhold til antall døpte i målgruppen. For året 2010 har jeg satt opp om aktiviteten er kontinuerlig eller tidsavgrenset. Jeg har i tillegg satt opp oppslutning i prosent. Jeg kommenterer noen punkter mer enn andre, og legger ved både tabellene som vedlegg eller kildemateriale. Jeg bruker både informasjonen fra samtalene og fra tabellene mine når jeg senere drøfter hva funnene sammenlagt kan få for betydning i forhold til aktivitetsendringer og strukturelle endringer i menighetene i Sel.

3.4.1 Aktiviteter fra 2010. Vedlegg 1.

I tabellene som ligger som vedlegg bakerst i oppgaven, bruker jeg noen forkortelser. Jeg bruker betegnelsene S.M, N.S.M. og H.M. Det står for henholdsvis Sel Menighet, Nord- Sel Menighet og Heidal Menighet. Som en kan lese ut fra tabellen, har jeg satt opp 6 faktorer som jeg har undersøkt ut fra dokumentet som jeg har fått fra trosopplærer. Det er antall gutter og jenter som møter opp til de ulike aktivitetene, antall møtte i forhold til døpte i målgruppen, om aktiviteten er kontinuerlig eller tidsavgrenset i prosent, antall samvær og timer og oppslutning totalt. For året 2014 ser jeg i tillegg sett på en annen faktor. Jeg har tatt med informasjon om hvem som deltar på de forskjellige aktivitetene av ansatte i kirkestaben. Hvis jeg hadde gjort dette i årene før 2014, kunne jeg kanskje ha sett om denne faktoren har endret seg noe i løpet av disse årene. Jeg synes at utvalget mitt er lite og tidsrommet kort, til å trekke pålitelige og etterprøvbare konklusjoner. Noen av disse spørsmålene jeg reiser kan sikkert med fordel overlates til andre forskere med større tilgjengelig materiale.

Tabellen for 2010 viser at det veksles jevnt mellom kontinuerlige og tidsavgrensede aktiviteter, og at oppmøtet er forholdsvis høyt. Et annet trekk, er at statistikk over aktiviteten konfirmasjon, viser et oppmøte i målgruppen på 115 %. Dette fremstår som litt underlig, men det kan ha sin naturlige forklaring i at dåp og konfirmasjon tradisjonelt står sterkt i bygdene og i tettstedet. Foreldre som er oppvokst her, velger ofte å døpe og konfirmere barna sine på hjemstedet. Dette trekket finner jeg i alle årene fremover. Det finnes ikke flere aktiviteter i menighetene etter konfirmasjonsalderen på 15 år. Allerede i tabellen for 2011 kan en se begynnelsen på en ny aktivitet for denne gruppen ungdom. Den er rettet mot ungdom som vil bli ungdomsledere. Aktiviteten er beregnet på aldersgruppen 15-18 år, og den er helt i tråd med den nye sentrale planen som sier at reformen skal dekke alle aldersgruppene fra 0 til 18 år. Tabellen for 2010 viser også en stor grad av oppslutning om aktivitetene, både når det

gjelder kontinuerlige og tidsavgrensede, men spesielt gjelder dette altså for aktiviteter som har med dåp og konfirmasjon å gjøre. Jeg har ikke informasjon om flere aktiviteter. Dette blir heretter bunnlinjen min, når jeg sammenligner aktivitetene med de som kommer etter. I den neste tabellen for 2011 kan en se hvordan aktivitetene øker både i antall og i bredde. Jeg konkluderer derfor allerede her at denne økningen må kunne føres direkte tilbake til midlene menighetene fikk i året 2010, og at dette faktum, sammen med ansettelsen av egen trosopplærer, setter fart i trosopplæringen i menighetene i Sel.

3.4.2 Mine hovedkonklusjoner for tabell 2010.

Tabell for 2010 viser først og fremst startpunktet som de andre tabellene kan sammenlignes ut fra. Den viser noen faste aktiviteter som har vært en stund og danner en slags erfaringsbakgrunn som aktivitetene legges opp etter. Tabellen viser liten vilje til nytenkning og utvikling av nye aktiviteter på dette tidspunktet. Grensene er uklare på aktiviteter innenfor og utenfor menighetene, og dokumentasjonen er mangelfull.

3.4.3 Aktiviteter for 2011. Vedlegg 2.

For 2011 har jeg satt opp en ny tabell, hvor faktorene kontinuerlige og tidsbegrensede tiltak er byttet ut med faktorene alder og oppmøte. Det er denne som blir brukt for årene fremover. For året 2014 har jeg i tillegg undersøkt hvilke ansatte som bidrar til de ulike aktivitetene, og hvilke arbeidsmåter aktiviteten har. Det er derfor to tabeller for dette året. Dette er fordi empirien min styrer meg i den retningen. Informasjonen min tilsier at det skjer noe i disse spørsmålene, men det forutsetter at jeg kan undersøke det over flere år. Jeg har informasjon om dette kun for dette ene året. Det er et spørsmål som godt kan undersøkes bedre i en annen oppgave eller forskning. For året 2011 ser jeg en økning i aktivitetenes antall og bredde, men jeg påviser at noen av aktivitetene er en klar videreføring av aktiviteter fra året 2010. Det gjelder for aktivitetene dåp og dåpsamtaler, barneklubb, barnegospelkor, høsttakkefest og utdeling av 4 års bok. Noen aktiviteter videreføres altså, mens andre, landsdekkende aktiviteter dukker opp for første gang. Dette siste er vel så interessant som økningen i antall og bredde i aktiviteter. Nye navn som Lys Våken og Tårnagenthelg, blir brukt på disse nye aktivitetene, som fra nå av finnes i menighetene i Sel. «Rock The Church» er et annet, nytt

prosjekt. Trosopplærer har planlagt og gjennomført dette samarbeidsprosjektet spesielt for Sel. Det er ikke et landsdekkende prosjekt. Moderne uttrykk innen musikk og dans brukes nå som virkemidler i forhold til aldersgruppen konfirmanter, på en ny måte enn før 2010. Dette skjer som en følge av ansettelsen av trosopplærer, som her bruker sitt kontaktnett, og sine personlige interesser innenfor sang, dans og musikk. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt med en annen kommune, hvor ungdommer fra musikklinjen bidrar som frivillige. Eldre ungdom medvirker derfor i prosjektet, som ellers er et prosjekt rettet mot konfirmantgruppen. Jeg konkluderer derfor med at musikk og dans i kirkerommet er et av de nye virkemidlene som brukes etter reformen i 2010. Jeg ser utover dette at det er kommet til flere aktiviteter for aldersgruppen 15-18 år. Aktiviteten «Pilegrimsvandring», er et godt eksempel på et prosjekt som startet før 2010, og som videreføres etter reformen. Dette prosjektet er et av få eksempler på at samarbeidet mellom skolen og kirken fortsetter etter reformen. Det var tradisjon for et slikt samarbeid i Sel, før, og noe av dette står altså fast etter reformen. Det er et godt eksempel på en aktivitet hvor det lokale særpreget får være med og prege aktiviteten etter reformen. Derfor viser tabellen at det ikke bare er nye og landsdekkende aktiviteter som gjelder etter 2010, men at det lokale preget setter spor også etter implementeringen av reformen i Sel. Det betyr at skole, kirke, pilegrimsprest og frivillige samarbeider i lokalt prosjekt. Samarbeidet involverer flere skoler og flere menigheter. Når vi nå likevel ser eksempler på at samarbeidet mellom skolen og kirken fortsetter, kan det kanskje ha noe med at de aktiviteter som oppstår i en lokal kultur, også står sterkere rustet til å stå i mot likedanningsprosesser som kan gjøre menighetene mer like enn de var på forhånd. Dette kan i særlig grad gjelde for de minste bygdesamfunnene, hvor tradisjonen har sterkere fotfeste. Skole og kirke- samarbeidet ser vi også eksempler på i tettstedet. Denne konklusjonen bygger både på tabellene, og den informasjonen som jeg fikk gjennom intervjuet med kirkevergen. Hun viste til at i tettstedet ble skolegudstjenesten gjennomført ved at presten forrettet den i skolebygget, i stedet for i kirken. I de to andre menighetene, ble skolegudstjenesten gjennomført i de lokale kirkene. Dette kan ha forskjellige forklaringer. I bygdene er kirken plassert nærmere skolen, og det kan forklare dette. I tettstedet har de lengre vei til kirken, og det medfører busstransport til og fra. Det kan også være slik at kirkene i de to bygdene tradisjonelt sett har vært brukt til flere formål enn i tettstedet. Det vil være interessant å se om disse forholdene endrer seg etterhvert som trosopplæringsreformen har fått virke i noen år. Mitt materiale er for begrenset til at jeg kan trekke sikre konklusjoner. Jeg kan bare peke på at jeg ser noen endringer i aktiviteter og i struktur allerede i det første året som trosopplæringen implementeres i Sel. I drøftingskapitlet vil jeg drøfte hva endringene kan bety for menighetene i Sel.

3.4.4 Mine hovedkonklusjoner fra tabellen for 2011.

Fra intervjuet med prest og trosopplærer blir det sagt at aktivitetene nå i stor grad legges til kirkerommet, og at mange av aktivitetene fører frem til en avslutning i gudstjenesten. Denne utviklingen vil en da kunne se i alle de tre menighetene, men kanskje vil dette på sikt endre mest på bruken av kirken på tettstedet.

Økningen i antall og i bredde i aktiviteter er stor fra det ene året til det andre. Nye aktiviteter har kommet til, noen videreføres eller forsvinner. Jeg har ingen sikker informasjon om andre aktiviteter enn de som nå organiseres gjennom trosopplærer. Min konklusjon er at tidligere barn og ungdomsarbeid samles inn i de ulike trosopplæringstiltakene. Det kan også være slik at disse nye aktivitetene en ser i tabellen for 2011 ville blitt gjennomført i Sel, uansett reformen. Mange av disse aktivitetene er landsdekkende prosjekter, og de kunne således ha inspirert menighetene til lignende aktiviteter.

Etter reformen er det riktigere nå å kalle alle aktivitetene for trosopplæringsrelaterte. Dette fordi de alle er planlagte og utførte etter mål, planer og midler som menigheten har fått på grunn av reformen. En kan derfor konkludere med at de tidligere menighetstiltakene er blitt en del av trosopplæringstiltakene, og at de fra dette året smelter sammen.

3.4.5 Aktiviteter fra 2012. Vedlegg 3.

I tabellen for 2012 kan en se at tendensen fra det forrige året fortsetter. Aktivitetene fra 2010 videreføres i 2011 og vi ser dem også i 2012. Det er aktiviteter som dåpssamtaler og utdeling av kirkebok. Det kommer nye aktiviteter til også i 2012. Aktiviteter som Kirkerotter, ungdomssamling på Bjorli, konfirmantfestival er noen eksempler på dette. Det totale antallet aktiviteter for 2012 viser økende breddesatsing, og variasjon i aktiviteter. Omfanget av trosopplæringen øker. Dette til tross for at den halve stillingen som trosopplærer har, ikke endrer seg som en følge av dette. Dette kan være forklaringen på hvorfor gjennomføringen av aktivitetene nå etter hvert blir et felles anliggende innen kirkestaben. For å få til en gjennomføring av hele planen, må man i større grad enn før se på dette arbeidet som et felles prosjekt. Heretter forutsettes det at trosopplæring angår alle ledd i menighetene, der alle

ansatte er viktige bidragsytere. Dette felles ansvaret blir nå en forutsetning for at gjennomføringen av planen lar seg gjøre. Det krever også en rekruttering av nye frivillige. Det må rekrutteres nye grupper foreldre som kan ta over det frivillige arbeidet. Når økningen i aktiviteter er så stor som et en leser ut fra tabellene mine, vil det kunne bety at presset på å rekruttere nye frivillige, og å beholde de gamle, blir et viktig anliggende fremover.

Det er altså en klar sammenheng mellom den store økningen i aktiviteter i løpet av disse første årene, og den økende bevisstheten i hele kirkestaben om at trosopplæring er et felles ansvar. Denne erkjennelsen tvinger seg frem spesielt fordi det er for liten ressurs avsatt på en person. I tillegg endrer rollen de frivillige har til selve gjennomføringen av aktiviteter. Utviklingen går fra ressurspersoner med egne, selvstendig prosjekter, til frivillige som blir medhjelpere i aktiviteter som har en annen og mer avansert form enn før. Det er en profesjonalisering som skjer, og dette fører til at frivillige ikke lenger kan gjennomføre dem alene. Hvordan flere frivillige skal trekkes inn i dette arbeidet, diskuteres når diakoniutvalget og trosopplæringsutvalget prøver å finne nye måter å samarbeide på. Kan utfordringen med å rekruttere nok frivillige løses gjennom et tettere samarbeid mellom de ulike utvalgene i menighetsrådet? Dette er et spørsmål som diskuteres våren 2015, men jeg tror at denne diskusjonen har sin rot i den store økningen i aktiviteter som kommer etter 2011, og som har en topp i 2013. Tilgang på nok frivillige kan komme til å føre til at ambisjonsnivået for nye aktiviteter etter hvert må legges lavere.

3.4.6 Mine hovedkonklusjoner for 2012:

Jeg ser at det nå gis tilbud til omtrent alle aldersgruppene, og at de varierer sterkt i form og innhold. Fra året 2011 kan en se en helt annen form for innrapportering og dokumentasjon. Den nye digitale verdenen blir nå utnyttet ved bruk av digitale verktøy, som blant annet egen webside på internett. Med utdanning som webdesigner kan trosopplærer gjøre bruk av denne kompetansen og nå deltakerne på nye måter enn før ansettelsen. En egen hjemmeside på Facebook sørger nå for at det ligger tilgjengelig informasjon om aktiviteter fremover i tid, og bilder blir lagt ut om aktiviteter som har vært. En del av stillingen som trosopplærer er nå bundet opp til dette arbeidet. På denne måten skjer det en modernisering og profesjonalisering av menighetenes arbeid, samtidig som det fører til at flere bidrar i gjennomføringen av dem. Det gjelder både av frivillige utad, innad i kirkestaben, og etterhvert fører det kanskje til at de

ulike utvalgene i menighetsrådet får et tettere samarbeid om trosopplæringen. Det ser ut som at utviklingen skyter fart, og at endringene forsterker hverandre. Det er i året 2012 ikke gått mer enn to år siden trosopplærer ble ansatt og midler ble gitt. Likevel kan en se store endringer allerede på dette tidspunktet.

3.4.7 Aktiviteter fra 2013. Vedlegg 4.

Den samme tendensen fra årene før fortsetter nå inn i 2013. Eksempler på nye aktiviteter er aktiviteter som har med dåp eller oppfølging av den, aktiviteter som 1 års, 2 års og 3 års dåpsfeiring. Utdeling av 6 års bok supplerer 4 års boken. Utdeling av en seksårsbok forekom en kort stund før 2010, men forsvant igjen. Nå dukker den opp i en ny aktivitet etter reformen. Ellers videreføres mange av de nye aktivitetene, samtidig som en gammel aktivitet som barneklubben, lever videre. Høsttakkefesten, som vi så i tiden både før og etter 2010, videreføres også. Forskjellen mellom menighetstiltak og trosopplæringsaktiviteter er nå helt borte. Den store økningen i aktiviteter i dette året gjelder først og fremst punktuelle aktiviteter, aktiviteter som oppfyller målet om at alle aldersgruppene skal ha et tilbud etter reformen.

3.4.8 Mine hovedkonklusjoner fra 2013.

Det er ikke store endringer for dette året jeg ser, men mer en forsterking av en tendens som har vært tilstede lenge. Jeg vil trekke frem den store økningen i punktuelle tiltak for de yngste aldersgruppene. Det er en stor endring i forhold til de aktivitetene som fantes før 2010. Hva dette kan ha for betydning for deltakerne i trosopplæringen, vil jeg drøfte i neste kapittel. Det tilbys også aktiviteter for de eldre aldersgruppene, men disse aktivitetene handler i stor grad om aktiviteter knyttet til fellesskap, spenning og utfordring. Disse foregår i kirkerommet, og ender ofte med en tilstedeværelse i en gudstjeneste. Slik vil jeg fremheve at trosopplæringen nå foregår på to forskjellige plasser, for de minste dreier det seg om invitasjon til gudstjenester hvor ulike gjenstander eller gaver deles ut, som er ment å brukes i samhandling med barna i hjemmet. Det andre er i kirkerommet, hvor eldre barn får mer spenningsfylte aktiviteter tilpasset deres utviklingstrinn og modning.

3.4.9 Aktiviteter fra 2014. Vedlegg 5.

Jeg har for dette året satt opp to tabeller. Det ene er likt de første, men i tillegg har jeg satt opp en tabell som viser arbeidsmåter og de ansvarlige for tiltakene. Disse punktene er blitt mer sentrale for meg etter hvert som empirien min forteller meg at det skjer endringer i disse punktetene. De blir derfor mer interessante å undersøke enn deltakelse sett i forhold til antall døpte, eller i forhold til kjønn. Jeg ville se på hvem som var ansvarlige for aktivitetene dette året, fordi jeg ønsket å se på hvem i kirkestaben som deltar på de bestemte aktivitetene. Kirketjener og organist kan være aktuelle i denne sammenhengen.

For året 2014 ser jeg ut fra tabellen min at stillingen som kirketjener nevnes hele 13 ganger i medarbeiderfeltet. Dette er kanskje fordi noen av aktivitetene innebærer en overnatting i kirken, og her får kirketjeneren et viktig ansvar. Han har ansvaret for vedlikehold og praktiske forhold i kirkene, og når aktiviteter legges til kveld og natt, fører det til et tettere samarbeid om trosopplæringen. Som et eksempel er han med på aktiviteten «Lys Våken» der jeg selv kunne observere at kirketjeneren ledet fakkeltøget ved midnattstid, og at han gikk brannvakt etterpå. Han forklarte barna om faren for brann og om viktigheten av å bevare det gamle kirkebygget. Han ble derfor en viktig person og rollefigur for barna i aktiviteten. Dette er også et av mine funn, som er at reformen lokalt fører til nye og endrede roller innad i kirkestaben. Det er også mulig å se på stillingen som organist i denne sammenhengen. Denne stillingen nevnes 14 ganger i det samme medarbeiderfeltet. Her vil jeg tilføye at Sel i løpet av disse årene har fått ansatt en ny organist 2, kanskje for å imøtekomme akkurat de økte arbeidsoppgavene som en følge av reformen. Organist 2 har som trosopplæreren en ny delstilling i kirkestaben. En kan se i tabellen min for 2014 at en rekke personer deltar under de fleste av aktivitetene. Nye samarbeidspartnere som frivillighetssentral, menighetssekretær, Arbeidsutvalg, komite for årlige kirkedager og samarbeid med lokal kunstforening er kommet inn. Spesielt dette med den lokale kunstforeningen er nytt av året. Det ser ut som at kulturuttrykk i videre forstand enn før brukes som et virkemiddel i trosopplæringstiltakene med og i kirkerommet. Gudstjenesten er fortsatt det stedet hvor opplæringen foregår Det er en fortsatt videreføring av aktiviteter fra tidligere år, både av lokale og landsdekkende prosjekter. Babysang kommer inn igjen som et tilbud, og påske og pinse i kirken er nye aktiviteter for dette året. Det skjer altså en stadig vekst og videreutvikling av aktiviteter.

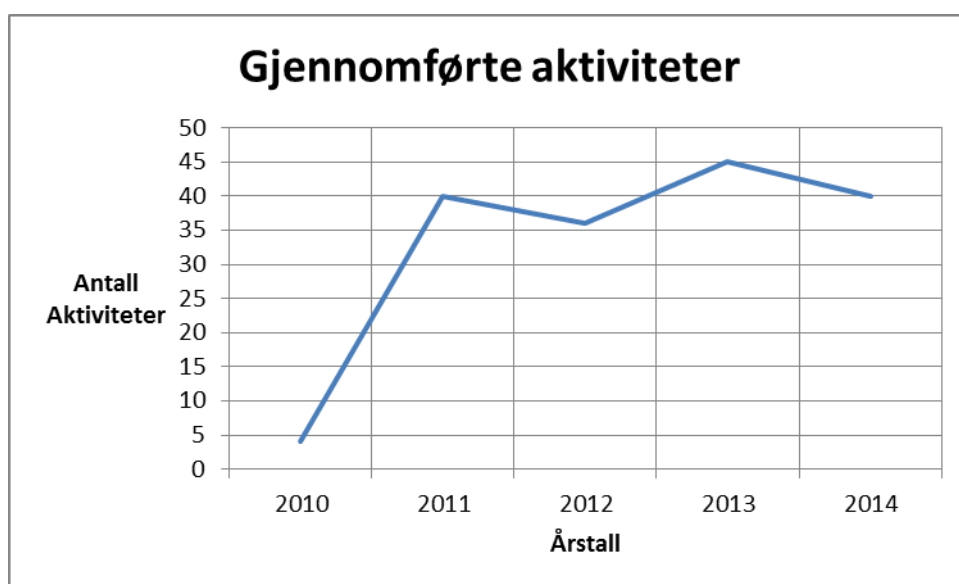
3.4.10 Mine hovedkonklusjoner til 2014.

I rapportene jeg har fått fra trosopplærer finner jeg en oversikt over både planlagte og gjennomførte aktiviteter. Den viser at det ble planlagt langt flere tiltak enn det ble mulig å gjennomføre. Dette kan ha flere forklaringer. En kan være prosessen med å sende inn plan over planlagte aktiviteter som siden må godkjennes av Hamar Bispedømme. Her kan det skje at planen sendes tilbake for en omarbeiding. Det kan også ha med ressursproblemet som jeg har vært inne på før. Det gjelder både innad i kirkestaben og utad i forhold til det å rekruttere et tilstrekkelig antall frivillige til å gjennomføre aktivitetene. Det kan også være andre forklaringer til dette spørsmålet, eller årsaker som jeg ikke kjenner til. Jeg finner likevel grunn til å trekke inn spørsmålet om det kan henge sammen med tilgjengelige eller tilstrekkelige med ressurser, i forhold til midler og tilgang på frivillige.

3.5 Tabeller over antall aktiviteter og antall timer 2010- 2014.

Sammenlignende grafer av noen få utvalgte funn.

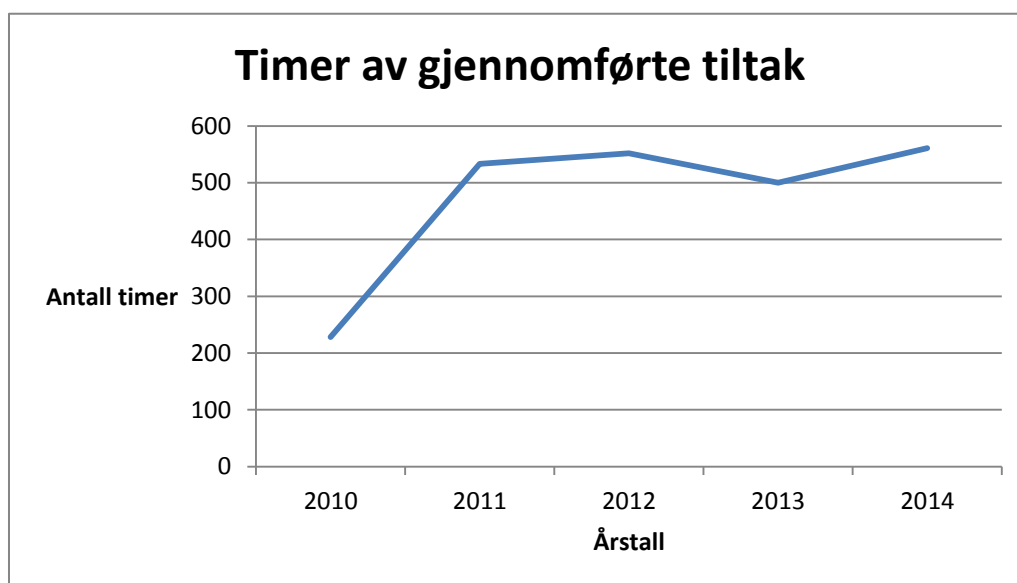
3.5.1 Tabell over gjennomførte aktiviteter:

I tabellen ser en at aktivitetene stiger bratt i året fra 2010 til 2011. Det kan også bety at det er aktiviteter fra året 2010 som ikke er kommet med på tabellen på grunn av manglende registrering. Jeg må forholde meg til den offisielle registreringen som er foretatt etter at trosopplærer ble ansatt i 2010. det betyr at det i de neste årene vil være mye lettere å fullføre en nøyere granskning av disse siste årene fra 2011.

Jeg leser ut fra tabellen at etter en bratt stigning av aktiviteter i 2011, kommer det en liten nedtur. Kanskje har dette med ressurs situasjonen å gjøre. Både frivillige og ansatte blir utfordret, og kanskje var planene i starten for ambisiøse. Dette sier også kirkevergen noe om samtalen med henne. Hun fortalte at i de tilfeller hvor planen var for ambisiøs, ble den sendt tilbake til Sel med anmodning om å revurdere den. Etter denne revurderingen, og påfølgende justering, kunne aktivitetene gjennomføres. Det kan være tegn på dette vi ser i tabellen. Antall justeres etter ressursene. Så stiger kurven igjen i 2013, for igjen å gå litt ned i 2014. jeg tror dette er naturlige svingninger, som oppstår av forskjellige grunner. Jeg er derfor mest opptatt av å se på tendensen. Den er klart stigende i forhold til antall aktiviteter i disse årene.

3.5.2 Tabell over gjennomførte timer fra 2010 til 2014.

Det er en markant økning i antall aktiviteter i året mellom 2010 og 2011. Så flater det litt ut, og det er svak nedgang for året 2013, før antallet igjen stiger. Jeg er ikke sikker på hvor stor vekt jeg skal legge på dette, siden materialet er så lite. Det er også verdt å merke seg at

aktivitetene er for alle tre menighetene samlet. Det er derfor ikke mulig å si noe om antallet stiger mer i en menighet enn i en annen. Stort sett ser det ut som at aktivitetene gjennomføres i alle tre menighetene samtidig. På den siste tabellen kan jeg se at det er bare to av menighetene som gjennomfører en aktivitet. Derfor er tallet to i stedet for tre. Her gjennomføres en annen aktivitet som de andre to menighetene ikke har, men der er aldersgruppen en annen enn for de to andre menighetene. Den blir derfor utelatt i tabellen.. Jeg vil derfor ikke trekke helt klare konklusjoner på dette materialet. Materialet er for uklart i forhold til store aldergrupper som fra 0-8 år, osv. Jeg har derfor kun tatt med aktiviteter som hører til et bestemt alderstrinn. Jeg vil derfor heller peke mot bestemte tendenser, og analysere og drøfte dem.

3.5.3 Tabell over aktiviteter rettet mot det enkelte alderstrinn.

Antall aktiviteter rettet mot det enkelte alderstrinn.

År	2010	2011	2012	2013	2014
1 år				3	
2 år	0			3	
3 år	0			2	
4 år	3	3	3	3	3
5 år	0	3	3	3	3
6 år	0			3	3
7 år	1			1	1
8 år		3	1	1	1
9 år					
10 år					

3.5.4 Mine hovedkonklusjoner over tabellene.

Denne tabellen viser at antall tidsavgrensede aktiviteter rettet mot de nedre aldersgruppene øker. Den nådde en topp i 2013, og sannsynligvis vil de fortsette i de neste årene. Jeg finner ikke disse aktivitetene igjen i planen for 2014, uten at jeg kan si noe om hvorfor. Det kan være naturlige forklaringer til det. De punktuelle aktivitetene er feiringer i kirken som en oppfølging av dåpen, og de er nok kommet for å bli. Den store trenden i endringene vises i at det stadig kommer nye aktiviteter for aldersgruppene under 10 år. Dette skjer gradvis over flere år, selv om en kan finne variasjoner for enkelt år. Kanskje bildet vil bli enda tydeligere når det har gått enda mer tid. Noen uklårheter kan da bli rettet opp.

3.6 En beskrivelse av samarbeid og organisering i dagens trosopplæring.

Jeg vil nå redegjøre for hva den lokale planen sier om året 2014 når det gjelder samarbeid og organisering. Den lokale planen for 2014 beskriver trosopplæringens organisering for en fornyet trosopplæring i Sel, Heidal og Nord Sel menighet på denne måten:

Trosopplærer leder trosopplæringsutvalget og jobber etter mandat som godkjennes av Sel kirkelige råd. Trosopplæringsutvalget fremmer forslag til tiltak og jobber frem årsplan for trosopplæring i menighetene. Årsplanen legges frem for Sel kirkelige råd til godkjenning. Trosopplærer er sammen med øvrige ansatte i staben, ansvarlig for organisering og gjennomføring av tiltakene i samarbeid med øvrige involverte. Trosopplærer er en del av kirkestaben, og har jevnlig møter i både ministab og storstab...

Trosopplærer deltar i utvidet samarbeidsforum med øvrige trosopplærere i prostiet, samt med fjellprest på enkelte arrangementer. Her kan nevnes pilegrimsopplegg og samlinger for ungdom etter konfirmasjonsalder. Det samarbeides også med ulike lag, foreninger og andre etter behov.

Dette forteller mye om hvordan trosopplæreren nå er blitt en del av kirkestaben. Hun har fått et spesielt ansvar for planlegging og gjennomføring, men en leser også at andre ansatte i kirkestaben deler på dette ansvaret. Kirkestaben har fra nå et felles ansvar når det gjelder

trosopplæring, og utviklingen går nå mot at en tenker trosopplæring i alle ledd i menigheten. Dette er en ny måte å tenke på, som endrer rollene og ansvarsfordelingen innad i kirkestaben. Til slutt leser jeg at det skal samarbeides med ulike lag, foreninger og andre etter behov. Som det er vist til før, så er pilegrimsprest og pilegrimsvandring en aktivitet fra før reformen. Det kan derfor ikke kalles en ny aktivitet. Jeg vil derfor heller trekke frem aktiviteten for 2014 der trosopplærer, prest, kirketjener og organist samarbeider med den lokale kunstforeningen. Arbeidsmåtene er: arbeide med forskjellige kunstuttrykk, utstilling/vernissage, gudstjeneste. Det er et godt eksempel på hvordan en ny aktivitet tilpasses kirkerommet, og slutter med en gudstjeneste. Det viser samtidig hvordan nye samarbeidspartnere fra lokale foreninger inkluderes i dette arbeidet. Planen og aktivitetene stemmer derfor godt overens, og er derfor i tråd med målet som de ansatte har satt for opplæringen. Den lokale planen er i tillegg utarbeidet etter sentral plan, og bygger derfor også på denne.

3.7 En kort beskrivelse av den lokale planen.

Etter å ha redegjort for historikken bak og gjennomføringen av aktivitetene, er det nødvendig å beskrive nærmere hvordan den lokale planen ser ut. Jeg vil derfor beskrive den nå. Jeg har fått planen utlevert i papirform fra trosopplærer, fordi den er båndlagt med brukernavn og passord på en egen internettside for kirken. Jeg legger ved notater av den som vedlegg, og redegjør for og diskuterer kun for enkelte punkter nedenfor:

Planen beskriver 11 sentrale dimensjoner i en systematisk trosopplæring som de gjør til sitt eget ved å beskrive noe om hva dette betyr for menighetene i Sel. De sentrale dimensjonene er som følger:

- Barn og unges medvirkning.
- Hjemmet/familien.
- Gudstjeneste.
- Oppfølging av frivillige medarbeidere.
- Tverrfaglig samarbeid.
- Samarbeid med b/u org.

- Kommunikasjonsarbeid.
- Inkludering og tilrettelegging.
- Diakoni.
- Musikk og kultur.
- Misjon.

Her kommer gudstjenestene inn som tredje punkt, etter barn og unges medvirkning og hjemmet/familien. Hjemmet er som jeg har vært inne på tidligere blitt en viktig samarbeidspartner etter at skolen har fått nedtonet sitt ansvar i denne opplæringen til en spesifikt kristen tro. Oppfølging av frivillige medarbeidere er også kommet høyt opp på prioriteringslisten, noe som også er lett å forstå. Denne opplæringen er ikke lenger mulig uten denne hjelpen fra frivillige. Inkludering og tilrettelegging er kommet lengre ned, men dette kan ha noe med at behovet er mindre, eller at det har latt seg løse på en enkel måte. Jeg har sett at det er svart ja på spørsmålet om tilrettelegging i oversikten over aktiviteter, og tror derfor at dette er prioritert. Misjon er det siste punktet over sentrale dimensjoner for en systematisk trosopplæring. Jeg tror ikke det er fordi det ikke er ansett som viktig. Jeg tror at en tenker seg misjon på en annen måte enn før. Trosopplærer var inne på dette med misjon i en samtale, for gjennom trosopplæringen når en foreldrene gjennom barna deres. Jeg kan ellers ikke se noen tegn på misjonering utenfor landets grenser i planene over aktiviteter eller i den lokale planen. Jeg ser også at den lokale planen bryter ned målene fra den sentrale planen inn i små delmål, og dette gjør den for hver enkelt aktivitet. Hver aktivitet har et mål, et tema/innhold, arbeidsmåter og kommentar. Tema/innhold er delt inn i tre deler, på samme måte som det også er gjort i den sentrale planen:⁴⁶

- Livstolkning og livsmestring.
- Kirkens tro og tradisjon.
- Kristen tro i praksis.

Den lokale planen beskriver 6 hovedmål for trosopplæring. Det første punktet er nytt i forhold til mål og planer over aktiviteter som jeg redegjorde for tidligere. Det er verdt å merke

⁴⁶ Plan for trosopplæring. Gud gir-vi deler. Kirkerådet:15

seg at kunnskap til den treenige Gud er et av hovedmålene her, slik som i sentral plan. Det punktet var ikke med i oversikt og mål over aktiviteter. Videre heter det i den lokale planen:

- Å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som vekker og styrker kristen tro, gir kjennskap til den treenige gud, bidrar til kristen livstolkning og livsmestring og utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv.
- Å gi alle døpte en opplevelse av tilhørighet til kirken, gjennom gudstjenestefeiring og grunnleggende bibelkunnskap.
- Å videreutvikle etablerte tilbud for barn/unge, med spesielt vekt på kirkens høytider.
- Å teste ut nye tiltak for barn og unge i samarbeid med andre, og la kreativiteten blomstre.
- Å bli kjent med det kristne fremtidshåp for seg selv, medmennesker og verden for øvrig.
- Å oppdage menneskets plass i skaperverket og se eget liv som en del av en større helhet.

Det er mange områder som er nevnt i denne planen, og den omfavner både vidt og bredt. Det er vanskelig å kommentere den ytterligere, annet enn at den bygger på den sentrale planen, og at den legger stor vekt på kreativitet og felleskap. Det er også med dette punktet om innhold i opplæringen, et punkt som jeg ikke fant under plan over aktiviteter. Kjennskap til den treenige Gud knytter trosopplæringen tilbake til dåpsopplæringen, og må kunne sies å være et nødvendig punkt for å kunne kalle opplæringen for en dåpsopplæring. Det går på innholdssiden ved reformen, lokalt har en et større spillerom, og det blir et spørsmål i drøftingen om hvordan dette punktet blir tatt vare på i trosopplæringen lokalt. Men det er også slik at sentral plan legger føringer for den lokale planen

3.8 Strategiplanen fra 2015-2018.

Strategiplan for den kirkelige virksomhet i Sel. 2015-2018, punkt 3.2, forteller om trosopplæringen for de neste tre årene fremover. Jeg legger den ved som vedlegg, og gir heller kort noen kommentarer til planen.

Min kommentar over strategiplanen for 2015-2018, er at jeg ser en veldig ambisiøs plan, hvor antall aktiviteter holdes høyt, i forhold til breddetiltak mot gamle og nye aldersgrupper, og ikke minst i forhold til vilje til å satse på frivillige medarbeidere. Det satses også på et tett

samarbeid med andre ressurser i kommunen, som barnehager og skole. Det betyr at skolen ikke er glemt som en følge av reformen. Skolen kommer fortsatt inn som et supplement til foreldre og menighet. Om dette gjøres over hele landet, vet jeg ikke så mye om. Det er mulig at det gode, lokale samarbeidet som fortsetter som før reformen. Prosjekter er også nevnt, noe som vi også ser eksempler på i 2014 tabellen vist i vedlegg 5. Det vil måtte innebære et godt samarbeid mellom alle berørte instanser, både forskjellige utvalg, kirkelig råd og ansatte ved kirkekontoret. Det å knytte til seg frivillige med ulik alder og kompetanse, vil være et helt avgjørende grep. Her er det en fordel å ha en trosopplærer med stort nettverk og en utadrettet og offensiv holdning. Kanskje må en etter hvert sørge for å ha tiltak som mer eller mindre går av seg selv, slik at trosopplærer kan trekke seg ut av noen av aktivitetene. Det er avsatt midler kun til en 50 % stilling, noe som gjør samarbeid avgjørende for resultatet. Det er slående å se hvor mange nye tiltak/aktiviteter som er kommet til etter 2010, og i hvilken grad arbeidet er blitt profesjonalisert. Jeg gir til slutt noen korte kommentarer på hvordan jeg ser på de mulige virkningene av aktivitetene vist til ovenfor etter at trosopplærer ble ansatt høsten 2010:

- En når et bredt spekter av aldersgrupper. Alle aldersgruppene skal ha et tilbud etter reformen, og dette gjør at en når langt flere enn før reformen.
- Det er et variert tilbud av aktiviteter, aktiviteter som er praktisk orienterte, og som har tilholdssted i kirkerommet og i kirkestua. Dette fører kanskje til at barn og unge får en større tilhørighet til kirkerommene enn det de kanskje hadde før reformen. Da var aktivitetene gjerne holdt i en barnehage, i en frivillighetssentral eller hjemme hos en frivillig.
- Man får en ny mulighet til å bli kjent med andre barn og unge på tvers av kirkesoknene og skolene. Det er tre sokn i kommunen, som alle har ulike skoler. Det er slik at to av dem har felles ungdomsskole, slik at sjansen til å bli kjent med andre til de møtes på ny skole. Eventuelle nedskjæringer i kommunen kan også føre til at skoler blir slått sammen.
- Sokn som ligger utenfor tettstedet, Heidal og Nord-Sel, har færre aktiviteter utenom skoletid, og har derfor lettere for å tiltrekke seg flere på aktivitetene. Det blir gitt et tilbud som ellers ikke ville vært der.
- Aktivitetene kan kanskje være med på å forebygge mobbing eller utstøtelse fra fellesskap, et problem som skolene møter fra tid til annen. Aktivitetene gir barn og unge mulighetene til nye fellesskap, i et trygt og ledet miljø, og på en annen arena enn skolen. Her møtes jevnaldrende fra hele kommunen. Det er derfor et alternativt miljø for den som skulle trenge det.

- Det kan se ut som at aktivitetene når både jenter og gutter i noenlunde like stor grad, men dette vil jeg se på i oversikten over aktiviteter.
- Det kan se ut som at oppmøtet i de ulike aldersgruppene også er noenlunde like stor.
- Det kan se ut som at oppmøtet i sokn i periferien er litt høyere enn på tettstedet.
- Dåp og konfirmasjon er tradisjonsbundet på bygda, og har alltid hatt et høyt fremmøte.

Det kan bli interessant å se på tall og statistikk når denne generasjonen aktivitetsdeltakere er over 18 år, for å se om det blant annet har ført til endringer i bruken av og holdningen til det konkrete kirkerommet. Et forhold som opplevelse av tilhørighet, hvor kirken kan brukes til flere anledninger enn bare til de store høytidene i livet. Kirken kan da brukes på flere måter enn før, som ved vanskeligheter i livet, ved behov for stillhet og ro, eller for opplevelse av mening og tilhørighet. Det er ofte slik at de vaner en lærer tidlig i livet setter dype spor.

3.9 Intervju med kirkeverge i kirkestaben.

Jeg oppsummerer viktige punkter fra intervjuet med kirkevergen, og kommenterer dem underveis. Denne informasjonen ga meg bakgrunnen for hvordan reformen ble implementert i menighetene i Sel. Jeg gjengir her intervjuet med kirkevergen om historikken bak gjennomføringen av den nye reformen i Sel, våren 2010:

- *En felles søknad ble sendt fra Nord-Gudbrandsdal Prosti, det vil si 19 menigheter.*
- *Tildeling på landsplan hvem som skal få tildeling av midler.*
- *Det blir bestemt at Nord-Gudbrandsdal skal få dette.*
- *Representanter fra menighetene reiste til Hamar Bispedømme for offisielt å ta i mot og akseptere at de faktisk hadde fått midler.*
- *Møte på prosti-plan, med felles møter rundt omkring for å drøfte og å planlegge dette.*
- *Drøftinger rundt hvor mye penger Sel skal få, hvor stor stilling man har råd til i Sel, som blir en 50 % stilling. Denne stillingen lyses så ut høsten 2010.*
- *Trosopplærer blir ansatt den 6. september 2010.*

- *Trosopplærere er med på å etablere et Trosopplæringsteam i prostiet, et team som har hatt et tett samarbeid i disse årene.*
- *Kirken i Sel, ved Trosopplærere, lager egne planer for sine 3 menigheter. Den lokale planen må opp til godkjenning i Sel Kirkelige Råd, og sendes til Hamar for godkjenning.*
- *Planen kommer tilbake i justert og revidert form i de tilfeller der planen er for ambisiøs i forhold til midler og menneskelige ressurser. Det går da på pengemidler og på bruk av frivillige.*
- *Der en må erkjenne at planen er for ambisiøs, tilpasses den, justeres og reduseres i forhold til realitetene. Den nye planen blir så sendt til endelig godkjenning i Hamar, og virkeliggjort påfølgende år.*

Dette sier altså noe om hvordan trosopplærere jobber ut fra en helhetlig vurdering av midler og ressurser. Den justeres og finpusses før den blir endelig godkjent. Det er i Hamar Bispedømme at denne godkjenningen skjer. Det er også verdt å merke seg datoen da trosopplærere blir ansatt. Det er ikke før i september 2010 at det blir satt i gang en trosopplæring i tråd med reformen fra 2003. Før dette er det ingen forsøksfase, og det er i denne perioden at menighetstiltak og trosopplæringstiltak flyter over i hverandre. Det gjelder også at private aktører og profesjonelle aktører virker i det samme «markedet». Trosopplærere startet i jobben den 6. september 2010 og det gjorde at aktivitetene herfra ikke kom i gang før ved adventstiden. Dette er grunnen til at en ikke ser så mange aktiviteter i året 2010. De kom seint i gang i dette året. Midlene kom seint, og de måtte brukes til å kjøpe inn utstyr som PC, Printer, kamera og annet utstyr som trengtes for å kunne gjennomføre aktivitetene. Derfor ble det først i 2011 at vi ser en endring i aktiviteter. Det ble viktig for dem å bruke opp alt av midler fra det generelle tilskuddet, som så igjen fikk betydning for neste års tilskudd. Det regnes et tilskudd for hvert døpte barn, det vil si 300 kr til hvert døpte barn mellom 0 og 18 år. Trosopplærere har ikke ansvar for opplæringen av konfirmanter, men hun deltar på enkelte prosjekter sammen med presten og andre ved kontoret. Dette kommer av kirkeloven, og denne måten å gjøre det på videreføres altså etter reformen. Statlige midlene skal gå til trosopplæring, unntatt altså undervisningen av konfirmantene. I Paragraf 15 i Kirkeloven heter det altså at kommunen skal bevilge midler til kirkelig undervisning av denne gruppen. Prestene har undervisningsplikten og Sel Kirkelige Råd har ansvaret for økonomien og for å legge til rette for utstyr og materiell til konfirmantundervisning. Her er en helt avhengig av midler fra kommunen, som her har bevilgningsansvaret. Trosopplærere har utviklet et

samarbeidsprosjekt med en videregående skole i en nærliggende kommune, hvor en helg med felles musikk og dans fører til en konsert for foreldre i kirken, med konfirmanter som artister. Prosjektet heter «Rock The Church», og er en av de nye aktivitetene i trosopplæringen. Alle de ansatte på kirkekontoret bidrar med hjelp der det trengs til dette prosjektet, som til de andre.

Min konklusjon fra dette intervjuet:

Informasjonen jeg fikk i dette intervjuet, ga meg større innsikt i bakgrunnen for og prosessen rundt ansettelsen i Sel. Den forteller også om gjennomføringen av de første aktivitetene etter reformen i Sel.

3.10 Intervju med en prest i kirkestaben om trosopplæringsreformen i Sel.

En punktvis oppsummering etter et åpent spørsmål til en prest i kirkestaben om synspunkter på Trosopplæringsreformen i Sel. Jeg regner det mer som en samtale enn et intervju. Svarene er satt opp i punkter rett etter intervjuet/samtalen.

- 1. De har vedtatt å knytte aktivitetene som trosopplæringen medfører til gudstjenestene og dette gjøres altså helt bevisst. De har derfor fått et økt oppmøte her.*
- 2. De har et samarbeid i hele prostiet, det vil her si i Nord Gudbrandsdal prosti, om aktiviteter som fortsetter etter konfirmasjonsalderen. Det kan være at tidligere konfirmanter brukes som ledere for neste årskull av konfirmanter. De arrangerer felles hotellovernatting på Bjorli med egnede aktiviteter. De tenker derfor langsiktig også i forhold til de som er over konfirmantalderen, eller eldre ungdom.*
- 3. Han mener at lokalbefolkningen alltid har brukt de lokale kirkene i kommunen til kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vielse og begravelse. Det har vært tradisjon for dette i lokalsamfunnet. Denne tradisjonen står fortsatt sterkt i bygda. Gudstjenestene har tradisjonelt ikke hatt det samme oppmøtet, det har ikke vært tradisjon for det på samme måte.*
- 4. Det har vært en stor lokal oppslutning om dugnader og lignende i kirkene i kommunen. Folk er glad i, og føler tilhørighet til den lokale kirken.*

5. Aktivitetene har fått en veldig stor oppslutning (nær 100 %) på de minste stedene eller bygdene (Heidal). Denne høye oppslutningen kan forstås på bakgrunn av mindre av andre fritidstilbud eller aktiviteter her, men han mener at også andre grunner må vurderes. Det er et populært tiltak, som fører folk til kirkene, og da har en kommet frem til det som vel er meningen eller målet ved reformen.

Min konklusjon etter denne samtalen:

Denne informasjonen bekreftes i stor grad både av trosopplæreren og av kirkevergen. Det er et bevisst valg når aktivitetene legges til gudstjenester. En av de tingene en oppnår, er at oppmøtet til gudstjenestene øker. En annen viktig grunn kan være at barn og unge lærer en religiøs praksis i kirkerommet og at dette styrker tilhørigheten til den lokale kirken. Nyere forskning sier også noe om at troen læres eller styrkes gjennom relasjoner. Når disse relasjonene oppstår i kirkerommet, kan det kanskje overføres til hva barn og unge senere i livet opplever som en god relasjon til kirken, eller til deres gudsforhold.

3.11 Et intervju med trosopplæreren om trosopplæringsreformen i Sel.

I denne samtalen kommer det også frem at Sel ikke var så tidlig ute med trosopplæring som en kanskje kunne tro. Sel var heller ikke med i noen form for forsøksfase. Sel søkte om og fikk tildelt midler høsten 2010, og først da ble det ansatt en egen Trosopplærer. Etter dette gikk planleggingen og gjennomføringen ganske fort. En kan derfor se ut fra plan over aktiviteter for 2011 at gjennomslaget kommer først her. Det som alltid har vært en del av menighetens arbeid i Sel, av punktuelle og kontinuerlige tiltak er, i følge trosopplæreren disse aktivitetene:

1. Dåpsopplæring, informasjon, samtale rundt dåpen.
3. Det har vært gjort forsøk med Dâpsskole.
4. Utdeling av 4-årsbok.
5. Eget opplegg for konfirmanter hvert år, inkludert en konfirmantleir på Imi- stølen på Oppdal.

Det som skjedde før 2010 er altså ikke systematisk registrert. En av nabokommunene var tidlig med på forsøksordningen der. Her kan en få tak i mer informasjon om registrering og rapportering i tiden fra forsøksfasen. Etter at Trosopplærer begynte i 2010, ble det en del av oppgaven å registrere og rapportere inn til bispedømmet, i tillegg til å utarbeide lokale planer ut fra den sentrale planen. En årlig rapportering sendes inn til Hamar Bispedømme. I forkant sendes det en lokal plan, i etterkant en rapport over det som er gjennomført av aktiviteter eller prosjekter. Den lokale planen må godkjennes av Biskopen i Hamar og av Sel Kirkelige råd.

Det de rapporterer om er følgende:

1. Hva slags tiltak de har hatt.
2. Hva slags målgrupper (aldersgrupper). Fra 0-18 år.
3. Hva slags tiltak som er rettet til den enkelte målgruppe.

Den lokale planen blir på denne måten en styringsplan som utvikles kontinuerlig. Det er en styringsplan som brukes målrettet til å finne egnede tiltak for de ulike aldersgruppene.

Det som en nå fører statistikk over, er dette:

- Dåps statistikk. Mange som er flyttet utenbygds kommer hjem for å døpe barna sine. Det er derfor mange som er døpt som ikke er hjemmehørende i kommunen.
- Statistikk over ansatte og frivillige.
- Antallet som deltar på aktiviteter.
- Kjønnfordelingen.

I følge trosopplæreren blir det lagt ned både en metode og en strategi i den lokale planen. Det blir utarbeidet egne mål ut fra den sentrale planen. Trosopplærer mener at spesielt for konfirmasjonsalderen har opplæringen ført til endringer i innhold. De legger nå i større grad vekt på læring i et fellesskap og læring gjennom aktiviteter. Det er mest mulig aktivitetsbasert. Før var presten alene med opplæringen, nå har de et konfirmantteam. Aktivitetene er rettet mot gudstjenestelivet. Det er blitt et mål å ta i bruk nye metoder, i et samfunn som er i stadig forandring, slik at de kan møte barn og ungdom slik de har det i dag. Menigheten har derfor opprettet en egen Face book side som kun har med trosopplæringsaktivitetene å gjøre, og der de kan kommunisere med barn og ungdom på en mer direkte måte enn før. Her legger de ut bilder, fortellinger og gir beskjeder om det som

skal skje. Trosopplærer har i tillegg laget et lokalt prosjekt for konfirmanter som heter «Rock The Church». Det øves frem mot en kirkekonserter, og foreldre og andre blir invitert til denne konserten. Denne skjer like før selve konfirmasjonen finner sted. Her møter ungdommene en kirke som er åpen for både dans og musikk og det på en måte som kan gi gode opplevelser i kirkerommet. Trosopplærer samarbeider med elever på musikklinjen fra en videregående skole i en kommune i nærheten, og hun bruker også andre musikere hun trenger.

Trosopplærer tenker at aktiviteter skal skape gode opplevelser i kirken. Hun tar derfor i bruk nye metoder og hun prøver å involvere folk i nærmiljøet. Hun tenker at om opplevelsene er så bra at folk kommer tilbake til kirken, kan det bidra til at folk kommer tilbake til kirken. Finne nye måter og metoder slik at folk får lyst til å komme tilbake. Prosjektet «Rock The Church» skal få folk til å få en slik god opplevelse og hun håper at slike prosjekt kan være med på å endre synet folk har på kirken. Hun er opptatt av spørsmålet om kirken som en folkekirke. Hun mener at kirken har gjennom trosopplæringen en mulighet til å alminneliggjøre det kirken står for uten at det hellige blir borte. Utdeling av nattverden til flere enn før, er et eksempel på det. Terskelen blir gjort lavere, så flere kan finne sin plass i den lokale kirken.

3.12 En oppsummering av intervjuene.

1. Presten stadfester at Kirkebesøket har gått opp etter at trosopplæring reformen startet i Sel. Dette kan leses ut fra statistikken over antall kirkedeltakere i Sel fra 2010-2013.

2. Trosopplæreren stadfester at nattverden utdeles til flere enn før. Flere ønsker å ta i mot nattverden. Det er blitt mer vanlig å ta i mot nattverden, siden barna også tar del i dette. Dette kan leses ut fra statistikken over antall som tar i mot nattverd i årene fra 2010-2014.

3. Kirkevergen stadfester hvordan implementeringen av reformen i Sel skjedde, og hun kom med opplysningen om at det har vært en langsom prosess innad i kirkestaben, og som har ført til endringer i hvordan de ansatte ser på seg selv og sitt ansvar i forhold til trosopplæringen.

4. Fra intervjuet med trosopplærer får jeg vite at det finnes nå barnegudstjenester med bønnevandring i kirkene. Her kan barna få velge hva de vil gjøre. Det er tilrettelagt for forskjellige stasjoner, fra det å tenne et lys, skrive en bønn og legge det ned i en krukke, og til å knele foran alteret. Det er en stigning i måten å delta på, etter hva den enkelte ønsker eller kan. Det kan derfor virke som at det skjer en fornyelse i forhold til det som har vært vanlig å

gjøre før i kirken, i forholdet til barn og unge, og til andre medlemmer i de samme menighetene. Det har samtidig pågått en gudstjenestereform i Den norske kirken i løpet av disse årene, og de to reformene kan kanskje forsterke de samme endringene.

5. Trosopplæringsreformen har muligens ført til en økning i foreldrenes deltakelse og innflytelse i menighetene, og reformen kan også ha ført til utvikling av nye metoder og konsept. Fordi foreldrene tas mer med som ledsagere og frivillige, møter de kirken igjen på et på nytt, etter kanskje tidligere å ha forkastet den. Foreldrene møter kirken gjennom å følge sine barn på trosopplæringsaktiviteter, og som frivillige deltakere i de forskjellige prosjektene. Da oppstår muligheten for å revurdere sitt syn på eller sin oppfatning av kirken fra tidligere år. Dette kan legge til rette for en ny utvikling, og en vekst i menigheten. En kan sette det på spissen og si at det skjer en misjonering motsatt vei, fra barna tilbake til foreldrene, slik Manfredo Wachs beskriver det i artikkelen «En luthersk teologisk pedagogikk. Inntrykk og utfordringer i forhold til dåpsopplæring».⁴⁷ Foreldrene har tidligere ført dette til barna, men å tror jeg at pendelen svinger tilbake. Hvis dette er en riktig observasjon, må en kalle det en direkte følge av reformen.

3.13 En kort oppsummering over forhold ved kommunen og av kirken i Sel.

Demografiske forhold ved kommunen i Sel er bakgrunn for lokalsamfunnet som reformen virker i. Sel er en fjellkommune midt i Norge og er en kommune som har opplevd en viss tilbakegang i befolkningstall. Flere lokale bedrifter har måttet legge ned de siste årene, og økonomien har tidvis vært svak. Kommunen har stått overfor store utfordringer de siste årene, noe som har ført til nedskjæringer i arbeidsplasser, og kanskje til mer fraflytting. Et stadig lavere fødselstall har ført til skolenedleggelse, og flest i de tilliggende bygdene. Likevel kan en se at spesielt tettstedet har hatt et oppsving som handelssted i regionen, og bygging av ny E6 har også gitt nye muligheter og arbeidsplasser. Kirken i Sel har tradisjonelt sett vært godt besøkt i forhold til høytidsdager som dåp, konfirmasjon, vielser og begravelser. Som bærer av lokal kultur og tilhørighet står kirken fortsatt sterkt i dette samfunnet. Det er altså i dette lokalsamfunnet at trosopplæringsreformen har fått sitt nedslagsfelt og virksomhet.

⁴⁷ Wachs 2006:157-171.

4. Drøftingskapittel.

4.1 Innledning.

I dette kapitlet samles alle trådene fra kapitlene ovenfor. Det gjelder innledningen, med hovedproblemstilling og de tre nøkkelspørsmålene til denne, og videre gjennom teori, beskrivelse og analyse av funn og frem til dette drøftingskapitlet. Fokus er her på å holde funn, teori, analyse og drøfting sammen, slik at jeg svarer på mine egne forskningsspørsmål gjennom hele kapitlet. Det siste nøkkelspørsmålet om hvilke arbeidsformer som brukes i aktivitetene, og hvilket læringssyn de reflekterer, blir det mest naturlig å drøfte sammen med de to andre nøkkelspørsmålene, siden spørsmålene går så tett inn i hverandre. Jeg konkluderer likevel til slutt på alle de tre nøkkelspørsmålene. Disse skal til sammen gi svar på oppgavens hovedproblemstilling om det har funnet sted aktivitetsendringer og strukturelle endringer som en følge av reformen. Spørsmål 1 handlet om hvilke aktivitetsendringer som jeg finner i tabellen min i menighetene i Sel etter at trosopplæringsmidler ble gitt og egen trosopplærer ble ansatt i 2010? Dette spørsmålet blir først belyst i analysekapitlet, hvor endringer i aktiviteter blir beskrevet og analysert. Nedenfor vil jeg gå over til å drøfte endringene jeg påviser i analysekapitlet, i forhold til antall, bredde, organisering og innhold i aktivitetene. Med organisering mener jeg også steds plassering, arbeidsmåter, og hvem som står bak og gjennomfører aktivitetene. Til slutt konkluderer jeg det i neste underpunkt.

4.2 Aktiviteter før 2010.

Hvilke aktiviteter fantes fra tiden før 2010, med tanke på antall, bredde, innhold og organisering? Hva forteller dette oss i dag, og hva kan det ha betydd for den tidens menighetsarbeid eller trosopplæring?

Empirien min fra tiden før 2010 viser at mange av aktivitetene på den tiden var gjennomført av foreldre og andre frivillige innenfor og utenfor menighetene. Det betyr at det ikke var en systematisk opplæring, med klare mål eller pedagogiske opplegg. Hvis en tenker på denne

opplæringen som en undervisningssituasjon, forstår en det som aktiviteter som læreren har planlagt og lagt til rette for, i et bestemt undervisningsløp. Læreren har også en spesiell kompetanse for dette arbeidet. En arbeider etter bestemte mål og etter en bestemt læreplan. Ingenting av dette var mulig når aktivitetene ble gjennomført av private og en kan kanskje si ufaglærte medarbeidere. Det betyr ikke at læring ikke fant sted, men at læring skjedde på en mer ukontrollert eller usystematisk måte. Line Kittelsen sier noe om forskjellen på læring og undervisning i sin masteravhandling i kirkelig undervisning.⁴⁸ Hun sier at undervisning er de aktivitetene som læreren initierer og regisserer for at læring skal skje, mens læring mer handler om de indre læringsprosessene hos den lærende. Hun viser også til Afdal sitt utsagn om at læreren også alltid lærer, og at det i undervisningen foregår det læringsaktiviteter. En ser at disse begrepene læring og undervisning er litt vanskelig å alltid skille, men poenget mitt er at disse aktivitetene som foregikk før 2010 ofte ble gjennomført av ufaglærte pedagoger. I tillegg til disse aktivitetene fantes det noen punktuelle aktiviteter i menigheten, og gjennomført i samarbeid mellom presten og kirkestaben. Det var dåp, og dåpssamtaler, utlevering av 4 års boka under en gudstjeneste i kirken, sju års bok, og det viktigste på denne tiden; konfirmasjonsundervisningen. Presten sto for denne undervisningen, og var forberedt til dette arbeidet gjennom utdanningen. I dag er det en trosopplærer som ofte har en pedagogisk utdanning, som har ansvaret for å gjennomføre opplæringen, men oftest i samarbeid med presten og andre i kirkestaben. Stillingsbenevnelsen er nå menighetspedagog. Det sier noe om hvor stor plass pedagogikken etter hvert har fått i dette arbeidet med trosopplæring for barn og ungdom. Det er denne bakgrunnen som mangler i den tidligere fasen før reformen.

Det finnes aktiviteter både innenfor og utenfor menighetene i denne perioden. De som er nevnt i tabellen min fra 2010, er de faste, innarbeidede aktivitetene, som nok er opparbeidet gjennom flere år. Lite er skriftliggjort, de bygger på erfaring og tradisjon. Det finnes aktiviteter utenfor menigheten, og disse er i enda større grad ikke dokumenterte eller gjort rede for. Det gjelder innhold som fremmøte og arbeidsmåter. Det er derfor mye vi ikke får vite om aktivitetene fra denne tidsepoken. Det regner jeg som et av funnene mine når det gjelder endringer før og etter reformen.

Det som jeg finner konkret beskrevet, er de aktivitetene som står oppført for året 2010. Jeg må da gå ut fra at det er disse aktivitetene som det har vært tradisjon for, og mest brukte i trosopplæringsarbeidet i denne tiden. Det konsentreres om de faste aktivitetene dåp,

⁴⁸ Kittelsen 2009:13. Se og bli sett. Hvilke syn på læring finnes i konfirmantbøkene Brukerveiledning og Konfirmantbibelen.

dåpssamtaler og konfirmasjon. I tillegg kommer det til noen få tidsavgrensede og kontinuerlige aktiviteter som 4 års bok og barneklubb for 7 åringer. Det er likevel grunn til å tro at andre aktiviteter gjennomføres av frivillige utenfor denne planen, slik samtalen med kirkevergen viste.

For å se det siste nøkkelspørsmålet mitt om organisering av aktiviteter, og læringssyn før og etter reformen, viser empirien min nettopp at mange av aktivitetene på den tiden var gjennomført av frivillige. Det gjaldt både innenfor og utenfor menighetene. Det betyr at det ikke var en systematisk opplæring, med klare mål eller pedagogiske opplegg. Hvis en tenker på denne opplæringen som en undervisningssituasjon, forstår en det som aktiviteter som læreren har planlagt og lagt til rette for, i et bestemt undervisningsløp. Læreren har også en spesiell kompetanse for dette arbeidet. En arbeider etter bestemte mål og etter en bestemt læreplan. Ingenting av dette var mulig når aktivitetene ble gjennomført av private og en kan kanskje si ufaglærte medarbeidere. Det betyr ikke at læring ikke fant sted, men at læring skjedde på en mer ukontrollert eller usystematisk måte. Line Kittelsen sier noe om forskjellen på læring og undervisning i sin masteravhandling i kirkelig undervisning.⁴⁹ Hun sier at undervisning er de aktivitetene som læreren initierer og regisserer for at læring skal skje, mens læring mer handler om de indre læringsprosessene hos den lærende. Hun viser også til Afdal sitt utsagn om at læreren også alltid lærer, og at det i undervisningen foregår det læringsaktiviteter. En ser at disse begrepene læring og undervisning er litt vanskelig å alltid skille, men poenget mitt er at disse aktivitetene som foregikk før 2010 ofte ble gjennomført av ufaglærte pedagoger. I tillegg til disse aktivitetene fantes det noen punktuelle aktiviteter i menigheten, og gjennomført i samarbeid mellom presten og kirkestaben. Det var dåp, og dåpssamtaler, utlevering av 4 års boka under en gudstjeneste i kirken, sju års bok, og det viktigste på denne tiden; konfirmasjonsundervisningen. Presten sto for denne undervisningen, og var forberedt til dette arbeidet gjennom utdanningen. I dag er det en trosopplærer som ofte har en pedagogisk utdanning, som har ansvaret for å gjennomføre opplæringen, men oftest i samarbeid med presten og andre i kirkestaben. Stillingsbenevnelsen er nå menighetspedagog. Det sier noe om hvor stor plass pedagogikken etter hvert har fått i dette arbeidet med trosopplæring for barn og ungdom. Det er denne bakgrunnen som mangler i den tidligere fasen før reformen.

⁴⁹ Kittelsen 2009:13. Se og bli sett. Hvilke syn på læring finnes i konfirmantbøkene Brukerveiledning og Konfirmantbibelen.

4.2.1 Mine hovedkonklusjoner til aktiviteter før trosopplærer ble ansatt i 2010.

Hovedkonklusjon på hva disse aktivitetene i antall, bredde, innhold og organisering kunne ha hatt å bety for barn og ungdomsarbeidet på denne tiden. Det er dette som er bunnlinjen eller startpunktet for tiden etter 2010:

- De viktigste kirkelige handlingene og sakramentene ble ivaretatt og gjennomført.
- Noen kontinuerlige aktiviteter som barneklubb og barnegospelkor, og noen punktuelle som utdeling av 4 års boken under en gudstjeneste i kirken fantes. Likeså annet frivillig arbeid. Det var likevel ingen fastsatt målsetting eller standpunkt om at dette arbeidet var spesielt viktig eller nødvendig, og på noen måter virker arbeidet litt tilfeldig etter hvilke ressurspersoner som bodde i kommunen og kunne gjøre en ekstra innstas på de bestemte tidspunktene.
- Ingen lokal plan utarbeidet fra den sentrale planen.

Hva betyr så dette for menighetens barn og ungdomsarbeid?

- Barn og ungdom er ikke tilstrekkelig synlige i kirkerommet eller i deltakelse og praksis under gudstjenestene.
- Rekrutteringen øker ikke.
- Tilhørigheten til den lokale kirken for disse aktuelle aldersgruppene vil bli svekket på lengre sikt, hvis det ikke skjer en endring når det gjelder disse spørsmålene.

4.3 Aktiviteter etter 2010.

Jeg beskriver først det som skjer i dette året, og hva det fører til av eventuelle endringer i forhold til aktiviteter. Jeg innlemmer i spørsmålet om aktiviteter også litt om arbeidsformer og læringssyn, selv om dette blir drøftet som eget punkt til slutt.

4.3.1 Styrking av enkelte av de ansattes kompetanse etter 2010.

Det er i dette året ansatt en trosopplærer i menighetene i Sel. Hun er blant annet utdannet som webdesigner, og kan derfor starte arbeidet med å forankre trosopplæringen tettere mot media og kommunikasjon. Det blir tilrettelagt for etter eller videreutdanning i KRLE, slik at kompetansen hennes blir mer komplett og rettet mot trosopplæring. Denne tilretteleggingen av videreutdanning skjer også i forhold til andre ansatte i kirkestaben, som kirketjeneren. På denne måten sikrer man seg kompetanse og kompetanseutvikling i flere ledd, og det på en måte som styrker spesielt dette arbeidet mot barn og ungdomsgruppene. Denne oppbyggingen av større kompetansefor ansatte i kirkestaben er en direkte følge av reformen i Sel, og jeg regner også dette som et av mine funn.

4.3.2 Økning i aktivitetenes antall og bredde, og en endring i organisering og innhold, etter 2010.

Tabellene mine, som ligger som vedlegg bakerst i oppgaven, viser en klar økning når det gjelder antall og bredde i aktiviteter fra året 2010 til 2014. Jeg mener at empirien min viser dette klart og tydelig, og vil derfor drøfte herfra hva slags aktiviteter det er, og hvilken betydning dette kan få for menighetene i forhold til deres tidligere barn og ungdomsarbeid.

Jeg finner fra årene 2010 til 2014 en klar økning på to forskjellige former for aktiviteter i trosopplæringen. Det skjer en økning både i de tidsavgrensede eller punktuelle aktivitetene i forhold til de yngste årsklassene, og nye og tidsaktuelle aktiviteter i forhold til de litt eldre. De yngste inviteres inn til gudstjenesten i kirkerommet sammen med sine foresatte. Her får de en gave eller et minne i anledning dagen. Denne gaven er kanskje tenkt brukt sammen med de nærmeste, slik at det gjennom denne gaven knyttes et bånd eller tilhørighet til den lokale kirken. I forhold til alderen fra ett til fire år, er vel denne bruken som kan bli husket. Etter hvert som alderen øker, ser jeg at aktivitetene endrer form, hvor jevnaldrende eller eldre barn og unge opplever et fellesskap og læring skjer i såkalte praksisfellesskap. Lignende aktiviteter fantes før 2010 også, men de foregikk mest i private hjem, barnehager eller lignende steder.

Nå foregår aktivitetene i kirkerommet, i kirkestua eller i forbindelse med en gudstjeneste. Skolen er ikke et sted der det foregår aktiviteter etter at reformen implementeres i Sel i 2010. Hvilken betydning dette har for hvordan barn og ungdom opplever kirken, gjenstår å se. Er dette endringer som fører til endring av religiøse vaner og religiøs forståelse på lengre sikt, eller er det kortvarig gevinst i forhold til avlastning for foreldre og opplevelser her og nå for de samme barna? Dette er det bare morgendagens forskere som kan finne svarene på.

Det barn og ungdom opplever og eventuelt lærer, kan analyseres og diskuteres gjennom nyere læringsteori. Det handler i stor grad om at en kristen identitet og kristen forståelse gradvis bygges opp gjennom aktiviteter som går både tidsavgrenset og over flere år. De lærer gjennom å delta praktisk, i å delta i ritualer, bønner, og ulike tjenester i kirken. Noen leser dagens tekst, eller får andre, tilrettelagte oppgaver. Aktivitetene har som mål å tilrettelegge, slik at alle kan være med. Dette ser jeg skjer også i Sel. Det legges på alle måter vekt på å skape en tilhørighet til den lokale kirken gjennom gode, tilrettelagte opplevelser i kirkerommet. Aktiviteter som Lys våken og Kirkerottene er eksempler på slike opplevelsesskapende aktiviteter. De er også nye i en trosopplæringsssammenheng. De kommer først nå etter reformen i 2010, og det kan settes i direkte sammenheng med den økningen i midler og de mulighetene dette gir etter reformen. Flere av disse aktivitetene er også landsdekkende prosjekter, som planlegges og gjennomføres samtidig over hele landet.

4.3.3 Min hovedkonklusjon på spørsmål 1:

Dette spørsmålet blir først belyst i analysekapitlet, hvor endringer i aktiviteter blir beskrevet og analysert. Tabellene viser klare indikasjoner på en sterk økning både i antall og bredde i aktivitetene. Timetallet over gjennomførte timer øker i tillegg mye. Endringene i aktiviteter gjelder både punktuelle og kontinuerlige aktiviteter, men kanskje er det de punktuelle som øker mest. Jeg har konkludert med at arbeidsformer og organisering følger et læringssyn som handler om læring i praksisfellesskap, i tråd med sosiokulturelle læringsteorier. Aktivitetene er også mer nøyaktig styrt enn før gjennom planarbeid og innrapportering. Det finnes nå dokumentasjon i alle ledd av opplæringen, til forskjell fra før.

4.3.4 Et bestemt læringssyn som kan relateres til reformen etter 2010.

Heid Leganger- Krogstad skriver i en artikkel i boka *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet*⁵⁰ at en kan forvente at et sosiokulturelt læringssyn gradvis vil avløse et tradisjonelt formidlingsorientert syn på læring. Forskjellen består i, ifølge Krogstad, at det første vektlegger *at læring vises i varig endring av atferd*, mens det siste legger vekt på *å gjengi lært viten*. Gjennom praksis i fellesskap kan barn og unge lære denne atferden, men læringen er kontekstavhengig eller situert. Den kan derfor ikke så lett overføres til andre situasjoner. Krogstad viser her til forskerne Lave og Wenger (1991), som med sin bok «*Situated learning: legitimate peripheral participation*», har satt søkelys på det som regnes som aktuell læringsteori i dag. Et sosiokulturelt læringssyn vil altså si at læring skjer gjennom praksis i et sosialt fellesskap, og dette samsvarer godt med hvordan det meste av trosopplæringen foregår i dag. Vi ser at mange av de ulike aktivitetene i Sel er opplevelsesbaserte, og at de aktivt bruker trospraksiser, som lystenning, sang, markering av dåpsdager. tabellene viser at det etter 2010 legges det stadig større vekt på markeringer av kirkeåret som advent, jul og påske. Krogstad fremholder at slike trospraksiser alltid har vært brukt fra kirkens side for at den døyte skal beholde og styrke sin relasjon til Kristus. Krogstad påpeker også i samme artikkel at sosiokulturell teori om læring *legger større vekt på kunnskap, og tradisjon som er nedlagt i ledelsesformer, samværsformer og ritualer, i fortellinger og i skikk og bruk*. Dette er også lett å se i trosopplæringen i Sel i de siste årene etter 2010. her brukes kirkebygget på en helt ny måte, og hvor for eksempel ulike kunstformer som bildende kunst, musikk og dans har fått en helt sentral plass. Krogstad kaller denne læringen som distribuert, ved at det skjer en form for overlevering av tidligere generasjoners erfaringer. Det er troen som er målet, men læringen skjer i praksisfellesskap, ved bruk av de materielle omgivelsene.

Jørgen Aanderaa sier noe tilsvarende om dette spørsmålet i sin hovedoppgave i pedagogikk.⁵¹ Han stiller spørsmål ved hva konfirmanten sitter igjen med av læring etter at konfirmasjonstiden er over. Han konkluderer ut fra intervju med konfirmanter at det er de gode opplevelsene fra konfirmasjonstiden som sitter i lengst. Aandraa spør i oppgaven sin om hva slags kunnskap om kirken som ungdommene sitter igjen med, og spør om det er de ulike opplevelsene som gir best læringsutbytte. Han stiller videre spørsmålet om læringen innenfor

⁵⁰ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:124

⁵¹ Aanderaa 2001:15ff

en kirkelig kontekst er forskjellig fra skolens. Dette spørsmålet synes jeg er veldig relevant i forhold til mine egne spørsmål rundt organisering, innhold og læringssyn som aktivitetene representerer, før og nå. Det å formidle og skape tro hos barn og unge er noe vesensforskjellig fra annen faglig undervisning. Det er en spesiell læringssituasjon som ikke uten videre kan sammenlignes med andre lignende læringssituasjoner. Det kan ikke være slik at målet er en kunnskapsbasert læring som ikke gir varige spor, men mer det å føre barn og unge inn i en prosess mot en levende tro. Denne nye måten å drive trosopplæring på, kan bidra til dette. Om dette fører til at barna finner veien til kirken i voksen alder, står igjen å se. Men en kan godt si at forutsetningene for det er bedre enn det var før reformen. Da var det først og fremst de som allerede hadde et fotfeste i kirken som deltok på aktivitetene. Nå favner det mye videre, til nye aldergrupper og til potensielt nye kirkegjengere.

4.3.5 Mine konklusjoner til aktiviteter etter 2010.

Hva er endringen, hva skyldes den, og hva betyr dette for menighetene?

- Jeg ser en økning både i antall og i breddetiltak når det gjelder aktiviteter etter reformen. Det betyr i praksis at det er flere aktiviteter enn før å velge mellom, og at det når flere aldersgrupper. Grupper som før ikke hadde et tilbud, får nå tilbud om dette. Aktivitetene endrer også karakter, mer mot det spenningsfylte og opplevelsesrike. Det betyr at det kan være mer aktuelt for nye grupper deltakere, og kanskje kan det være lettere å få med for eksempel gutter på disse aktivitetene.
- Dette er en systematisk trosopplæring, noe som gjør at alle kan få en bedre oversikt over det som skjer. Det blir lettere å drive med informasjon og reklame for aktivitetene, når en har et såkalt års hjul med planlagte aktiviteter foran seg. En egen Facebook side og den lokale kirkens hjemmeside, opplyser om planlagte og gjennomførte aktiviteter. Det bidrar til å gjøre aktivitetene kjent i hele kommunen, og for større grupper enn før reformen. Det bidrar altså til å lette arbeidet både for de ansatte og for de som ønsker informasjon om de ulike aktivitetene.
- Det finnes nå en «læreplan», det vil si en lokal plan som er utarbeidet etter den sentrale planen. Det blir utarbeidet planer for de ulike tiltakene som beskriver mål, innhold, arbeidsmåter, materiell, ansvarsfordeling og informasjonsteknologi for det

enkelte tiltak. Dette kan ikke sies å ha vært gjort på den samme systematiske reformen før reformen i Sel.

- Jeg trekker en klar linje mellom oppblomstringen av aktiviteter og det at det ble ansatt en ny person, med eget ansvarsområde å organisere og drive trosopplæringen. Statlige midler gjorde det også mulig med innkjøp av utstyr og materiell til dette arbeidet. Det er vanskelig å se for seg at dette løftet kunne skjedd uten at midler og ressurser var tilgjengelige.
- Denne økningen i aktiviteter, og at disse som oftest knyttes til gudstjenesten, fører til at den opplever en økning i deltakelsen. Det er ofte nye grupper foreldre som følger barna sine til aktivitetene. Noen av foreldrene møter kirken på en ny og annerledes måte enn den gang de var yngre. Det kan være med på å gjøre terskelen mindre til å oppsøke kirken en annen gang.
- Aktivitetene øker oppmøtet til gudstjenestene og det endrer bildet av barn og ungdom fra passive tilskuere til aktive deltakere. Det fører til en lavere terskel for at foreldrene tar i mot nattverden, når deres egne barn har fått være med å dele den ut.

4.4 Strukturelle endringer som en følge av reformen.

I de siste punktene ovenfor berørte jeg også de to andre nøkkelspørsmålene mine. Det er fordi det er glidende overganger mellom spørsmålene og derfor også i svarene på dem. Jeg prøver å holde spørsmålene fra hverandre for oversiktens skyld, men ser at det for eksempel i det tredje spørsmålet om arbeidsformer og i læringssyn i aktivitetene blir unaturlig. Trosopplæring er både et komplekst og sammensatt område, og virker slik at det både forsterker og initierer nye handlinger eller aktiviteter. Det andre nøkkelspørsmålet var slik:

2. Har de eventuelle endringene i aktiviteter ført til andre og mer strukturelle endringer i de samme menighetene?

4.4.1 Endringer i forhold til ansattes ansvar og bevisstgjøring. Endringer innad i kirkestaben.

Jeg baserer denne oppsummeringen på samtaler eller intervju som jeg har hatt med kirkeverge og trosopplærere. Den samme informasjonen fra begge, uavhengig av hverandre går ut på at det skjer en endring i hvordan de ansatte ser på egne og andres arbeidsoppgaver etter reformen. Endringene kommer som en følge av både naturlige grunner som at en person umulig kan gjennomføre de nye aktivitetene alene. Det skjer samtidig en forståelse som går på et dypere plan om at trosopplæring er noe som alle som arbeider på kirkekontoret. Det er et mål som alle ønsker å nå, det er å nå nye barn og ungdomsgrupper med det kristne budskapet, og det er å oppnå en større oppslutning om gudstjenestene. Først og fremst er det gjennomføringen av aktiviteter som ofte går på kveldstid, om natta, eller på andre måter krever flere medarbeidere. Dette gjør at flere må «trå til», og at kunnskapen om trosopplæringen slik den fungerer i dag, øker blant alle de ansatte. I de to tabellene mine fra 2014, har jeg laget en oversikt over hvilke ansatte som bidrar som medhjelpere i dette året. Det burde jeg kanskje ha gjort for alle årene, slik at en da kunne sett om det er mulig å se om de ulike ansattes bidrag endrer seg gjennom disse årene. Jeg har ikke gjort det, og jeg bygger derfor min konklusjon på den informasjonen jeg har fått i samtalene jeg har referert til. Slik jeg kan se det ut fra tabellene mine, har kirketjeneren fått en mer synlig rolle. Slik jeg husker det fra min oppvekst, var det mest kirkegårdsstell og praktiske oppgaver her som hørte til dennes arbeidsoppgaver. Ved å delta som observatør i en aktivitet med overnatting, Lys Våken, fikk jeg se kirketjeneren i en for meg ny rolle. Han ledet an fakkeltoget mot kirkebygget ved midnatt, og han tente julegranen ovenfor kirkebygget. Han formante barna om å være forsiktig på grunn av brannfaren, fordi kirkebygget var gammelt og verdifullt, og verdt å ta vare på. Han gikk også brannvakt store deler av natten. På denne måten lærte han barna noe om hellighet. Han var også en god rollemodell i sin omsorg for barna i kirkerommet. En læring av denne type kan ikke alltid læres gjennom studiet av en bok. Det er lærdom som en får fra trygge voksne. Det kan være verdt å minne om at ikke alle barn opplever dette hjemme. Relasjoner som oppleves som trygge eller vonde kan overføres til hvordan gudsforholdet vårt ser ut. Det er derfor ikke mulig å understreke sterkt nok dette poenget med gode rollemodeller, i møtet mellom barn, unge og kirken.

4.4.2 Endringer i forhold til bruk av frivillige som en følge av reformen.

Jeg har i analysekapitlet vist til hvordan frivillige bidro med forskjellige aktiviteter i årene før 2010. Det er vanskelig å tidfeste nøyaktig når disse aktivitetene forsvant. Jeg tror det har vært

glidende overganger, og at noen av disse aktivitetene ble innlemmet i den nye trosopplæringsplanen etter reformen. Det kan være slike aktiviteter som bibelgrupper for barn, ungdomsgrupper, babysang eller barnekor. Disse er nå en del av hele opplæringen.

Det som jeg ønsker å peke på her, er endringen jeg finne i de frivilliges rolle, før og etter reformen. Der jeg før hørte om ressurspersoner som planla og gjennomførte aktiviteter alene, kanskje betalte for materiellet og bevertningen selv, kommer det nå inn frivillige foreldre og andre, som medhjelpere på større, og nøyere organiserte prosjekter. Den selvstendige posisjonen endres til støttespillere og medhjelpere, eller vitner til egne barns læring og lek.

Denne endringen er kanskje på mange måter bra. Det ville sannsynligvis ikke vært så mange igjen av de entusiastiske frivillige. Det er generelt sett en nedgang i denne type organisering og engasjement. Nå kan en være frivillig uten å ha så stort ansvar for aktiviteten. Dette kan nok også føre til at frivillige krever noe tilbake av innsatsen sin. Det kan være klare mål og arbeidsmåter, eller det kan være at det ikke skjer så ofte at en må stille opp. Slik sett konkurrerer aktivitetene med andre fritidsaktiviteter som barna er med på.

4.4.3 Endringer i bruken av gudstjenesten som en følge av reformen.

Gudstjenesten knyttes til barnas trosopplæringsaktiviteter på en ny måte etter reformen. Dette er en bevisst handling, etter den informasjonen jeg har fått fra både prest og trosopplærer. Sannsynligvis står hele menighetsrådet bak denne strategien. Den har som mål å knytte opplæringen til kirkerommet, for på den gjøre terskelen lavere for både foreldre og barn. Den medvirker også til at flere voksne møter opp til gudstjenestene, fordi barna deres også skal delta der. Det har med kjøring til og fra å gjøre, men også at de ønsker å dele denne opplevelsen med barna sine. Jeg har en oppfatning om at dette også kan være en læringsstrategi. Ikke bare lærer barna religiøse handlinger direkte knyttet til kirkerommet, men jeg mener også at det kan tenkes som bruk av artefakter i den læringsteorien som jeg beskriver i teorikapitlet. Her er språk viktige redskaper i konstruksjonen av ny kunnskap. Det må også gjelde for bruk av forskjellige redskaper knyttet til bruken av kirkerommet. Det gjelder vel også kirkekunst og arkitektur. Læringseffekten blir så mye større her, når alle sansene tas i bruk i dette rommet. En skole eller et klasserom kan ikke gi den samme opplevelsen og den samme religiøse forståelsen.

Spørsmålet er om denne nye bruken av gudstjenesten i trosopplæringen kan være med på å endre forhold også her. Jeg tenker på gudstjenestens liturgi og musikk, og på barn og unges nye selvstendighet og likeverdighet i forhold til de voksne i gudstjenesten. Dette går også direkte tilbake til dåpen, hvor alle har fått del i den samme nåden. Det bringer frem et nytt syn på hvilken plass vi voksne gir til våre barn og unge også i denne sammenhengen.

4.4.4 Endringer i rapportering og dokumentasjon som en følge av reformen.

Jeg har ved min egen undersøkelse opplevd at det ikke er lett å finne pålitelig og prøvbar dokumentasjon fra tiden før reformen i Sel. Denne informasjonen bygget i stor grad på muntlige fortellinger om hvem som bidro hvor. Dette er ikke lett å samle eller dokumentere. Det er derfor en viktig endring som skjer når dette går over til en systematisk plan som gir en oversikt over dette store og komplekse området. Den lokale trosopplæringsplanen er en kombinasjon av rammeplan og et ressursdokument. Den skal føre til utvikling og gjennomføring av lokale planer for trosopplæring. Den brukes av både menighetene, menighetsrådet, ansatte, frivillige og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten. Den inneholder beskrivelser av planarbeid og angir ansvarsforhold og verktøy for gjennomføringen av trosopplæringen. Med dette utgangspunktet sikres etterprøvbarhet på en helt annen måte enn før reformen. Det gir også lettere tilgang til data som kan brukes til forskning eller ny utvikling av planer. Det gir også et godt sammenligningsgrunnlag mellom menighetene. Det kan igjen føre til læring mellom dem, men også muligens til en likedanningsprosess her. Det kan også skje at aktivitetene som beskrives her, gjør at lokalt forankrede aktiviteter og kulturelle særpreg forsvinner. Likevel er det det store læringspotensialet her som er den største gevinsten i dette regnestykket, etter mitt syn.

4.4.5 Min hovedkonklusjon til spørsmål 2.

Jeg konkluderer med at jeg finner viktige endringer i alle de fire punktene ovenfor. Det gjelder i forhold til ansattes ansvar og bevisstgjøring, i forhold til bruken av frivillige, i bruken av gudstjenesten og i endringer i hvordan rapportering og dokumentasjon skjer som en følge av reformen. Disse endringene mener jeg å ha dokumentert og diskutert.

Jeg ønsket i tillegg å undersøke de eventuelle endringene som måtte finnes i strategiplanen for trosopplæring før og etter reformen. Jeg har lyktes i å få tak i strategiplanen for 2015-2018. denne planen er meget ambisiøs. Jeg har lagt ved denne som et eget vedlegg bakerst, for å illustrere dette. Jeg har derimot ikke funnet strategiplanen fra tidligere tider, derfor kan jeg ikke si noe om de eventuelle endringene her. Det jeg kan si om dette spørsmålet, er at trosopplæring fortsetter med full styrke, og at det vil kreve godt samarbeid innad i menigheten, mellom menigheter og ikke minst i å rekruttere nok frivillige medarbeidere.

4.5 Hvilke arbeidsformer brukes i aktivitetene, og hvilket læringssyn reflekterer de?

Det siste nøkkelspørsmålet mitt, blir til en viss grad blitt besvart i det første punktet som vedrørte endringer i aktiviteter. Jeg vil likevel utdype det litt mer her, fordi dette er relevant til alle nøkkelspørsmålene mine. Jeg mener at spørsmålet er svært relevant i forhold til hele oppgaven.

Jeg gjentar det tredje nøkkelspørsmålet nedenfor:

3. Hvilke arbeidsformer brukes i aktivitetene, og hvilket læringssyn reflekterer de?

Tanken bak Vygotskijs ideer om den proksimale utviklingszone og stillasbygging er at dette kan brukes til å forstå hvordan mennesker utvikler seg og lærer på to måter; med og uten hjelp.⁵² Afdal viser også til at undervisning og utvikling står i et interaktivt forhold til hverandre. Hele læringsprosessen blir forstått som en mediert, dynamisk prosess. Da kan ikke kunnskap og mål være bestemt på forhånd, fordi det ville vært en ensidig prosess. Det er heller en dialektikk, mener han, hvor undervisning og utvikling gjensidig påvirker hverandre.

⁵² Afdal 2013: 120ff.

Derfor skjer det en reforhandling og omskaping gjennom bruk, altså gjennom praksis, slik Afdal forstår Vygotskij.

Fra tidsskriftet Prismet har jeg funnet frem til en artikkel om trosopplæringsreformen etter forsøksfasen. Her står dette om endringer i kirkens pedagogikk etter reformen⁵³:

Analysen av tiltakene viser at kirken har greid å frigjøre seg fra en pedagogikk med vekt på kognitiv kunnskapsformidling og i større grad enn tidligere sammenholder den kontekstuelle, den kunnskapsmessige og den eksistensielle siden ved kristentroen.

Hvilken betydning har endringene i læringssynet for hvordan en vurderer trosopplæringen i Sel før og etter reformen? Hvis jeg ser på den første tabellen min fra året 2010, og informasjonen min fra årene før, handlet aktivitetene på denne tiden i stor grad om faste, og over tid opparbeidede aktiviteter. Dåp, dåpssamtaler og konfirmasjon var kjernevirksomheten. I tillegg kom de faste, punktuelle aktivitetene, som utdeling av 4 års bok, eller barneklubbensom var et kontinuerlig tiltak. Ellers er det få andre aktiviteter som synes å reflektere et praksisfellesskap, utenom kanskje barneklubben og deler av konfirmantarbeidet. Barneklubben var ikke direkte knyttet til gudstjenesten slik det er i dag. Det finnes ikke mange kontinuerlige eller punktuelle aktiviteter mellom dåp og konfirmasjonsalderen. Det er konfirmasjonen som er den aktiviteten som ligner mest på aktiviteter som kommer i tiden mellom 2011 og 2014. Konfirmanttiden innebærer gjerne at ungdommen reiser på leir og overnatter en helg sammen med andre jevnaldrende. Konfirmantleiren byr ofte på fine opplevelser, i et fellesskap sammen med andre, men opplæringen har også et klart definert kunnskapsinnhold. Læringen foregår derfor på flere måter på samme tid. Den avsluttes med en gudstjeneste i kirkerommet, og i tiden før denne høytidsdagen har ungdommen fått forskjellige oppgaver de skal utføre i forbindelse med en vanlig gudstjeneste. Praksis og kunnskapsformidling er derfor begge sentrale i konfirmantopplæringen, det være seg både før og nå. Det som jeg viser til her, er at det ikke finnes så mange slike aktiviteter fra tiden før 2010. En har liten oversikt over hvordan læringen skjer i det frivillige barn og ungdomsarbeidet før 2010. Geir Afdal sier dette i artikkelen «Menigheten som lærende fellesskap» publisert i tidsskriftet Prismet⁵⁴: «Trosopplæringsreformen i Den norske kirke har bidratt til en fornyet interesse for kirke, læring og undervisning. Reformen har brakt med seg ressurser ikke bare til tiltak i menighetene, men også til en faglighet rundt tiltakene, som blant

⁵³ Mogstad 2008:261.

⁵⁴ Prismet 2008:227. Årgang 59, hefte 4, s. 227-245.

annet har resultert i en god del publikasjoner». Dette sier kanskje noe om at trosopplæringsreformen har bidratt til en endring når det gjelder faglighet i opplæringen. Han sier videre at det behov for mer forskning og pedagogikk-faglige bidrag i den norske religionspedagogiske debatten om læring og undervisning i kirken. Han konkluderer til slutt i artikkelen at også det sosiokulturelle perspektivet har sine begrensninger. Han fremholder likevel at denne tradisjonens monistiske og kollektive forståelse er et fruktbart korrektiv til en kognitivistisk dualistisk og individualistisk tendens.⁵⁵

Afdal påpeker i samme artikkel viktigheten av å dra veksler på forskning om læring fra andre institusjoner og sosiale praksiser, som for eksempel arbeidslivet. Han påpeker videre at læring i kirken vedrører også voksne.⁵⁶ Jeg mener at trosopplæringen legger vekt på livslang læring, hvor grunnlaget her legges tidlig, men at resultatet av opplæringen viser seg seinere i livet. Jeg tror også at dagens trosopplæring har plass til barnets undring og refleksjon, selv om undervisningen på mange måter er mer målrettet og fastlagt enn før. Kunnskap og mål er fastlagt for de enkelte aktivitetene i den lokale planen i dag, men det hindrer ikke for utfoldelse og lek, og læring gjennom dialektiske prosesser og dynamikk.

Jeg har beskrevet noen av de viktigste aktivitetene i analysekapitlet og konkluderer med at flere aktiviteter enn før reformen legger nå vekt på læring gjennom opplevelse, tilhørighet, og fellesskap, i kirkerommet. Det er praksisrettet, og det kan se ut som de arbeider ut fra et sosiokulturelt læringsperspektiv. Dette gir kanskje grobunn for nye endringer i nye deler av kirkens ansvarsområder. Håpet fra kirkens side er vel kanskje at aktivitetene på sikt skal være med på å øke oppslutningen om kirken, noe som er en forutsetning for en moderne folkekirke.

4.5.1 Min hovedkonklusjon til spørsmål 3.

Jeg konkluderer med at det har skjedd endringer i forhold til hvordan læring foregikk før og nå i forhold til trosopplæring. I dag må en forholde seg til den lokale planen, som igjen er brutt ned til mål, innhold, arbeidsmåter i aktivitetene. Det er mindre enn før som er overlatt til tilfeldigheter, og det er mer som er styrt. Det betyr også at det er ansatte, eller utdannet personale, som planlegger og gjennomfører aktivitetene. De har med seg medarbeidere i kirkestaben eller som frivillige medhjelpere. Læringen skjer mer målrettet og i tråd med dagens pedagogiske metoder. Likevel er det grunn til å minne om at kirkelig undervisning noe

⁵⁵ Prismet 2008:243.

⁵⁶ Prismet 2008:228.

annet enn skolens undervisning. Jeg synes likevel at måten en satser på læring i kirkerommet, gir akkurat denne dimensjonen til opplæringen. Det er mye læring som er av mer ubevisst karakter. Det kan være stemninger og opplevelser av musikk og kirkekunst, eller detaljer som en forstår rekkevidden av først senere i livet. Det er disse læringselementene som legges inn i trosopplæringen nå, og det tror jeg er en riktig vei å gå. Det er vanskelig å tenke seg å gå tilbake til den gang katekismen skulle pugges, ofte med tvang og slag. Generasjonen før meg opplevde ofte det. Min mor kan fortelle slike historier, og det forteller noe om den store utviklingen som har skjedd på dette området. Kanskje vil endringene fortsette. Det er ikke lett å si hvordan eller på hvilke måter. Jeg tror likevel at endringene vil fortsette, både i innhold, organisering og i arbeidsmåter. En stadig økende flerkulturell virkelighet vil nok sørge for det.

4.5.2 Min hovedkonklusjon til alle de tre punktene samlet.

Moderne systemteori har nettopp dette utgangspunktet at påvirkning alltid skjer som gjensidighet og samspill i årsak og virkning. Det er slik jeg forstår de endringer jeg beskriver og drøfter ovenfor. Endringer fører ofte til nye endringer. Det er derfor ikke helt lett å vite hvordan utviklingen går videre. Jeg konkluderer med at endringene i struktur skjer som en følge av aktivitetsendringene etter trosopplæringsreformens implementering i Sel. De fører til nye og omfattende oppgaver innad i kirkestaben, noe som igjen utløser mer samarbeid og ny forståelse av hva trosopplæring er. Endringer i arbeidsmåter, i organisering og i steds plassering fører igjen til endringer i gudstjenesten. Dette endrer etterhvert på barn og unges selvstendige plass og synlighet her. Slik fortsetter endringene å virke, og forsterker hverandre gjensidig. Det er ikke sikkert at alle endringene har vært planlagte endringer. De skjer mer som en naturlig følge av den første endringen. Selvfølgelig spiller dagens moderne samfunn inn også her. Trosopplæringen står i en større årsak og virkning sammenheng, hvor samfunn, kirke og individ spiller på lag, og står i et gjensidig forhold til hverandre.

Mer forskning må til for å undersøke disse spørsmålene både på en bredere og dypere måte enn det jeg har mulighet til å gjøre i denne oppgaven. Det finnes fortsatt lite forskning og kunnskap rundt disse spørsmålene, og jeg etterlyser derfor dette i tiden fremover.

4.6 En drøfting av tro i forhold til ulike samfunnsgrupper.

Jeg avslutter kapitlet med artikkelen til Pål Ketil Botvar, fra boka «Pluralisme og identitet. Kulturanalytiske perspektiver på nordiske nasjonalkirker i møte med religiøs og moralsk pluralisme».⁵⁷ Jeg vil også drøfte hvorfor jeg synes dette er relevant for trosopplæringen i Sel. Botvar beskriver i artikkelen religiøse forhold i Norden i dag. Han peker på tre utviklingsstadier. I den første er det vanskelig å trekke grensen mellom det hellige og det sekulære. Samfunnet som helhet er religiøst. Dette representerer det tradisjonelle, rurale samfunnet. I det andre stadiet blir religionen skilt ut som en egen institusjon i samfunnet, men religionen integreres likevel i det sosiale fellesskapet. I det tredje stadiet blir religionen utskilt og atskilt fra det vanlige sosiale livet. I dagens Norge lever vi i et samfunn hvor religionen i stor grad er privatisert og atskilt fra samfunnet. Noe av den gamle tradisjonen og tenkemåten står likevel støtt, og kristendommen er fortsatt en viktig grunnmur for mye av samfunnslivet vårt. Ved store nasjonale begivenheter er det ofte Den norske kirken som representerer oss. Botvar tror at denne innvevingen mellom sosial og nasjonal identitet gjør at religionen ikke forsvinner helt. Han mener at nettopp privatiseringen kan bidra til at individuell religiøsitet ikke forsvinner.⁵⁸ Det er de organiserte og uorganiserte sub systemene som binder samfunnet sammen, mener han. Det er disse fellesskapene som gir tilhørighet og identitet. Botvar skriver videre at sosialitet regnes av religionsforskere som et grunnlag for at et religiøst meningssystem består over tid. Botvar mener at dagens fokusering på det lokale, tradisjonelle og opprinnelige er en motsats til dette. Det er derfor ønskelig med mer empirisk forskning på tema som omhandler utviklingen i sen moderne samfunn. Prosessene er ikke like entydige og forutsigbare som før. Botvar nevner som et eksempel at når nye grupper får innflytelse og nye institusjoner dannes, kan dette like gjerne føre til at individenes behov for enhet og forankring forsterkes. Det å skape en tilhørighet til den kirken en er døpt inn i, og bli opplært i hva denne troen går ut på, kan vise seg å bli en utfordring i samfunn som preges av oppsplitting og individualisering. Informasjonssamfunnet, og hastigheten her, kan være en slik utfordring.

Botvar skiller mellom to grupper; de med tro uten tilhørighet og de med tilhørighet uten tro. I gruppen tilhørighet uten tro, er det flest eldre mennesker, mens gruppen tro uten tilhørighet representeres av flest yngre mennesker. De med høyere utdanning er best representert i

⁵⁷ Henriksen (red) 2009:187

⁵⁸ Henriksen(red) 2009:189

gruppen troende uten tilhørighet. De rurale småstedene er best representert i gruppen tilhørighet uten tro. Tro uten tilhørighet gruppen er det flest av i byene og i byområdene.

Presten jeg snakket med, fortalte at lokalbefolkningens lojalitet og tilhørighet vises gjennom deres deltakelse i dugnader og frivillig innsats i den lokale kirken. Deres støtte og kjærlighet til den lokale kirken vises gjennom bruk av kirken til de store begivenhetene i livet, som i dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser. Gjennom trosopplæringsreformen blir bruken mer knyttet til hverdagslige aktiviteter for hele familien. Det lokale, her: den lokale kirken kan derfor komme til å øke sin oppslutning, i en tid som ellers er preget av oppsplitting og fremmedgjøring.

4.7 Oppsummering av drøftingskapitlet.

Kapittel 4 har på ulike måter tatt opp tema som handler om endringer. Det er påvist endringer i aktiviteter, endringer i strukturer innad i kirkestaben, utover mot samfunnet, og i spørsmålet om hvordan denne opplæringen skal foregå. En viktig forutsetning for dagens trosopplæring, er at den må stå i et bestemt forhold til verden rundt seg. Den kan ikke isoleres fra andre deler av samfunnet. Trosopplæringen kan ikke ses isolert, som små brikker hver for seg. Det er blant annet dette forholdet som jeg ønsker å få frem i drøftingen av funnene. Det individ og samfunn som møtes i en bestemt opplæringssammenheng. Vi må se den i en religiøs lærings sammenheng, som ikke må forveksles med den undervisningen vi møter i skolen. Derfor er pedagogikken også så viktig.

Hauglin, Lorentzen og Mogstad stiller spørsmålet om hva som har skapt endringene i en evaluering av reformen.⁵⁹ De nevner både kirkelige føringer og politiske føringer som viktige endringsimpulser. De undersøker i evalueringen om forsøksfasen i reformen kan ha bidratt til å skape endringer i de lokale trosopplæringenes innhold og utforming.⁶⁰ Lorentzen og Mogstad har i samme bok presentert tre hypoteser om endringsdynamikker når det gjelder trosopplæring. De setter blant annet frem hypoteser om endring som prøving og feiling, endring som likedanning og endring og lokal forankring. De mener at mange av prosessene startet før reformen ble iverksatt, og at de ville ha kommet med eller uten reform. Det reformen likevel kan ha ført til, er å forsterke de pågående prosessene. Figur 4.1 i samme

⁵⁹ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008: 208ff

⁶⁰ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:208ff.

bok, viser forsøksfasens endringsimpulser satt opp i et slags skjema. Den viser et komplekst bilde av endringsimpulser, hvor alle fører til endringer, blant annet i lokal praksis.⁶¹

Undersøkelsen min bekrefter også dette kompliserte mønsteret. Jeg viser noen få endringer i aktiviteter og struktur, men håper likevel at dette kan bidra til å fylle ut større og mer komplekse sammenhenger og mønstre.

5. Avslutning

Artiklene i siste utgave av Liv og lys: En tro som bæres, Fellesskapet bærer troen og Gud, jeg og andre mennesker, setter alle på sitt vis søkelys på tro og forholdet mellom troen på Gud og relasjonen til andre mennesker.⁶² Lars Johan Danbolt hevder at tro først og fremst er noe som er kollektivt forankret. Tro gis i menigheten og kommer til uttrykk i menighetene. Kari Halstensen hevder at troen formes av relasjoner. Einar Edland mener at troen må deles i relasjoner og i fellesskap. Relasjonen til meg selv, til andre mennesker og til Gud er tett sammenvevet, hevder han. Troen er ikke levedyktig gjennom monolog, konkluderer han videre. Bare i dialog, hvor troen deles i relasjoner og fellesskap. Det er likevel ikke spørsmål om tro jeg først og fremst har undersøkt i denne masteroppgaven. Tro i slike sammenhenger er blitt drøftet og belyst på mange måter før. Det er spørsmål som går på endringsprosesser i kirkens indre liv jeg har undersøkt. Tema og funn fra statistikk og samtaler har ført meg over til læringsteori. Endringer i aktiviteter var et utgangspunkt for å studere tre andre nøkkelspørsmål som alle omhandler endringer i kirken. Jeg fant endringer både når det gjelder aktiviteter og i struktur. Hvordan kirken lærer eller underviser barn og unge, blir belyst gjennom alle spørsmålene. Det blir en hovedkonklusjon for meg etter hvert som jeg arbeider med oppgaven. Kirken lærer også, både i møtene med et nytt samfunn, og gjennom reformer som i noen tilfeller er styrt utenfra. Kirken får en ny selvforståelse, og kirken fremstår som ny og mer moderne. Gjennom de ulike trosopplæringsaktivitetene har kirken fått anledning til å vise seg fra denne nye siden. Disse endringene har kanskje vært ønsket fra mange hold. Mange har ønsket en kirke mer rettet mot vår tid. Endringene innen kirken må likevel ikke bli så store, eller skje så fort, at deler av kirkens medlemmer mister sin faste forankring og

⁶¹ Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:42-43.

⁶² Lys og liv. Nr. 2/15. 81. årg. Side 6-7 og 16-17.

tilhørighet her. Det er kanskje her kirkens største utfordringer ligger, og det kan derfor bli en vanskelig balansegang for kirken i tiden som kommer. Både tro uten tilhørighet gruppen, og tilhørighet uten tro gruppen, må ønskes velkomne inn i kirken. Det å skape et fundament som gir en godt forankret tilhørighet til den lokale kirken, for nye generasjoner, må vel være det endelige målet for kirkens trosopplæring. Tro skapes gjennom denne tilhørigheten, i en livslang læringsprosess.

6. Litteratur

Aadnanes, Per (2002): *Livssyn*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Aanderaa, Jørgen (2001): *Den norske kirke: lærende og/eller belærende: et søkelys på kirken som organisasjon*. Hovedfagsoppgave i pedagogikk. Universitetet i Oslo.

Afdal, Geir (2013): *Religion som bevegelse. Læring, kunnskap og mediering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Afdal, Geir (2008): «Menighetene som lærende fellesskap? Sosiokulturell læringsteoris muligheter og begrensninger som perspektiv på kirkelig læring». *Prismet*. Årgang 59, hefte 4, s. 227-245.

Bibelen. *Det gamle og nye testamentet*. Det norske Bibelselskap 1978, 2. utgave 1985.

Borgen (red) og Haraldsø (red) (1993): *Kristne kirker og trossamfunn*. Trondheim: Tapir Forlag.

Leganger-Krogstad, Heid (2008) *Pedagogisk innhold og utvikling*. I *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkens trosopplæringsreform*. Hauglin, Otto (red), Lorentzen, Håkon (red) og Mogstad, Sverre Dag (red). Bergen: Fagbokforlaget.

Den norske kirke. Styringsgruppa for trosopplæringsreformen: «Når tro deles. Størst av alt». Styringsgruppas rapport fra Trosopplæringsreformens forsøks- og utviklingsfase 2003-2008.

Hauglin, Otto (red), Lorentzen, Håkon (red) og Mogstad, Sverre Dag (red) (2008): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hegstad, Harald, Selbekk, Anne Schanche og Aagedal, Olaf (2008): *Når tro skal læres. Sju fortellinger om lokal trosopplæring*. Bergen: Fagbokforlaget.

Henriksen, Jan-Olav og Krogseth, Otto (red), i samarbeid med Pål Ketil Botvar og Ingvill T. Plesner (2009): *Pluralisme og identitet. Kulturalytiske perspektiver på nordiske nasjonalkirker i møte med religiøs og moralsk pluralisme*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Jacobsen, Knut A. (red) (2011): *Verdensreligioner i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kittelsen, Line (2009): *Se og bli sett. Hvilke syn på læring finnes i konfirmanthøkene Brukerveiledning og Konfirmanthøkene*. AVH501 Master i kirkelig undervisning. Oslo: Menighetsfakultetet.

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2012): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Leganger-Krogstad, Hild og Mogstad, Sverre Dag (2006): «Trosopplæringsreformen under lupen. Evalueringperspektiv på forsøksfasen». *Prismet* 57 (2-3):115-130.

«Lys og liv». Nr. 2/15. Årg.81.

Mogstad, Sverre Dag (2000): «Hva er kirkelig undervisning»? *Prismet* 2/2000. Årgang 51.

«Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke» (1992). Oslo: Kirkerådet.

Thornquis, Eline (2003): *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori- for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tveito Johnsen, Elisabeth (2012): Hvordan medierer undervisningspreget trosopplæring kristen tro og tradisjon?- En Vygotskji-inspirert analyse av læringssituasjoner i Den norske kirkes trosopplæring. *Teologisk Tidsskrift* 02/2012

Wachs, Manfredo Carlos. «En luthersk teologisk pedagogikk. Inntrykk og utfordringer i forhold til dåpsopplæring» (2006) *Prismet* 57 (2-3):157-171.

I tillegg:

Lokal trosopplæringsplan for Sel, Nord-Sel og Heidal menighet. Fått i papirutgave fra trosopplærer.

Oversikt over gjennomførte aktiviteter i menighetene i Sel. 2010-2014. Fått i papirutgave fra trosopplærer. Tabeller som er utarbeidet fra denne, ligger som vedlegg.

Informasjon om kirken i Sel, hentet fra Statistisk Sentralbyrå. Hentet 06.04.2015.

https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=Kostra3KLLKirkeni&KortNavnWeb=kirke_kostra&PLanguage=0&checked=true

7. Vedlegg.

Vedlegg 1. Tabell over aktiviteter for 2010:

	Antall samvær og timer	Antall døyte tilhørende målgruppen	Antall jenter fremmøtte i målgruppen	Antall gutter fremmøtte i målgruppen	Oppslutning	Type tiltak
Dåp og dåpssamtale	2 samvær 104 timer	52	22 jenter	30 gutter	100 %	Kont. tiltak.
Utdeling av 4- års bok	2 samvær 72 timer	53	20	16	68 %	Tids.-avgr. tiltak
Barneklubb 7 år.	12 samvær 12 timer	9	4	2	67 %	Kont. tiltak
Konfirmasjon 15 år	10 samvær 40 timer	59	27	41	115 %	Tids.-avgr. tiltak

Vedlegg 2. Tabell over aktiviteter for 2011.

	Antall samvær og timer	Antall døpte tilhørende målgruppen	Antall jenter fremmøtte i målgruppen	Antall gutter fremmøtte i målgruppen	Oppslutning	Alder
Dåp og Dåpssamtale i Sel menighet.	2 samv. 2 timer	28	14	14	100 %	0-1 år
Barneklubb i Heidal.	6 samv. 12 timer	38	7	1	21 %	0-8 år
Barnegospelkor i Sel M.	5 samv. 5 timer	102	5	0	5 %	0-8 år
Dåp og Dåpssamtale i Nord- Sel Menighet.	2 samv. 3 timer	8	5	3	100 %	0 år
Dåp og Dåpssamtale i Heidal Menighet.	2 samv. 3 timer	21	10	11	100 %	0 år
Barnegospelkor i Heidal M.	5 samv. 5 timer	26	5	1	23 %	0-8 år
Julegudstjenester/ Heidal M.	3 samv. 3 timer	215	105	100	95 %	0-16 år
Julegudstjenester/ N-Sel M.	1 samv. 2 timer	129	59	54	88 %	3-13 år
4 års bok/Sel.	2 samv. 6 timer	34	12	14	76 %	4 år
Barnegudstjeneste	1 samv.	208	15	5	10 %	4-9

Sel M.	2 timer					år
4 års bok N.S. M.	2 samv. 6 timer	9	5	4	100 %	4 år
4 års bok H.M.	2 samv. 6 timer	12	1	8	75 %	4 år
Julegudstjenester/ S.M.	3 samv. 3 timer	276	102	106	75 %	0-16 år
Høsttakkefest S.M.	2 samv. 3 timer	39	0	2	5 %	5 år
Høsttakkefest N.S.M.	2 samv. 3 timer	10	2	1	30 %	5 år
Høsttakkefest H.M.	2 samv. 3 timer	13	6	1	54 %	5 år
Barneklubb i Heidal.	6 samv. 12 tim.	25	5	1	24 %	6-8 år
Tårnagenthelg i S.M.	2 samv. 8 timer	34	5	2	21 %	8 år
Tårnagenthelg i N.S.M.	2 samv. 8 timer	8	2	2	50 %	8 år
Tårnagenthelg H.M.	2 samv. 8 timer	25	9	6	60 %	8 år
Adventssamling og advents- Gudstjeneste. S.M.	2 samv. 4 timer	121	20	17	31 %	9-15 år
Adventssamling og advents- gudstjeneste N.S.M.	2 samv. 4 timer	29	3	9	41 %	9-15 år
Adventssamling og adv-gudstj. H.M.	2 samv. 4 timer	31	13	4	55 %	9-15 år
Pilegrims- vandringer N.S.M.	4 samv. 12 tim.	11	5	5	91 %	11 år

Pilegrims- vandringar H.M.	4 samv. 12 tim.	39	25	30	141 %	11 år
Lys våken S.M.	1 samv. 20 tim.	42	9	5	33 %	12 år
Lys våken N.S.M.	1 samv. 20 tim.	11	5	4	82 %	12 år
Konfirmantfestival S.M.	1 samv. 10 tim.	49	15	16	63 %	14- 15 år
Konfirmantfestival N.S.M.	1 samv. 10 tim.	9	6	3	100 %	14- 15 år
Konfirmantfestival H.M.	1 samv. 10 tim.	21	6	7	62 %	14- 15 år
Rock The Church S.M.	1 samv. 10 tim.	49	12	14	53 %	15- 18 år
Konfirmasjon S.M.	10 sam. 40 tim.	49	16	15	63 %	15 år
Tiltak for ungdomsledere S.M.	3 samv. 24 tim.	130	6	6	9 %	15- 18 år
Konfirmantleir S.M.	5 samv. 40 tim.	49	11	13	49 %	15 år
Konfirmasjon N.S.M.	10 sam. 40 tim.	9	6	3	100 %	15 år
Tiltak for ungdomsledere N.S.M.	3 samv. 24 tim.	8	2	1	38 %	15- 18 år
Konf.leir N.S.M	5 s./40t	9	6	3	100 %	15 år
Konfirmasjon H.M.	10 sam. 40 tim.	21	6	7	62 %	15 år
Tiltak for ungdomsledere H.M.	3 samv. 24 tim.	34	0	1	3 %	15- 18 år

Konfirmantleir H.M.	5 samv. 40 tim.	21	6	7	62 %	15 år
------------------------	--------------------	----	---	---	------	-------

Vedlegg 3. Tabell over aktiviteter for 2012:

	Antall samvær og timer	Antall døpte tilhørende målgruppen	Antall jenter fremmøtte i målgruppen	Antall gutter fremmøtte i målgruppen	Oppslutning	Alder
Julegudstjenester i S.M	10sam. 0 timer	576	325	310	110 %	0-16 år
Dåp og Dåpssamtale i Sel menighet.	2 samv. 3 timer	25	12	14	104 %	0-1 år
Barneklubb i Heidal.	Gått ut.					0-8 år
Barnegospelkor i Sel M.	Gått ut					0-8 år
Dåp og Dåpssamtale i Nord- Sel Menighet.	2 samv. 3 timer	7	4	3	100 %	0-1 år
Dåp og Dåpssamtale i	2 samv. 3 timer	8	5	6	138 %	0-1 år

Heidal Menighet.						
Barnegospelkor i Heidal M.	Gått ut.					0-8 år
Julegudstjenester/ Heidal M.	3 samv. 0 timer	202	110 (0-18 år)	100	104 %	0-16 år
Julegudstjenester/ N-Sel M.	3 samv. 0 timer	136	59	60	88 %	0-16 år
Kirkerotter	1 samv. 5 timer	221	48	50	44 %	3-6 år
4 års bok/Sel.	2 samv. 3 timer	33	13	16	88 %	4 år
4 års bok N.S. M.	2 samv. 3 timer	9	4	5	100 %	4 år
4 års bok H.M.	2 samv. 3 timer	13	4	3	54 %	4 år
Gud skaper/ Høsttakkefest S.M.	2 samv. 3 timer	33	3	3	18 %	5 år
Høsttakkefest N.S.M.	2 samv. 3 timer	10	2	2	40 %	5 år
Høsttakkefest H.M.	2 samv. 3 timer	18	6	2	44 %	5 år
Barneklubb i Heidal. Solsikkeklubben	2 samv. 28 tim.	96	8	10	19 %	6-12 år
Tårnagenthelg i S.M.	Gått ut					8 år
Tårnagenthelg i N.S.M.	Gått ut					8 år
Tårnagenthelg H.M.	2 samv. 8 timer	11	3	2	45 %	8-9 år
Adventssamling og advents-	2 samv. 12	71	12	1	71 %	9-15 år

Gudstjeneste. S.M.	timer					
Adventssamling og adventsgudstjeneste N.S.M.	2 samv. 12 tim.	23	5	7	52 %	9-15 år
Adventssamling og adv-gudstj. H.M.	2 samv. 12 tim.	53	25	15	75 %	9-15 år
Pilegrimsforestilling. N.S.M.	1 samv. 8 tim.	50	25	25	100 %	10-13 år
Pilegrimsforestilling. H.M.	1 samv. 8 tim.	63	32	31	100 %	10-13 år
Pilegrimsvandring. N.S.	2 samv. 16 tim.	28	16	12	100 %	11-13 år
Lys våken S.M.	1 samv. 20 tim.	65	5	6	17 %	12 år
Lys våken N.S.M.	Gått ut.					12 år
Konfirmasjon S.M.	10 sam. 20 tim.	47	16	17	70 %	14-15 år
Konfirmantfestival S.M.	1 samv. 8 tim.	47	16	17	70 %	14-15 år
Konfirmantleir S.M.	5 samv. 32 tim.	47	16	17	70 %	14-15 år
Konfirmasjon N.S.	10 sam. 20 tim.	16	9	7	100 %	14-15 år
Konfirmantfestival. N.S.M.	1 sam. 8 tim.	16	9	7	100 %	15 år
Tiltak for ungdomsledere S.M.	Gått ut.					15-18 år
Konfirmantleir N.S.M.	5 samv. 32 tim.	16	9	7	100 %	15 år

Konfirmasjon H.M.	10 sam. 20 tim.	22	17	5	100 %	14- 15 år
Tiltak for ungdomsledere N.S.M.	Gått ut.					15- 18 år
Konfirmant- festival. H.M.	1 samv. 8 timer.	22	17	5	100 %	14- 15 år
Konfirmantleir H.M.	5 samv. 32 tim.	22	17	5	100 %	14- 15 år
Tiltak for ungdomsledere H.M.	Gått ut.					15- 18 år
«Rock The Church». S.M.	1 samv. 20 tim.	47	16	17	70 %	15- 18 år
“Rock The Church” N.S.M.	1 samv. 20 tim.	16	9	7	100 %	15- 18 år
Ungdomssamling på Bjorli. S.M.	3 samv. 64 tim.	4	7	130	8 %	15- 18 år
Ungdomssamling på Bjorli. N.S.M.	3 samv. 64 tim	34	1	2	9 %	15- 18 år
Ungdomssamling på Bjorli. H.M.	3 samv. 48 tim.	55	1	1	4 %	15- 18 år

Vedlegg 4. Tabell fra statistikk over 2013:

	Antall samvær og timer	Antall døpte tilhørende målgruppen	Antall jenter fremmøtte i målgruppen	Antall gutter fremmøtte i målgruppen	Oppslutning	Alder
Babysang. S.M.	16 sam. 32 tim	42	4		26 %	0-1 år
Dåp og dåpssamtale. N.S.M.	2 samv. 3 timer	4	2	2	100 %	0-1 år
Dåp og dåpssamtale. H.M.	2 samv. 3 timer	19	9	10	100 %	0-1 år
1 års dåpsfeiring. S.M.	2 samv. 3 timer	29	1	3	14 %	1-2 år
1 års feiring. N.S.M.	1 samv. 2 timer	6	0	0	0 %	1-2 år
1 års dåpsfeiring H.M.S.	1 samv. 2 timer	8	3	1	50 %	0-1 år
2 års dåpsfeiring S.M.	1 samv. 2 timer	26	0	2	8 %	2-3 år
2 års dåpsfeiring N.S.M.	1 samv. 2 timer	2	3	1	200 %	2-3 år
2 års dåpsfeiring H.M.	1 samv. 2 timer	13	1	0	8 %	2-3 år
3 års dåpsfeiring S.M.	1 samv. 2 timer	39	1	3	10 %	3-4 år
3 års dåpsfeiring H.M.	1 samv. 2 timer	13	1	3	31 %	3-4 år
Kirkerotter. H.M.	1 samv. 8 timer	43	12	12	56 %	3-6 år

Utdeling av 4 års- bok. S.M.	2 samv. 3 timer	35	5	14	54 %	4-5 år
Utdeling av 4 års- bok. N.S.M.	2 samv. 3 timer	7	2	0	29 %	4-5 år
Utdeling av 4 års- bok. H.M.	2 samv. 3 timer	5	3	1	80 %	4-5 år
Gud skaper/ Høsttakkefest S.M.	2 samv. 3 timer	33	4	2	18 %	5-6 år
Gud skaper/ Høsttakkefest. N.S.M.	2 samv. 3 tim.	8	1	1	25 %	6-8 år
Gud skaper/ Høsttakkefest. H.M.	2 samv. 3 timer	13	6	7	100 %	5-6 år
Utdeling av 6 års boka. S.M.	3 samv. 8 timer	34	7	8	44 %	6-7 år
Utdeling av 6 års boka. N.S.M.	2 samv. 3 timer	9	2	2	44 %	6-7 år
Heidal Barneklubb	8 samv. 75 tim.	75	12	6	24 %	0-18 år
Utdeling av 6 års- boka. H.M.	2 samv. 3 timer	13	0	3	23 %	6-7 år
Kunstsamling/ Kunstmesse. S.M.	2 samv. 4 timer	38	5	1	16 %	7-8 år
Tårnagenthelg. H.M.	2 samv. 8 tim.	54	10	10	37 %	8-9 år
Adventssamling og advents- gudstjeneste. S.M.	2 samv. 12 tim	65	5	1	9 %	9-15 år

Adventssamling og adventsgudstjeneste. N.S.M.	2 samv. 12 tim.	16	6	2	50 %	9-15 år
Adventssamling og adventsgudstjeneste. H.M.	2 samv. 12 tim.	27	9	7	59 %	9-15 år
Påske i kirka. H.M.	2 samv. 4 tim.	57	9	9	32 %	10-11 år
Pilegrims- vandringar. N.S.M.	2 samv. 0 tim.	8	4	4	100 %	11-12 år
Pilegrims- vandringar. S.M.	2 samv. 0 tim.	36	18	15	92 %	11-12 år
Pilegrims- vandringar. H.M.	2 samv. 0 tim.	11	6	5	100 %	11-12 år
Lys våken. S.M.	1 samv. 20 tim.	67	9	9	27 %	12-13 år
Konfirmantleir. S.M.	5 samv. 32 tim.	44	20	24	100 %	14-15 år
Konfirmantleir N.S.M:	5 samv. 32 tim.	13	6	7	100 %	14-15 år
Konfirmant-leir. H.M.	5 sam. 32 tim.	19	9	10	100 %	14-15 år
«Rock The Church». S.M.	1 samv. 20 tim.	57	23	23	81 %	15-18 år
Konfirmasjon. S.M.	10 sam 20 tim.	44	20	24	100 %	15-16 år
Konfirmantfestival S.M.	1 sam. 8 tim.	44	18	22	91 %	15-16 år
Ungdomsleder- samlinger. S.M.	5 samv. 10 tim.	222	8	6	6 %	15-18 år

Konfirmasjon N.S.M.	10 sam. 20 tim.	13	6	7	100 %	15- 16 år
Konfirmantfestival N.S.M.	1 samv 8 timer	13	6	7	100 %	15- 16 år
Konfirmantfestival H.M.	1 samv 8 tim	19	8	9	89 %	15- 16 år
Konfirmasjon. H.M.	10 samv. 20 tim	19	9	10	100 %	15- 16 år
Ungdomsleir på Bjorli. S.M.	3 samv. 48 tim.	222	1	8	4 %	16- 18 år

Vedlegg 5A. Statistikk over aktiviteter i 2014.

	Antall samvær og timer	Antall døpte tilhørende målgruppen	Antall jenter fremmøtte i målgruppen	Antall gutter fremmøtte i målgruppen	Oppslutning	Alder
Dåp Sel M.	2 sam. 3 timer	20	11	9	100 %	0-1 år
Babysang Sel M.	16 sam. 32 tim.	30	4	10	47 %	0-1 år
Dåp Nord-Sel M.	2 sam. 3 tim.	5	9	8	340 %	0-1 år
Dåp Heidal M.	2 sam. 3 tim.	7	9	8	243 %	0-1 år
Babysang Heidal M.	4 sam. 8 tim.	7	1	3	57 %	0-1 år

Påske i kirka Nord-Sel M.	1 sam. 2 tim.	12	6	6	100 %	3-6 år
Kirkerotter Heidal M.	1 sam. 3 tim.	39	8	4	31 %	3-6 år
4 års bok Sel M.	2 sam. 3 tim	42	12	16	67 %	4-5 år
4 års bok Nord Sel M.	2 sam. 3 tim.	7	3	4	100 %	4-5 år
4 års bok Heidal M.	2 sam. 3 tim.	13	2	3	38 %	4-5 år
Gud skaper - Høsttakkefest Sel M.	2 sam. 3 tim.	42	12	16	67 %	5-6 år
Gud skaper- Høsttakkefest Nord Sel M.	2 sam. 3 tim.	7	3	4	100 %	5-6 år
Gud skaper- Høsttakkefest Heidal M.	2 sam. 3 tim.	13	2	3	38 %	5-6 år
6 års boka Sel M.	2 sam. 3 tim.	36	9	5	39 %	6-7 år
Barneklubb Nord Sel M.	11 sam. 44 tim.	48	16	10	54 %	6-12 år
6 års boka Nord Sel M.	2 sam. 3 tim.	8	2	4	75 %	6-7 år
Barneklubb Heidal M.	10 sam. 80 tim.	80	8	4	15 %	6-12 år
6 års boka Heidal M.	2 sam. 3 tim.	13	3	1	31 %	6-7 år
Kunstsamling/	2 sam.	37	8	2	27 %	7-8

Kunstmesse	4 tim.					år
Tårnagenthelg Heidal M.	2 sam. 8 tim.	58	10	3	22 %	8-9 år
Adventsamling og Advents-gudstj. Sel M.	2 sam. 12 tim.	67	3	1	6 %	9-15 år
Adventsamling og Advents-gudstj. Nord Sel M.	2 sam. 12 tim.	15	10	12	147 %	9-15 år
Adventsamling og Advents-gudstj. Heidal M.	2 sam. 12 tim.	22	5	1	27 %	9-15 år
Pilegrims- vandringer Sel M.	2 sam. 0 tim.	29	14	14	97 %	11- 12 år
Pilegrims- Vandringer Nord Sel M.	2 sam. 0 tim.	9	5	4	100 %	11- 12 år
Pilegrims- Vandringer Heidal	2 sam. 0 tim.	11	7	4	100 %	11- 12 år
Lys våken Sel	1 sam. 20 tim.	36	11	6	47 %	12- 13 år
Konfirmantleir Sel M.	5 sam. 32 tim.	36	15	6	58 %	14- 15 år
Konfirmantleir Nord Sel M.	5 sam. 32 tim.	11	0	1	9 %	14- 15 år
Konfirmantleir Heidal M.	5 sam. 32 tim.	20	6	8	70 %	14- 15 år
Rock The Church Sel M.	1 sam. 20 tim.	34	16	5	62 %	15- 18 år

Konfirmasjon Sel M.	10 sam. 20 tim.	43	17	9	60 %	15- 16 år
Konfirmantfestival Sel M.	1 sam. 8 tim.	34	17	9	76 %	15- 16 år
Rock The Church Nord Sel M.	1 sam. 20 tim.	17	9	5	82 %	15- 18 år
Konfirmasjon Nord Sel M.	10 sam. 20 tim.	10	5	5	100 %	15- 16 år
Konfirmantfestival Nord Sel	1 sam. 8 tim.	11	5	5	91 %	15- 16 år
Rock The Church Heidal M.	1 sam. 20 tim.	18	2	1	17 %	15- 18 år
Konfirmasjon Heidal M.	10 sam. 20 tim.	20	9	10	95 %	15- 16 år
Konfirmantfestival Heidal	1 sam. 8 tim.	20	9	10	95 %	15- 16 år
Ungdomsleir på Bjorli Sel M.	3 sam. 48 tim.	166	1	4	3 %	16- 18 år

Vedlegg 5B. Oversikt over planlagte aktiviteter i 2014.

Jeg har satt opp tiltakene på en litt annen måte enn ovenfor. Nå ser jeg på arbeidsmåter og ansvarlige for tiltakene, i stedet for deltakelse og oppmøte sett i forhold til antall døpte, og deltakelse sett i forhold til kjønn, slik som jeg gjorde i de andre tabellene.

Tiltak	Alder	Antall samvær	Antall timer	Arbeidsmåter	Ansvarlige
Dåp. Dåpssamtale	0-1 år	2	3	Invitasjon til dåp Dåpssamtale Dåpsgudstjeneste Dåpslys Dåpsklut Utdeling av informasjon Boka: Arvegull	Prest, menighetssekretær, organist, kirketjener og trosopplærer.
Julegudstjenester	0-16	3	0	Gudstjeneste	Prester, organister og kirketjener
Babysang	0-1	3	6	Samlinger med sang, lek og samtaler. Måltidsfellesskap Invitere til egen babysang-gudstjeneste.	Trosopplærer i samarbeid med frivilligsentral.
1 års dåpsfeiring	1-2	1	2	Jubileumsgudstjeneste for alle døpte 1 - åringer.	Prest, organist, kirketjener og trosopplærer.
2 års dåpsfeiring	2-3	1	2	Jubileumsgudstjeneste for alle døpte 2- åringer. Krølleopplegg.	Prest, organist, kirketjener og trosopplærer.

3 års dåpsfeiring	3-4	1	2	Jubileumsgudstjeneste for alle døpte 3-åringer. Kirkerotter.	Prest, organist, kirketjener og trosopplærer.
Kirkerotter	3-6	1	8	Sanger, fortellinger, teater, kulturformidling.	Trosopplærer, kirketjener, Sel kirkelige råd, arbeidsutvalget i Sel.
Utdeling av 4-årsbok	4-5	2	3	Samling og gudstjeneste, fortelling, skattejakt, verksted, bønner og sanger.	Kirketjener, organist, trosopplærer, prest og Arbeidsutvalg.
Barnegudstjeneste	4-9	1	12	Gudstjeneste med stort preg av barns deltakelse.	Komite for årlige kirkedager, trosopplærer, prester, kirketjenere, organister, øvrig stab.
Høsttakkefest	4-5	2	3	Så på våren, ta vare på vekstene og bringe disse inn til høsttakkefesten. Delta i gudstjenesten med sang og bønn.	Samling: Trosopplærer, kirketjener og arbeidsutvalg. Gudstjeneste: Prest, kirketjener, organist og trosopplærer.
Sel Barneklubb	6-12	8	50	Utfoldelse gjennom ansvar og oppgaver i menigheten. Bruke sang, lek og fortelling som formidling og i	Frivillige sammen med trosopplærer og andre etter behov.

				deltakelse.	
6 års boka	6-7	2	3	Skolestarts- gudstjeneste, skattejakt i kirka, vandring, Kristuskransen, sang, bønn, måltid, delta i gudstjeneste.	Prest, organist, kirketjener og trosopplærer.
Kunstsamling/ Kustmesse	7-8	2	4	Arbeide med forskjellige kunst- uttrykk, utstilling/vernissage, gudstjeneste	Trosopplærer, prest, kirketjener, organist i samarbeid med lokal kunstforening.
Tårnagenthelg	8-9	2	8	Samling i kirka, læring gjennom deltakelse i aktiviteter, deltagelse i gudstjenesten, delta på kirkekaffe.	Trosopplærer, prest, organist, kirketjener, arbeidsutvalg og frivillige.
Adventssamling og adventsgudstjeneste	9-15	2	12	Juleverksted. Symboler for jul og advent. Tenne lys, øve til gudstjenesten, lage bønner, bønnevandring, oppgaver i gudstjenesten, jule- godter.	Trosopplærer, prest, organist og kirketjener
Påske i kirka	10- 11	2	4	Påskeverksted. Symboler for påsken. Tenne lys, øve til gudstjenesten, lage	Trosopplærer

				bønner, bønnevandring, oppgaver i gudstjenesten.	
Pilegrimsforestilling	10- 13	1	0	Samling på forhånd. Pilegrimsvandring. Bruke lokalområdet. Barn og familie opplever noe fint sammen.	Trosopplærer
Pilegrimsvandringer	11- 12	2	0	Samling på forhånd. Pilegrimsvandring. Bruke lokalområdet. Barn og familie opplever noe fint sammen.	Trosopplærer
Lys Våken	12- 13	1	20	Samling i kirken kvelden før 1. søndag i advent. Måltider. Gudstjenesteverksted. Sang og musikk. Historiefortelling. Aktiviteter og lek. Bli kjent i kirken. Symbolikk. Kirkelige handlinger. Deltakelse i gudstjenesten.	Trosopplærer, prester, organist, kirketjener, kirkelig råd, Arbeidsutvalg og frivillige.
Pinse i kirka	13- 14	2	4	Aktivitetsverksted. Dramatisering. Symboler for pinsen. Tenne lys. Øve til gudstjenesten.	Trosopplærer

				Lage bønner. Bønnevandring. Oppgaver til gudstjenesten.	
Konfirmantleir	14- 15	5	32	Leir 5 dager. Lek, sang, informasjon, vandring, bønn, film, friluftaktiviteter, quis.	Konfirmant- komiteen i Nord- Gudbrandsdal prostie, prester, organist, trosopplærer.
Felles trosopplæringstiltak i prostiet	14- 18			(Se vedlegg)	Alle ansatte i prostiet, ved 1418- komiteen.
Rock The Church	15- 18	1	20	Samarbeidsprosjekt mellom ungdommer i konfirmasjonsalder og eldre ungdom som munner ut i en felles konsert i kirken.	Trosopplærer, kirketjener, arbeidsutvalg og frivillige.
Sel Konfirmasjon	15- 16	10	20	Leir. Presentasjon. Samlinger. Festival. Samtalegudstjeneste. Konfirmasjonsguds- tjeneste.	Prestene, diakon, organister, kirketjenere, trosopplærer, kirkelig råd og frivillige.
Konfirmantfestival	15- 16	1	8	Mange ulike aktivitetsgrupper. Gudstjeneste.	Komite for konfirmantfestival, Prester, organist, diakon, frivillige.
Ungdomsleder- samlinger	15- 18	5	10	Ikke ferdig utredet.	Sogneprest
Ungdomsleir på	16- 18	3	48	Ungdomssamling.	Bjørli-komiteen i

Bjorli				Samling i forbindelse med konfirmant-festival. Samling i forbindelse med konfirmantleir. Gjensynssamling etter konfirmantleir.	Nord-Gudbrandsdal prosti.	
Barnegospel	0-18			Ønsket oppstart i 2015.	Kirkemusiker/ Organist	

Vedlegg 6. Intervju

Informasjon fra samtale med kirkeverge, med organisasjonskart over kirken i Sel, og strategisk plan for 2015-2018.

1. Samtale eller et åpent intervju med kirkeverge.

1. Gi en beskrivelse av bakgrunnen før Trosopplæringen ble gjennomført i Sel. Om tiden like før reformen ble satt i verk og midlene ble tilført, og ansettelsen av Trosopplærer ble virkeliggjort høsten 2010.
2. Trosopplæring i Sel i årene fra 2003 til 2010, før Trosopplærer blir ansatt høsten 2010. Hvilke tiltak ble gjort fra kirkens side for å imøtekomme behovet for opplæring til tro og fellesskap for barn og unge, og for å støtte foreldre og faddere i dette arbeidet?
3. Frivillige som supplement til kirken og skolen.
4. Utviklingen videre og erfaringen gjort etter at Trosopplærer ble ansatt 6. sept. 2010.
5. Det nye organisasjonskartet for kirka i Sel. En beskrivelse av denne.
6. Om Strategiplan for den kirkelige virksomhet i Sel. 2015-2018. Se Punkt 3.2. Trosopplæring 0-18 år og andre aldersgrupper.

1. Bakgrunnen for gjennomføringen av den nye reformen i Sel, som skjedde våren 2010:

- En felles søknad ble sendt fra Nord-Gudbrandsdal Prosti, det vil si 19 menigheter.
- Tildeling på landsplan hvem som skal få tildeling av midler.
- Det blir bestemt at Nord-Gudbrandsdal skal få dette.
- Representanter fra menighetene reiste til Hamar Bispedømme for offisielt å ta i mot og å akseptere at de faktisk hadde fått midler.

- Møte på prosti-plan, med felles møter rundt omkring for å drøfte og å planlegge dette.
- Drøftinger rundt hvor mye penger Sel skal få, hvor stor stilling man har råd til i Sel, som blir en 50 % stilling. Denne stillingen lyses så ut høsten 2010.
- Trosopplærer blir ansatt den 6. september 2010.
- Trosopplærer er med på å etablere et Trosopplæringsteam i prostiet, som har hatt et tett samarbeid i disse årene.
- Kirken i Sel ved Trosopplærer lager egne planer for sine 3 menigheter. Den lokale planen må opp til godkjenning i Sel Kirkelige Råd, og sendes til Hamar for godkjenning.
- Planen kommer tilbake i justert og revidert form, fordi planen er for ambisiøse i forhold til midler og menneskelige ressurser. Det går altså på pengemidler, men også på bruk av frivillige.
- Erkjennelse av at planen er for ambisiøs, og de tilpasses, justeres og reduseres i forhold til realitetene. Den nye planen blir så sendt til endelig godkjenning i Hamar, og virkeliggjort følgende år.

Trosopplærer startet i jobben den 6. september 2010, det gjorde at tiltakene eller aktivitetene ikke kom helt i gang før ved adventstiden. Det er grunnen til at det ikke er så mange aktiviteter i året 2010. De kom seint i året. Midlene kom og måtte brukes til å kjøpe inn PC, Printer, kamera og alt annet utstyr som trengtes til å kunne gjennomføre aktivitetene.

De måtte sørge for å bruke opp alt av midler av det generelle tilskuddet, som så igjen hadde betydning for neste års tilskudd. Det er tilskudd for hvert døpte barn, 300 kr til hvert barn mellom 0 og 18 år. Som Trosopplærer har ikke Randi ansvar for opplæring av konfirmanter, men hun deltar på enkelte prosjekter sammen med presten og andre ved kontoret.

De statlige midlene skal gå til trosopplæring, unntatt undervisning av konfirmanter. I Paragraf 15 i Kirkeloven står det at kommunen skal bevilge midler til kirkelig undervisning av denne gruppen. Prestene har undervisningsplikten og Sel Kirkelige Råd har ansvaret for økonomien og for å legge til rette for utstyr og materiell til konfirmantundervisning. Her er en altså avhengig av midler fra kommunen, som har bevilgningsansvaret.

Trosopplærer har et samarbeidsprosjekt med videregående skole i en annen kommune i nærheten, hvor musikk og dans blir en del av en konsert i kirken, med konfirmanter i

hovedrollene og foreldre og andre som tilhørere. Prosjektet heter «Rock The Church», og er en av de mange aktivitetene i trosopplæringen. Trosopplærer er tilsatt i en halv stilling, noe som er lite i forhold til ønsker, planer og ambisjonsnivå. Derfor er en helt avhengig av et Trosopplæringsutvalg som fungerer, og av frivillige medarbeidere. Dette i tillegg til at alle ansatte på kirkekontoret bidrar med hjelp der det trengs. Trosopplæringsutvalget legger planer, og Trosopplærer samarbeider med kirketjener og folkevalgte.

Strategiplan for kirken i Sel fra 2015-2018 er utarbeidet, og punkt 3.2 handler om Trosopplæring.

2. Hvilke aktiviteter fantes i menighetens og i frivilliges regi i årene før 2003 og i årene mellom 2003 og 2010? Av aktivitetene som fantes før 2010, brukes fortsatt noen av dem i 2014:

Ulike aktiviteter i forbindelse med dåp, som utdeling av brosjyrer, samtaler og utdeling av dåpslys. Det ble delt ut brosjyrer til orientering om dåp så snart fødselsmeldingen kom inn til kirkekontoret. De delte også ut brosjyrer til faddere. Både før og nå.

- Utdeling av brosjyrer når barnet er født. Før og nå.
- En dåpssamtale før dåpen. Før og nå.
- Dåpslys. Kirken i Sel har delt ut dette fra 1990 og til i dag, men før dette tidspunktet fantes ikke dette tiltaket. Nå blir dette delt ut i kirken, lyset blir tent og gitt like etter messen.
- Før sendte de ut en brosjyre til foreldre på 1 årsdagen for barnets barnedåp. Nå sender de ut brosjyrer og en hilsen både på 1 års, 2 års og 3 årsdagen for dåpen. Nå blir barna invitert til kirken og til 2 års dagen får alle barna det lille lammet «Krølle», en populær figur.
- Alle 4- åringer får Kirkeboka i kirken. Både før og nå.
- Det var utdeling av 6 års bok i en periode. Hvor lenge er usikkert. dato. Aktiviteten finnes ikke lenger. Andre aktiviteter for aldersgruppen er overtatt gjennom reformen.

- 11 åringer fikk bok i en kort periode, og et eksempel på dette var «Evangeliet etter Johannes Larsson». Denne ble delt ut på skolen.
- Etter dette var det ikke noe mer som skjedde i Kirkens regi før ved konfirmasjonsalderen.

En kommentar til dette: Før fantes det altså et tettere samarbeid mellom kirken og skolen i kommunen. Dette forholdet endret seg med de nye reformene, som da faget KRL ble til RLE, og med den nye Kirkeloven som ble vedtatt 7. juni 1996, og som trådte i kraft fra 1997. Siden kom også reformen om trosopplæring i 2003.

3. Frivillige som supplement til kirken og skolen før 2010:

Det fantes tilbud til barn og ungdom i denne perioden, men det var helt avhengig av foreldre eller andre frivillige og som bodde i kommunen i den aktuelle perioden. Tilflytting og fraflytting til stedet, og det at egne barn vokste ut av målgruppen, gjorde at aktivitetene ikke ble varige, eller nådde ut til alle, slik reformens forutsetning er i dag. Målet i Trosopplæringsreformen i dag klart: det skal nå ut til alle aldersgruppene, og at en skal satse på bredde.

En liste over noen av tilbudene som fantes i den gjeldende perioden og som ble gjort mulig gjennom frivillige, enten av foreldre eller av andre engasjerte voksne i nærmiljøet:

- Søndagsskole og Barneklubb på Ebenezer. Frivillige drev dette arbeidet.
- Barneklubben på Heggelund. Foreldre og frivillige lagde opplegg for barn og unge og hadde ansvaret for å gjennomføre dette.
- En frivillig drev kristent barn og ungdomsarbeid i mange år, men barneklubben opphørte da hun flyttet fra kommunen.

- En annen frivillig i menigheten startet og drev en barneklubb i noen år før hun også flyttet.
- «Club 13» var en klubb opprettet for tenåringer, og drevet av en forelder og frivillig, en far som drev dette arbeidet med egne og andres ungdommer.

En kommentar til det:

Disse opplysningene har store metodologiske svakheter, i og med at de bygger på muntlig informasjon som ikke er sikret på andre måter som registreringer eller annen dokumentasjon.. Slik registrering finnes ikke før 2010.

Siden menighetene i Sel består av 3 menigheter; Sel, Nord-Sel og Heidal, er kjennskapen min og kanskje mange andres best i forhold til Sel. Disse opplysningene sier helst noe om at det fantes menighetstiltak til barn og unge i årene før reformen og litt om hvilke, men det sier kanskje mest noe om at disse aktivitetene i større grad enn etter implementeringen av reformen i 2010, var avhengige av frivillige.

4. Utviklingen videre og erfaringen gjort etter at Trosopplærer ble ansatt 6. sept. 2010.

I løpet av tiden etter reformen og etter at trosopplærer ble ansatt, utvikles det sakte en forståelse for at trosopplæring er noe som gjelder for alle som arbeider ved kontoret. Dette skjedde gjennom en prosess, i det å forstå at det ikke bare er trosopplærer sitt ansvar å drive aktivitetene fremover, men at trosopplæring er et prosjekt som gjelder for alle ansatte ved kontoret og som krever en innstas av alle.

En kommentar til dette:

Aktiviteter ble altså før gjennomført gjennom bruk av uavhengige frivillige og gjennom egen opplæring i skolen. Gjennom reformen blir dette nå overlatt til et oppdrag gjennom kirken selv, med egne ansatte for dette arbeidet, i tillegg til at alle de andre ansatte ved kirkekontoret også må være med og bidra til denne opplæringen. Aktivitetene skal nå flest mulig, og gjelde for alle aldersgruppene, fra 0 til 18 år.

5. Det nye organisasjonskartet for kirka i Sel. Ny rådsstruktur.

«Å vekke og nære det kristne livet», er et sitat fra Kirkeloven fra før 1997. Dette ligner på det vi tenker om trosopplæring i dagens ordning. I januar 2011 ble det i Sel, Dovre, Lesja og Lom endret på rådsstrukturen, for å effektivisere den og for å gjøre arbeidet mer interessant for de folkevalgte. Utvalgene må gjennom skriftlige mandat gjennomføre en del oppdrag. Paragraf 9 og 14 i den nye Kirkeloven sier noe om dette, og det har ført til ny struktur i Sel. Det er nå søkt om å utvide ordningen til å gjelde en ny periode.

ORGANISASJONSKART FOR KIRKEN I SEL

Sel sokn 4 repr. + 5 vara	Nord-Sel sokn 3 repr. + 5 vara	Heidal sokn 3 repr. + 5 vara
-------------------------------------	--	--

1 kommunal repr. 1 geistlig repr.
--

SEL KIRKELIGE RÅD

Administrasjonsutvalg 3 folkevalgte fra rådet + 2 ansatte repr.	Forhandlingsutvalg De 3 faste folkevalgte i administrasjonsutvalget	Drøftingsutvalg Rådsleder, sokneprest og kirkeverge
--	--	--

Diakoniutvalg Soknediakon, 1 repr. Fra rådet el. fra soknene. Alle sokn skal være representert. Vara valgt.	Trosopplæringsutvalg Trosopplærer, 1 prest, 1 repr. fra hvert sokn. Vara for prest + soknene.	Gudstjenesteutvalg 1 prest, 2 organister, 1 repr. fra rådet, 1 tekstleser fra hvert sokn. Vara valgt.
---	---	---

Arbeidsutvalg Heidal 1 repr. fra rådet, kirketjener, 3 fra soknet. Vara	Arbeidsutvalg Nord Sel 1 repr. fra rådet, kirketjener, 3 fra soknet. Vara.	Arbeidsutvalget Sel 1 repr. fra rådet, kirketjener, 3 fra soknet. Vara.
---	--	---

Kapellutvalg Sjøa 1 repr. Fra rådet, 4 repr. Fra Sjøa-området.	Kyrkjebladkomite. 1 repr. Fra hvert sokn + saksbehandler.
--	---

Her ser vi blant annet trosopplæringsutvalget som sammen legger de lokale planen sammen og iverksetter dem i samarbeid med andre. Vi ser også hvordan de tre soknene er representert, samt hvordan geistlige og folkevalgte sitter i de forskjellige utvalgene. Sammen bidrar utvalgene til en effektiv og målrettet opplæring og tjeneste.

6. Om Strategiplan for den kirkelige virksomhet i Sel. 2015-2018. Se Punkt 3.2. Trosopplæring 0-18 år og andre aldersgrupper.

Hvor peker veien videre for trosopplæring i Sel?

Her gjengis planen i sin helhet:

3.2. Trosopplæring 0-18 år og andre aldersgrupper.

Hovedmål for trosopplæringen:

Vi vil gi barn og unge tilhørighet til kirken ved å

- Tilby en inkluderende trosopplæring.
- Fremme et aktivt barne- og ungdomsarbeid.
- Styrke samarbeidet med barnehager og skoler.

3.2.1 0-3 år:

- Brosjyren «Orientering om dåpen» sendes som invitasjon til alle fødte der minst den ene forelderen er medlem av den norske kirken.
- Dåpslys- tennes under dåpen og gis foreldrene som hilsen og gave fra menigheten.
- Fadderhilsen gis fadderne i forkant eller på dåpsdagen.
- Dåpsklut med brodert navn og dato for dåpen gis i gave fra menigheten på dåpsdagen.
- Babysang, Frivilligsentralen (0-1 år)
- Småbarns sang (1-3 år), besøk i barnehager.
- Kirkerotter (3-6 år), forestilling eller samlinger før evt. etter)
- 2 års markering med utdeling av «Krølle».

3.2.2. 4-8 år:

- 4-års-boka: alle 4 åringene får invitasjon til å få boka i en gudstjeneste. Samlinger i forkant.
- Kirkerotter (3-6 år, forestilling og/eller samlinger før etter).
- 7 åringer inviteres til kirkene- omvisning, musikk, tegne, evt. enkel servering.
- 8 åringer inviteres til Tårnagenthelg.
- 6 års bok (skolestartgudstjeneste)

3.2.3. 9-13 år.

- 4.-7. klassene inviteres til kirkene- omvisning, musikk, tegne, evt. enkel servering.
- 9 og 10 åringer inviteres til adventssamling med gudstjeneste.
- 11 åringer inviteres til pilegrimsvandring.
- 12 åringer inviteres til Lys Våken.

3.2.4. 14-15 år:

- Arbeidsutvalgene ved hver kirke skal være støttespillere.
- Konfirmantundervisning:- kirkestuene og kirkene.
 - Tettere samarbeid mellom konfirmantprest, arbeidsutvalg og råd; info, planlegging, videreutvikling.
 - Konfirmantene bør møte andre enn presten i løpet av undervisningsperioden, f.eks. andre ansatte, frivillige og folkevalgte.
 - Skape holdninger om at kirka er for alle.
- Felles konfirmantleir for hele prostiet- før oppstart av 9.kl.- og konfirmantfestival.
- Fasteaksjonen.
- Konfirmantfest etter samtalegudstjenesten.
- Videreutvikle/forbedre konfirmantenes deltakelser i løpet av konfirmantperioden:
 - Enda bedre forberedelser til deltakelse under gudstjenestene (ministranter).
 - Besøke de gamle/syke på institusjonene.
 - Besøke barnehager.
 - Anskaffe flere konfirmantkapper til ministranter.
 - Invitere konfirmanter til rådsmøter.
 - IT-gruppe.
- 15 og 18 åringer inviteres til Rock The Church.

3.2.5. 16-18 år:

- Ungdomsledere til konfirmantleiren; - skaffe og kvalifisere.
- 16-18 åringer inviteres til ungdomsleir på Bjorli.
- 15 og 18 åringer inviteres til Rock The Church.
- Videreutvikle felles tiltak i prostiet.

- Motivere ungdom til å stemme ved kirkevalg

3.2.6. Samarbeid kirke-kommune

- Tettere samarbeid med barnehager og skoler- jfr. Inngått avtale samt prosjekter

3.2.7. Voksne

- Bibelgrupper.
- Delta under menigheten(-e)s juletreff (-er)
- Merkompetanse for frivillige medarbeidere.

Min kommentar til dette:

«Å vekke og nære det kristne livet», er et sitat fra Kirkeloven fra før 1997. Dette ligner på det vi tenker om trosopplæring i dagens ordning. I januar 2011 ble det i Sel, Dovre, Lesja og Lom endret på rådsstrukturen, for å effektivisere den og for å gjøre arbeidet mer interessant for de folkevalgte. Utvalgene må gjennom skriftlige mandat gjennomføre en del oppdrag. Paragraf 9 og 14 i den nye Kirkeloven sier noe om dette, og det har ført til ny struktur i Sel. Det er nå søkt om å utvide ordningen til å gjelde en ny periode.

Vedlegg 7. Statistikk over kirken i Sel.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Innmeldt i Dnk	0	0	1	1	0	2	1	2	2	1
Utmeldt av Dnk	5	5	5	9	6	2	0	3	1	4
Døpte	57	57	76	64	49	76	58	44	42	51
Konfirmerte	57	65	53	54	54	23	73	46	53	71	76	55
Kirkelige vigslar utført	16	16	21	20	18	18	21	13	13	11
Kirkelige gravferder utført	56	49	56	56	58	73	35	58	70	65
Kirkelige handlinger i alt	176	207	163	198	213	167	186	201	182
Gudstjenester totalt	130	105	107	105	144	104	124	127	120
Deltakere, gudstjenester totalt	7654	5822	5449	6483	9064	7305	9972	6760	6489
Gudstjenester søn- og helligdager	100	98	94	89	92	116	90	98	102	97
Deltakere, gudstjenester søn- og helligdager	5399	5852	6200	5394	5168	4426	5430	6352	4717	5693	4664	4943
Gudstjenester utenom søn- og helligdager	17	32	11	18	13	28	14	26	25	23
Deltakere, gudstjenester utenom søn- og helligdager	728	2260	654	1023	1053	2712	2588	4279	2096	1546
Gudstjenester med nattverd	48	86	86	75	72	84	57	89	97	88
Antall til nattverd	572	1184	1168	887	1176	1422	1198	1676	1672	1634
Gudstjenester for barnehagebarn	0	2	5	3	5	4	4
Deltakere, gudstjenester for barnehagebarn	0	164	191	90	152	142	163
Gudstjenester for skolebarn	3	7	3	5	5	5
Deltakere, gudstjenester for skolebarn	491	1188	416	812	752	724
Julaftensgudstjenester	5	5	5	5	5	7	5	5	5	6
Deltakere julaftensgudstjenester	590	610	528	691	736	636	668	757	694	708
Gudstjenester i påsken	3	1	3	10	10
Deltakere på påskegudstjenester	209	16	126	328	241
Babysang/småbarnsang - antall deltakere 0 - 5 år	5	..	0	11	14
Antall barn som mottok 4-årsbok	45	67	57	57	57	80	43	45	21	40
Lys Våken for 11-åringar, antall deltakere	23	11	18	17
Lederkurs for unge i alder 15-25 år, antall deltakere	8	13	4	14	7

